

Foreløpig lite å tjene på toll- og kvotefrihet for MUL-land

For å øke importen fra verdens minst utviklede land fjerner regjeringen fra 1. juli også toll- og kvotebegrensninger for import av korn, mel og dyrefôr. En rapport fra Chr. Michelsens Institutt om import fra utviklingsland konkluderer likevel at tiltaket trolig vil ha liten effekt fordi landene mangler produkter å selge.

Tema – side 6-8

FOTO: ERIC MILLER

Botswana går nye veier i kampen mot aids

Ingen land i verden er hardere rammet av aids-epidemien enn Botswana. Nå introduserer landet omfattende medisiner av aidsofre.

Side 18-20

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 5 · 2002

Gebyrer rammer de fattigste

Millioner av fattige mennesker tvinges til å holde seg unna både skole og helsevesen, viser en ny rapport. I mange land ble egenandeler introdusert som en del av Verdensbankens reformpakker på 1990-tallet.

Side 10-11

Ny norsk bistandsmilliard-til utdanning

Side 9

Palestina i humanitær krise

side 12

Intervju: Xanana Gusmao om Øst-Timor

Side 14-15

Intervju: Joaquim Chissano om «Partnerskap for Afrika»

Side 22-23

– Vi er på gli, og det er tradisjon for å endre standpunkt over tid i Fremskrittspartiet, sier partiets utenrikspolitiske talsmann Morten Høglund.

Bistand til å bedre fattige barns utdanning...

FOTO: NORAD-ARKIV/OLE BERNT FRØSHAUG

...og helse er fornuftig, mener Frp.

FOTO: NORAD-ARKIV/PER KR. LUNDEN

– Vi har råd til u-hjelp

Frps utenrikspolitiske talsmann varsler ny, «fleksibel» bistandspolitikk

■ Med en stadig sterkere lukt av regjeringskontorer i neseborene er Fremskrittspartiet på vei inn i en full snuoperasjon i sin holdning til norsk utviklingssamarbeid.

■ – Norge er, takket være store oljeinntekter, nå i en situasjon hvor vi har masse penger og kan gjøre en del ting hvis vi ønsker. I dag går det ikke an å si at vi ikke har råd til å drive utviklingshjelp. Vi i Fremskrittspartiet er gjerne med på å diskutere til dels store bevilgninger til helse og utdanning i fattige land, sier

Fremskrittspartiets utenrikspolitiske talsmann Morten Høglund.

■ Mens partiet i sitt program vil «avvikle den statlig tvungne u-hjelpen og NORAD», understreker Frp-representant Høglund at man i praktisk samarbeid med andre partier vil ha en mer pragmatisk holdning.

■ Ennå henger den gamle u-hjelpsskepisen igjen i partiets prinsipielle holdning, uttrykt gjennom Fremskrittspartiets alternative budsjett. Men Høglund inn-

rømmer gjerne at man vil strekke seg langt for at dette ikke skal ødelegge for et mulig regjeringssamarbeid der Frp deltar.

– Vi er på gli, og det er tradisjon for å endre standpunkter over tid i Frp, understreker han.

■ I holdningen til WTO og internasjonal handelspolitikk hevder stortingsrepresentanten at partiet er på linje med aktivistorganisasjonen «Attac».

Side 4

Er feminisering svaret?

AV GEIR T. TONSTØL

KVINNEPERSPEKTIV

TORS DAG 16. mai inviterte NORAD til debattseminar om erfaringene med såkalt «gender mainstreaming» – arbeidet med å gjøre bistandsarbeidet mer kjønns sensitivt.

– Har «gender mainstreaming» ført til en usynliggjøring av kvinner? spurte NORAD, med direktør Tove Strand i spissen.

– Ja, svarte den danske forskeren Susanne Possing, og argumenterte delvis for at tiden nå er moden for en «feminisering» av bistandsarbeidet.

Tove Strand tok straks konsekvensen av dette, og foreslo økt fokus på «women» på bekostning av «gender» i tiden framover.

I første omgang vil nok mange hevde at en slik begrepsdebatt virker meningsløs, i hvert fall så lenge det er tilsynelatende enighet om de overordnede målsettingene – oppnåelse av like muligheter og rettigheter for både kvinner og menn. Ved nærmere ettersyn derimot stiller denne debatten spørsmålsteget ved noen av de grunnleggende teoriene som har formet utviklingsarbeidet gjennom de siste tretti årene.

SLAGORDET «WOMEN IN DEVELOPMENT» (WID) oppstod på 1970-tallet da behovet for en mer effektiv integrering av kvinner i utviklingsarbeidet ble åpenbart. Et viktig initiativ for WID-pådriverne ble økt synliggjøring av kvinner gjennom sivile og politiske rettigheter samt gjennom økonomisk deltakelse. Kvinner ble nå betraktet som instrumentelle for å få fart på moderniseringen av utviklingslandene.

Kritikere av WID derimot reagerer på den blandingsideologien som nå ble fremmet. WID ga ingen helhetlig forståelse av kvinners livssituasjon. Et markant skille mellom den offentlige og den private sfære ble opprettholdt innen utviklingstenkingen, og fokuset ble rettet ensidig mot kvinners evne til å produsere i det offentlige rom. Ved å negligere forholdet mellom kvinner og menn i samfunnet utelukket også WID muligheten til å rette søkelyset på roten til kvinneundertrykkende praksiser.

Mot slutten av 1980-tallet begynte man så å ta begrensningene ved WID på alvor. Siden den gang har paradigmat «gender and development» (GAD) blitt toneangivende i utviklingsdebatten. GAD er basert på en forståelse av kjønnsrelasjoner, den sosiale betydningen av å være kvinne eller mann – både i samfunnet generelt – men også i familien mer spesifikt. GAD inspirerer dermed til å jobbe på tvers av skillet mellom det offentlige og det private. Ved å vektlegge kvinners strategiske behov blir målet nå å endre etablerte maktstrukturer og å gi kvinnene anerkjennelse som aktører i en utviklingsprosess og ikke bare som mottakere av bistand.

NÅR NORAD nå gir uttrykk for en økt fokusering på kvinner, så virker det umiddelbart som om man tar et

Slagordet Women In Development oppsto på 1970-tallet. Over 30 år senere diskuteres det fortsatt hvordan fattige kvinner, som her fra Bangladesh, skal oppnå like rettigheter og muligheter som menn.

FOTO: G. M. B. AKASH/DRIK

debatt

steg bakover i utviklingsdebatten, og det er grunn til å undres hvorvidt dette er formålstjenlig med hensyn til de målsettingene NORAD har definert.

– Vi må bygge opp kvinnes maktbase, sa Tove Strand, og framholdt dette som en premisse for videre integrering av kvinner i utviklingsarbeidet.

Etter min oppfatning lar det seg vanskelig gjøre å styrke kvinnes maktposisjon i et samfunn uten å ta hensyn til hvordan dette vil påvirke forholdet mellom kvinner og menn. Kjønnsrelasjoner er også maktrelasjoner. Dersom man skal forsøke å endre på disse vil det nødvendigvis medføre tap av privilegier for den ene parten. Et slikt tap vil sjelden bli akseptert i stillhet.

Erfaringer fra internasjonal fattigdomsforskning viser at dersom man ønsker å forstå årsakene til fattigdommen, må man søke å forstå den sammenhengen mellom de fattige og de ikke-fattige. Enhver form for fattigdomsbekjempelse vil nødvendigvis innebære en forskyvning av balansen mellom disse to gruppene, ved at ressurser overføres til dem som har minst. Hvorvidt denne prosessen er vellykket, vil i stor grad være avhengig av hvordan den nye maktbalansen blir oppfattet og erkjent blant de ikke-fattige.

På samme måte blir det vanskelig å bekjempe kvinneundertrykkelse og jobbe for kvinners rettigheter uten å ta i betraktning hvor og hvordan kvinnene lever. Kritikken mot WID viste nettopp hvor farlig det er å betrakte kvinner som en

homogen gruppe med akkurat de samme behov og ønsker.

SUSANNE POSSING uttrykte bekymring for at «gender» og «gender mainstreaming» er i ferd med å bli meningsløse moteord, såkalte «buzz words», i en utviklingssammenheng. Videre hevdet hun at den kjønnsanalysen som finner sted i forbindelse med bistandsprosjekter ofte er simplifisert og basert på vestlige antakelser om kvinner og menn. Disse bekymringer kan i stor grad vise seg å være velbegrunnede. Spørsmålet er bare om NORADs forslag om å ty til «women mainstreaming» innebærer en god løsning.

Possings funn sier etter alt å dømme lite om «gender mainstreaming» i seg selv, men viser snarere at man så langt ikke har maktet å ta konsekvensene av hva dette innebærer. «Gender mainstreaming» kan vanskelig gjennomføres etter prinsippet «one size fits all». Uten solide kunnskaper om de sosiale og kulturelle betingelsene man skal jobbe under, er sjansene for å lykkes små. Dette innebærer også kunnskaper om kjønnsrelasjoner.

Behovet framover ser ut til å være økte kunnskaper, både hva kjønnsrelasjoner i seg selv angår, men også hvordan slike relasjoner vedvarer i ulike sosiale og kulturelle sammenhenger. En slik utvikling er helt nødvendig for å få til en mer effektiv og riktig «gender mainstreaming». Ligestilling forblir et kjønns-spørsmål, ikke et kvinnespørsmål. I så måte har ikke NORAD lært av gamle feil hvis man nå tar et steg bakover inn i fremtiden.

Geir T. Tonstøl er for tiden student ved Senter for kvinne- og kjønnsforskning, Universitetet i Bergen, hvor han holder på med en MPhil. grad i Gender and Development.

Prøv et søk i vårt internett-arkiv. Her finner du ca. 2000 artikler om bistands- og utviklingsspørsmål.
www.bistandsaktuelt.com

bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 5/02 – 5. årgang

Ansvarlig redaktør:

Astrid Versto

Redaktør:

Gunnar Zachrisen
gunnar.zachrisen@norad.no

Journalister:

Odd Iglebæk
oddigle@online.no
Bibiana Dahle Piene
bibianapiene@hotmail.com
Liv Røhnebæk Bjergene
liv.bjergene@norad.no
Camilla Solheim
camsol@hotmail.com

Redaksjonsråd:

Helene Bank
Stein Hansen
Rut Haug
Leiv Lunde

Internett:

www.norad.no/bistandsaktuelt
www.bistandsaktuelt.com

Postadresse:

Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:

22 24 20 30

Telefon redaksjon:

22 24 20 40 - 22 24 20 64

E-post redaksjon:

gunnar.zachrisen@norad.no

Telefon annonser:

22 24 20 40 - 22 24 20 41

E-post annonser:

gunnar.zachrisen@norad.no

Fax:

22 24 20 66

Design / produksjon:

ok design as, Larvik #3444
Fred Isaksen

Trykk:

Media Øst Trykk AS

Abonnement:

Bistandsaktuelt, NORAD,
boks 8034 Dep., 0030 Oslo.
Telefon: 22 24 20 71.
Fax: 22 24 20 66.
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett:

www.bistandsaktuelt.com

Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgi:

NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Mandag 10. juni 2002

Opplag - denne utgave:

11 500 eksemplarer

MÅNEDENS SITAT:

«... «mega-toppmøtet» vil bli det største enkeltmøte noen gang organisert av FN med 65.000 delegater fra hele verden. Arrangementet vil koste Sør-Afrika om lag 56 millioner dollar.»

The Guardian Weekly, 23.-29. mai 2002.

Bistand til land i konflikt

LEIAR

Dei fleste landa Noreg har utviklingssamarbeid med, er enten råka av konflikt, har vore det for ikkje lenge sidan eller er i ein fase der konflikt trugar.

I konflikten mellom India og Pakistan, som begge rår over atomvåpen, er situasjonen eksplosiv. I Midtausten er tilliten mellom partane nesten lik null etter over halvtanna år med intifada. Mykje av det som har vore investert – økonomisk og fagleg – ligg bokstaveleg tala i grus.

I mange andre land dreiar det seg om indre konflikter – etnisk uro og borgarkrig, ofte med innblanding av troppar og militante grupper frå grannelanda.

Som til dømes i Nepal. Etter at konflikten mellom maoistane og styremaktene i Nepal blei trappa opp i fjor, er den positive utviklinga dette lutfattige landet var inne i, blitt snudd. Produksjonen går ned. Eksporten går ned. Infrastrukturen blir øydelagt. Den viktige turistindustrien blir råka.

Alle konflikter er ulike. Det finst ikkje noka standard-løysing for korleis me kan bidra til fred og forsoning. Men bistand kan bidra ved å bygge relasjonar, bringe folk saman, utvikle institusjonar og finansierte konkrete tiltak som syner at fred er eit betre alternativ enn konflikt.

Bistanden opererer ikkje i eit vakum. Bistand er viktig og kan bidra positivt, men kan ikkje skape fred dersom det ikkje er politisk vilje til å løyse konflikter.

Nokre konflikter er høgt profilerte i media over heile verda. I slike konflikter kan det internasjonale nærværet bli for stort. I alle fall så lenge media har lyskastarane sine på. Me har sett det i Bosnia og i Afghanistan. «Alle» ønskjer å vera til stades, og «alle» har mykje pengar å bruke på gode tiltak. Det som dessverre så alt for ofte skjer er at bistandsorganisasjonar, bilaterale gjevarar og multilaterale gjevarar brukar opp den lokale kunnskapsbasen, ressurssterke menneske som styremaktene i landet så sårt treng.

Me kan tilby løn, utstyr og arbeidsforhold som styremaktene i eit utbomba land ikkje er i nærleiken av. Me driv prisane i været, og den viktigaste motoren i økonomien kan lett bli å pleie bistandsbransjen. Klarer i tillegg ikkje dei internasjonale gjevarane å samordne innsatsen kan det bli riktig gale. Me har sett tendensar til det i Bosnia.

Andre stader, som i Afrika, kan konflikter bluse opp og slokne att utan at det skaper dei store overskriftene og utan at det internasjonale samfunnet kappast om å hjelpe.

I desse landa vil truleg det beste internasjonale bidraget for fred vera langsiktig nærvær. Tolmodig støtte til tiltak som gagnar alle partar og støtte til institusjonelle rammeverk som kan bidra til kontakt mellom fientlege grupper.

AVE

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, og lignende vil mange artiklar ikkje komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

Utviklingsminister Clare Short (t.v.) har markert seg som en uredd og markant talskvinne for de fattige landenes interesser. FOTO: SCANPIX/CAMERA PRESS

– Globalisering kan hjelpe

rett på sak

HVEM:
Clare Short

HVA:
Storbritannias utviklingsminister

HVORFOR:
Markerer Storbritannia internasjonalt med løfter om økt bistand og vilje til å innta nye posisjoner, blant annet i forhold til gjeldslette og avbinding av bistand. Tør å tale Tony Blair midt imot, blant annet i spørsmålet om militæraksjoner mot Irak

LONDON (b-a): Storbritannias markante utviklingsminister Clare Short tilhører selv venstrefløyen i Labour, men deler ikke dens skepsis til globaliseringen.

• I STORBRIANNIA:
JAN TYSTAD

– Jeg er overbevist om at globaliseringen gir de fattigste en mulighet til å komme seg ut av fattigdommen. Samtidig kan globaliseringen bidra til en tryggere verden, sier hun til Bistandsaktuelt.

– Vi kan flytte oss så mye lettere fra land til land og handelen kan økes begge veier. Regjeringene burde bruke denne muligheten til å skape utvikling. Dermed vil de unngå konflikter og terrorisme, men det må gjøres nå, slår Clare Short fast.

Ifølge den engasjerte britiske utviklingsministeren er det å løse konflikter det aller viktigste i bekjempelsen av fattigdom

– I Afrika lever 20 prosent av menneskene i land med krig og konflikter. Derfor må konfliktløsning prioriteres, sier hun.

Bistand til land i krig og konflikt blir ett av temaene hun vil diskutere med sine kolleger – bistandsministrene i Norge, Tyskland, Storbritannia og forhåpentligvis Nederland – når den såkalte «Utstein-gruppa» skal møtes i Tyskland i juli.

Samarbeid. Gruppa, som ble etablert på Utstein kloster i Rogaland sommeren 1999 etter initiativ fra Norges utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson, er i seg selv en interessant bistandspolitisk «institusjon».

– Vi kom sammen fordi vi alle er kvinner og fordi vi alle satt i Verdensbankens styre. Vi mener at hvert enkelt land må gjøre mer for å redusere fattigdommen, ikke bare overlate det til denne banken i Washington. Det er viktig at bistandsministrene i de europeiske landene samarbeider om en felles politikk, sier Short.

– Hva har dere oppnådd, og hvilke planer har dere?

– Vi har samarbeidet når det gjelder å redusere de fattige landenes gjeld og er kommet ganske langt når det gjelder dette. Vi er videre enige om at vi må prioritere konfliktløsning. Får vi ikke løst konfliktene, vil ikke bistanden nå fram.

– Hvilke konflikter tenker du på?

– For eksempel i Sudan, DR Kongo og Angola. Vi må samarbeide om å løse disse og andre konflikter, og folk i disse landene har et desperat behov for bistand. Jeg er optimist og tror vi kan løse mange konflikter, hvis vi bare konsentrerer oss om det.

Økt bistand. – Hva kan du gjøre for å øke den britiske utviklingsbistanden. Den ligger i dag på 0,32 prosent, mens den i de skandinaviske landene og Nederland er på 0,8 eller mer?

– Vi er på vei. Da jeg overtok som minister i 1997, ga vi bare 0,26 prosent i utviklingshjelp. Da hadde de konservative i mange år redusert bistandsmidlene. Hvert år har jeg fått økt hjelpen og den kommer også til å øke i år. Jeg har heldigvis en finansminister (Gordon Brown, red. anm.) og en statsminister (Tony Blair, red. anm.) som begge har stor forståelse for utviklingsbistand, ikke minst fordi det er et middel for å redusere konflikter og terror.

– Du har også endret bistanden fra å være bundet sterkt opp til britisk industri?

– Det er helt riktig. Vi har fjernet de nære båndene til vår egen industri og eksportnæring. Dette har ført til en mer effektiv utviklingshjelp, hvor det legges vekt på at den skal hjelpe de fattige, ikke vår egen industri. Dette har skjedd uten store protester, og det viser at det lar seg gjøre. Dessverre er det mange land som fortsatt legger mest vekt på hva som gagnar dem selv, og lar egennytten prege deres politikk overfor den fattige verden. På dette området har Norge og den norske utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson inntatt en svært positiv holdning i OECD og i andre fora.

Politisk står Care Short på Labours venstreside.

– Det har jeg alltid gjort, men jeg er ikke ekstremt radikal og har alltid mislikt ytre venstre. Jeg er for blandingsøkonomi. La næringslivet gjøre det de er best til, nemlig å drive butikk. Det er statens oppgave å sørge for at inntektene kommer alle til gode, sier Short.

Jan Tystad er frilansjournalist og mangeårig utenriksmedarbeider for Dagbladet i London.

Frp er på gli

Vil diskutere «til dels store» beløp til helse og utdanning i fattige land

I partiprogrammet til Norges for tiden største parti står det at NORAD bør nedlegges og at all statlig bistand bør avskaffes. Men etter hvert som Fremskrittspartiet kommer stadig nærmere regjeringsmakt blir partiets syn på bistand stadig likere de andre partienes.

• TOR AKSEL BOLLE

STORTINGET

Under debatten etter utviklingsminister Hilde Frafjord Johnsons utviklingspolitiske redegjørelse for noen uker siden tok Frps Morten Høglund ordet. 37-åringen fra Ski i Akershus snakket ikke om sløsing av norske skattepenger på korrupte diktatorer og feilslåtte bistandsprosjekter, men derimot om betydningen av gjeldslette og helse og utdanning i de fattigste landene.

– Det overrasket vel kanskje noen, men synet på bistand har endret seg gradvis i vårt parti. Vi har vel etter hvert kommet til en erkjennelse av at bistand til helse og utdanning er viktig og fornuftig. Vi mener også at Norge bør bidra til å lette gjelden for en del av de fattigste landene som fører en god politikk, sier stortingsrepresentant Høglund som er Frps utenrikspolitiske talsmann.

Utenlandsbudsjett. Under debatten i Stortinget kom Høglund også inn på Frps forslag om et eget utenlandsbudsjett. Ideen går i korthet ut på at det opprettes et eget budsjett for penger den norske staten bruker i utlandet. Fordi dette budsjettet skilles ut, mener Frp at denne pengebruken ikke vil virke «opphevet» på norsk økonomi.

Høglund mener at et slik budsjett vil gjøre det mulig å bruke mer penger også på bistand.

– Norge er, takket være store oljeinntekter, nå i en situasjon hvor vi har masse penger og kan gjøre en del ting hvis vi ønsker. I dag går det ikke an å si at vi ikke har råd til å drive utviklingshjelp. Vi i Fremskrittspartiet er gjerne med på å diskutere til dels store bevilgninger til helse og utdanning i fattige land. Vi ønsker imidlertid at dette skal skje over et eget utenlandsbudsjett slik at det ikke påvirker norsk økonomi, sier Høglund.

Han forteller også at partiet har fått signaler fra Senterpartiet om at det kan tenke seg å diskutere dette.

Flinke NORAD. I Frps partiprogram står det at partiet vil legge ned NORAD og at partiet er i mot all statlig bistand. Da Fremskrittspartiet kom med sitt alternative statsbudsjett i fjor var norsk bistand kuttet med drøye 5 milliarder kroner, fra 12,8 til 7,7 milliarder. Høglund innrømmer at hans parti har en grunnleggende negativ holdning til statlig bistand, men sier samtidig at Frp i en eventuell regjering ikke vil slåss knallhardt for å redusere bistanden.

– Dette er ikke veldig viktig for oss, men derimot vet vi jo at det er viktig for partier vi muligens kan komme til å samarbeide med. Dessuten er vi jo klar over at NORAD på mange måter er et stjerneeksempel på hvordan man skal drive god bistand. Men når det er sagt så er vi skeptiske blant annet til at Norge knytter seg så tett til enkelte land. Vi er mer positive til arbeidet frivillige

– Vi er på glid, og det er tradisjon for å endre standpunkter over tid i Frp, sier partiets utenrikspolitiske talsmann Morten Høglund.

FOTO: TOR AKSEL BOLLE

organisasjoner gjør og målrettede satsninger på helse og utdanning. GAVI-initiativet later for eksempel til å være utmerket, sier Høglund.

”

Vi er jo klar over at NORAD på mange måter er et stjerneeksempel på hvordan man skal drive god bistand.

Morten Høglund, stortingsrepresentant Frp.

«Vi er på glid.» – Men å kutte fem milliarder kroner, som dere foreslår i Frps alternative budsjett, vil jo ramme nettopp frivillige organisasjoner og deres arbeid med helse og utdanning?

– Som sagt: vi er ikke opptatt av å være flinke i klassen. De kuttene vi har foreslått i vårt alternative budsjett vil ramme bredt og hardt innen bistanden. Men vi er på glid, og det er tradisjon for å endre standpunkter over tid i Frp. Dessuten – i regjering med andre vil vi være fleksible på dette området, understreker Morten Høglund.

Ikke flyktningepolitikk. Fremskrittspartiet ønsker at Norge skal føre en

svært restriktiv innvandrings og flyktningepolitikk. I partiets forslag til utenlandsbudsjett er det også satt av 500 millioner kroner til hjemsendelse av flyktninger og 100 millioner til FNs høykommissær for flyktninger.

Høglund benekter imidlertid at den mer positive holdningen til bistand i partiet skyldes at man håper bistand kan bidra til at færre flyktninger og asylsøkere kommer til Norge.

– Partiets syn på bistand er veldig lite koordinert med vårt syn på norsk innvandrings- og flyktningepolitikk. Vi ser jo noen sammenhenger, men det er ikke derfor vi er mer positivt innstilt på satsninger innen helse, utdanning og gjeldslette. Som et ansvarlig parti kan vi for eksempel ikke ignorere at det er en aids-katastrofe i verden, sier Høglund.

Norge usolidarisk. Ifølge Høglund legger Frp stor vekt på at de fattige landene skal få markedstilgang til å selge sine varer i de rike landene, og stortingsrepresentanten er krass i sin kritikk av norsk stemmegivning og oppførsel i WTO.

– Vi er ikke så naive at vi tror at handel kan løse alle problemer over natta for de fattigste landene. Men vi mener det er svært viktig at de får markedsadgang, ikke bare for råvarer, men også for behandlede produkter. Derfor er vi svært skeptisk til at Norge samarbeider med EU, Japan og USA i WTO for å få sine interesser gjennom. Norske representanter burde gjøre langt mer for å ivareta interessene til de fattigste landene, fastslår Høglund.

Frp-representanten mener også at Norge burde arbeide for å reformere WTO slik at de fattige landene får større innflytelse og muligheter til å delta på lik linje med de rike landene.

– Jeg deltok i en debatt med folk fra organisasjonen «Attac» om WTO ganske nylig. Og vi var enige om nesten alt. Det er jo helt klart at WTO-systemet har svakheter som slår uheldig ut for fattige land. Og det bør Norge hjelpe de landene å gjøre noe med, sier Høglund.

Tor Aksel Bolle er frilansjournalist og påtroppende redaktør i tidsskriftet «X».

Bistand til verdens fattige barn kan være fornuftig bruk av norske oljepenger, mener Frps Morten Høglund.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Pengemangel truer afghansk hjelp

Hjelpeorganisasjonene truer med å kutte ned på aktivitetene i Afghanistan på grunn av mangel på penger. Ifølge Verdens matvareprogram (WFP) er situasjonen kritisk. Organisasjonene mangler over 50.000 tonn fram til innhøstingen i juli måned. Ni millioner mennesker er ifølge WFP avhengig av matvarehjelp for å overleve. WFP har bedt om 285 millioner dollar, men har så langt mottatt kun 180 millioner dollar. Siden januar har 1,1 millioner afghanere returnert til hjemlandet, og opp mot to millioner ventes å returnere innen utgangen av året. (BBC og UN Wire)

50 millioner uregistrerte barn

En tredel av alle barn som blir født i verden, eller om lag 50 millioner barn, blir ifølge Unicef aldri registrert ved fødselen. Problemet er særlig stort i Afrika sør for Sahara, der 70 prosent av alle fødsler aldri blir registrert. Antallet uregistrerte barn er imidlertid høyest i Sør-Asia, hvor over 22 millioner barn ikke er fødselsregistrert.

Uten slik registrering kan disse barna bli nektet adgang til offentlige tjenester som skolegang. De kan også lett bli utnyttet til illegal adopsjon og barneprostitusjon. (BBC)

Vil øremerke hjelp til Afrika

President i Verdensbanken, James Wolfensohn, vil ha øremerket bistand til Afrika. Under FN-konferansen i Monterrey i mars lovet lederne i verdens ledende industrinasjoner å øke bistanden med om lag 20 prosent. Nå vil Wolfensohn at halvparten av denne økningen skal øremerkes til Afrika, skriver Verdensbanken i en pressemelding.

Homorykter i Zimbabwe

Den zimbabwiske avisen The Daily News trues med søksmål etter å ha publisert en artikkel hvor det spekuleres i om landets informasjonsminister, Jonathan Moyo, har et forhold til den tidligere sjefen ved Zimbabwe Broadcasting Corporation (ZBC), Allum Mpfu. Mpfu måtte gå fra stillingen etter å ha blitt tatt i en kompromitterende situasjon med en annen mann på en nattklubb.

Bakgrunnen for Daily News' artikkel er en rettsak hvor parlamentsmedlem og representant for opposisjonspartiet Movement for Democratic Change, Job Sikhala, er tiltalt for å ha forsøkt å ta livet av Moyo. Moyos advokater mener ryktene derfor brukes for å forsøke å sverte Moyo. De anklager avisen for ensidig vinkling, og hevder at Moyo selv aldri fikk mulighet til å gi sin versjon. (MISA)

Norsk Folkehjelp gikk i null

Organisasjonen er «på vei opp av myra», sier generalsekretæren

Generalsekretær Eva Bjøreng i Norsk Folkehjelp strammet livreima i organisasjonen, og har snudd 11 millionerunderskuddet til et spinkelt overskudd på 41.000 kroner. Men organisasjonen er fortsatt svært sårbar: Alle reserver er tappet.

• CAMILLA SOLHEIM

Norsk Folkehjelp-ledelsen fikk i fjor vinter hakeslepp da røde regnskaps-tall viste seg. Det endelige 2000-regnskapet konstaterte et underskudd på 11 millioner kroner og en nesten oppspist egenkapital. En ny generalsekretær, Eva Bjøreng, med erfaring fra nedskjæring og omstilling i store bedrifter, ble hanket inn for å redde et synkende skip.

Årsresultatet fra 2001 viser altså pluss 41 000 kroner, men driftsresultatet er fortsatt i rødt. Men røde 1,4 millioner er fortsatt betydelig bedre enn året før, i 2000 var driftsresultatet på hele minus 14 millioner kroner.

- Vi har et null-resultat. Årsaken er at bundne midler ble overført til egenandelen på NORAD-rammen. Det betyr at all avkastning på våre fond nå er brukt opp, sier regnskapsjef Unn Tiller i Norsk Folkehjelp til Bistandsaktuelt.

Regnskapet viser også at Norsk Folkehjelp ikke kan ta så mange krumpringer i tiden framover. Egenkapitalen er svært lav og organisasjonens soliditet, som er et uttrykk for evnen til å tåle tap, er dårligere i 2001 enn 2000.

- Vi har tappet det lille vi hadde av egenkapital, og har ikke en krone i reserve. Egenkapitalprosenten er svimlende lav, og det er gjenoppbygging av egenkapital som blir oppgave nummer én i år, sier Tiller.

Effekt av kutt. Norsk Folkehjelps landsstyre har pålagt administrasjonen å avslutte 2002 med 12 millioner i egenkapital. Organisasjonens langsiktige mål er å bygge opp en egenkapital på 50 millioner kroner.

- Vi har ingen fallmargin og tåler ikke minus. Selv om årsregnskapet viser et null-resultat, så gjorde vi flere ting på slutten av året som først vil få effekt i år, sier Tiller.

Folkehjelp-ledelsen satte i siste halvår i fjor i gang en rekke tiltak for å spare penger. Per 31. desember 2000 var det 136 ansatte i Norsk Folkehjelp. Ett år etter var antall ansatte redusert til 104. Noen av disse mottok sluttpakker, mens andre fikk seg nye jobber. I tillegg bestemte man seg for et snevrere arbeidsfelt og organisasjonen flyttet inn i trangere lokaler.

Stort sett alle ansatte måtte flytte fra egne kontorer og over i åpent kontorlandskap, noe Folkehjelpa har spart to millioner kroner på.

- Dette har ikke vært en smertefri prosess i organisasjonen, men likevel helt nødvendig. I tillegg til de 13 som fikk sluttpakker, fikk andre nye jobber og de er ikke blitt erstattet, sier Tiller.

Framtid. Til tross for sårbar økonomi mener Norsk Folkehjelp at de nå er over den verste kneika.

- Vi har budsjettert med et overskudd på 12 millioner kroner i år, og de første regnskapstallene for i år, viser at vi ikke er så langt unna. Vi er mye sikrere nå enn vi var for et halvt år siden, og vi har snudd en trend. Vi må fortsatt ha

fokus på kostnader og drive smartere og mer effektivt, men vi har lagt første trinnet for å kunne jobbe videre.

Har kontroll. 2001-regnskapet viser at Norsk Folkehjelp mistet inntekter i fjor sammenlignet med 2000 med hele 78 millioner kroner.

- Vi hadde en inntektssvikt i første halvår 2001, men det ble hentet inn igjen i andre halvår. Vi er ikke bekymret for 2002, arbeidet er mye bedre nå, sier generalsekretær Eva Bjøreng. Hun ser også positivt på framtida.

- Jeg ser selvfølgelig at situasjonen er alvorlig, men nå har vi kontroll. Vi er fornøyd med at vi klarte å snu minus 11 millioner kroner i 2000 til pluss 41.000 kroner i fjor. Nå fosser vi framover i et inderlig driv, og jeg er veldig tilfreds. Norsk Folkehjelp er på vei opp av myra, sier Bjø-

Generalsekretær
Eva Bjøreng.

Norsk Folkehjelp har et stort mineprogram i Angola, med cirka 500 lokalt ansatte.

FOTO: KRISTINE LINDBERG, NORSK FOLKEHJELP

Kutter bistand til næringsutvikling i Sør

Regjeringen kutter 49 millioner bistandskroner til næringsutvikling i utviklingsland. Det er resultatet på bistandssiden etter sommerens budsjettforhandlinger mellom regjeringspartiene og FrP.

• CAMILLA SOLHEIM

I det reviderte nasjonalbudsjettet er dette den eneste budsjettposten knyttet til internasjonal bistand, som blir redusert. I utgangspunktet var det foreslått bevilget 195 millioner kroner til denne typen næringsutvikling, men etter forhandlingene kuttet altså denne med 49 millioner kroner. «Bevilgningen skal brukes til å bidra til finansiering av tiltak som ikke kan finansieres uteluk-

kende på kommersielle vilkår. Bevilgningen kan benyttes til ubundne blandede kreditter og støtte til opplæring i utviklingsland i forbindelse med import av investeringsvarer til utviklingsland», heter det i Stortingsproposisjonen.

Skuffelse i KrFU. Ifølge Nettavisen er reduksjonen møtt med stor skuffelse blant frivillige organisasjoner og KrFs ungdomsorganisasjon - til tross for tidligere lovnader fra KrF om ikke å kutte bistanden, men øke den.

- Vi synes det er trist at regjeringspartiene ikke klarte å skjerme bistand i forhandlingene med FrP, sier nestleder Kathrine Tallaksen Bjelland til Nettavisen. Underdirektør Stein Torgersbråten i NORAD mener kuttet, som utgjør rundt 1 prosent av NORADs budsjett, ikke vil få

dramatiske konsekvenser.

- Dette er en global post som i dag brukes til å dekke allerede inngåtte parallellfinansieringsavtaler og nye avtaler om «ublandet kreditt». Denne nedskjæringen vil også ramme de allerede inngåtte avtalene om parallellfinansiering. NORAD har liten kontroll over framdriften i denne typen avtaler som gjelder store byggeprosjekter i regi av Verdensbanken. Det er vanskelig nå i juni å vite om det blir utsettelse på planlagte utbetalinger i november, sier Torgersbråten til Bistandsaktuelt.

Bistandsprosent i fare? - Så dere regner med at det blir utsettelse?

- Erfaringsmessig så er det alltid noe som blir utsatt, men hvis det ikke blir det, så vil vi fortsatt ha god tid til å hente inn disse midlene fra

andre poster, sier Torgersbråten. Underdirektøren mener at det fortsatt er for tidlig å si om hvilken innvirkning denne nedskjæringen vil få på «bistandsprosenten». Regjeringen har som mål å høyne bistanden til én prosent av brutto nasjonalinntekt innen 2005.

- Utviklingen i oljeprisen framover vil uansett ha større innvirkning enn denne nedskjæringen, mener Torgersbråten.

Kutt-listen fra Samarbeidsregjeringen viser ellers at Utenriksdepartementet må ta 159 millioner kroner av det totale 622-millionerkuttet. Størstedelen - 100 millioner - kuttet fra ordningen for finansiell overføring til mindre velstående områder i EU. Ellers kuttet 9 millioner i driften av utenriksstasjonene, og 1 million fra informasjonstiltak Norge, Europa, USA og Japan.

”

Vi synes det er trist at regjeringspartiene ikke klarte å skjerme bistand i forhandlingene med FrP.

Kathrine Tallaksen
Bjelland, nestleder
i KrFU

MUL-land mangler varer som er eg

CMI: Det hjelper lite med nulltoll og kvotefrihet for landbruksvarer fra MUL

Regjeringens fjerning av toll og importkvoter skulle åpne for import fra de aller fattigste landene (MUL). En CMI-rapport slår derimot fast at lavere tollsatser for korn, mel og dyrefôr fra 1. juli i år på kort sikt hjelper lite. MUL-landene produserer lite av disse produktene eller er selv nettoimportør.

HANDEL

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

– Relativt sett importerer Norge mindre fra våre samarbeidsland enn EU og USA. Det er derfor grunnlag for økt import fra alle norske samarbeidsland, sier prosjektansvarlig og forsker Arne Wiig ved Chr. Michelsens Institutt (CMI), som sammen med Samfunns- og næringslivsforskning (SNF) har utarbeidet rapporten på oppdrag fra NORAD.

Wiig sier de har identifisert reker, kaffe, sukker, frukter og nøtter som varegruppene med størst importpotensial fra Norges hovedsamarbeidsland.

– I tillegg foreligger det et ytterligere importpotensial for klær fra Bangladesh, sier Wiig.

Mangler eksportoverskudd. Rapporten ser på hvilke MUL-land som kan nyte godt av bedre rammevilkår for korn, mel og dyrefôr fra 1. juli. Den fokuserer på at tollnedsettelse i seg selv ikke er tilstrekkelig for å øke importen, men at MUL-landene selv må produsere varene og helst ha et overskudd. Alle MUL-landene er imidlertid nettoimportør av de aktuelle varene. De varene som trolig vil egne seg best for eksport, vil derfor være mais og ris til bruk i dyrefôr.

Også når det gjelder storfekjøtt er importmulighetene fra MUL-land små. Hittil er det kun Botswana og Namibia, som ifølge FNs rangering ikke regnes som MUL-land, men som likevel har et øvre nivå for tollfri import av storfekjøtt til Norge på 2700 tonn.

I dag finnes det ingen land blant MUL-gruppen som eksporterer kjøtt til Norge. De eneste MUL-landene som har et visst eksportoverskudd

Norge importerte i 2000 relativt sett mindre fra samarbeidsland enn det EU og USA gjorde. Mali er et av de landene som har få produkter som er interessante for norske kjøpere

FOTO: NORAD-ARKIV/S.P. HARDEBERG

tema: import fra utviklingsland

er Sudan og stillehavsøya Vanuatu, som eksporterer noe storfekjøtt.

Omlegging av jordbrukspolitikken.

I 2000 var Norges samlede tollinntekter på 2015 millioner kroner. Av dette utgjorde tollavgifter på import fra utviklingsland 43 prosent, mens EU og USA sto for henholdsvis 39 og 6 prosent. Importen fra utviklingsland utgjorde derimot kun 14 prosent av Norges samlede import.

– Dette illustrerer at de varene som utviklingslandene kan eksportere til Norge, har et strengt importvern, sier Arne Wiig.

Ifølge CMI-forskeren omfatter de generelle tollreduksjonene som Norge gjennomfører i 2002 i for liten grad produkter som er relevante for de såkalte mellominntektslandene – nemlig tekstiler/klær og jordbruksvarer. Tekstilvarer er i dag tollfrie for MUL-landene, mens «ordinære» utviklingsland kun har nulltoll for noen få produktkategorier.

– Det er et stort potensial for økt import av jordbruksvarer fra utviklingsland som ikke faller innunder MUL-gruppen, dersom disse landene får lettelse i tollavgiftene. Dette vil imidlertid kreve at den norske jordbrukspolitikken legges om, sier Arne Wiig.

Feilslått GSP-støtte. Importen fra norske samarbeidsland som fikk toll-lettelse (GSP-støtte) i 2000, utgjorde om lag 4,3 milliarder kroner – eller 56 prosent av den tollpliktige importen fra disse landene. Av dette utgjorde Kinas eksport hele 80 prosent.

– Ettersom siktemålet med GSP-ordningen er å favorisere de svakest landene, er det bekymringsfullt at den norske ordningen fortrinnsvis favoriserer land som ikke tilhører MUL, sier Arne Wiig.

I 2000 var Norges samlede tollinntekter på 2015 millioner kroner. Av dette utgjorde tollavgifter på import fra utviklingsland 43 prosent.

Bangladesh er ett av landene som kan nyte godt av toll- og kvotefrihet også på korn, mel og kraftfôr fra 1. juli.

FOTO: G.M.B. AKASH/DRIK

Han peker på hvordan strenge opprinnelseskrav, med blant annet krav til nasjonal bearbeiding, hindrer land som Bangladesh, Sri Lanka og Indonesia å nyte godt av ordningen. Flere av disse landene er avhengig av å importere råvarer eller halvfabrikata for å bygge opp en industri.

Bangladesh er det eneste av de norske hovedsamarbeidslandene

som har klart å utvikle en klesindustri på en viss størrelse. Importen til Norge fra Bangladesh økte med 75 prosent fra 1998 til 2000, men landet har likevel langt høyere markedsandeler i USA og EU enn i Norge.

– Reduserte tollbarrierer i klessektoren og reduserte opprinnelseskrav vil trolig kunne føre til økt import, mener Wiig.

CMI-kritikk mot NORAD

NORAD gir i dag støtte til design og produktutvikling, markedsføring og en garantiordning som dekker inntil 90 prosent av norske importørens eventuelle tap ved for eksempel for sen levering.

Men mens importfremmende tiltak i 2001 utgjorde fire millioner kroner, ble det brukt 15 millioner kroner til eksportfremmende tiltak i samarbeidslandene.

CMI-rapporten mener NORADs støtteordninger hittil i for liten grad har vært rettet inn mot de gruppene hvor det foreligger et importpotensi-

al – i første rekke klær og jordbruksvarer. Videre etterlyses det samarbeid med de store og mer betydningsfulle aktørene. Rapporten etterlyser også at NORAD initierer en holdningskampanje for å få konsumentene til å kjøpe mer produkter fra utviklingsland.

– Det trengs mer informasjon om faktiske forhold. Mange konsumenter ønsker for eksempel ikke å kjøpe matvarer fra utviklingsland fordi dette oppleves som om vi tar maten fra de fattige, sier Arne Wiig.

GSP:

■ Tollpreferanseordning som gir toll-lettelse eller helt fjerner toll for en rekke varer fra utviklingsland.

■ Trådte i kraft 1. oktober i 1971.

■ Norge kan selv bestemme hvilke land og produkter som kommer inn under ordningen, og hvilke preferansesatser, sikkerhetsmekanismer og opprinnelsesregler som skal gjelde. Ordningene kan til enhver tid trekkes tilbake.

■ I 1995 ble det gitt tollfrihet for import fra MUL-land på alle produkter unntatt korn, mel og dyrefôr.

■ Fra 1. januar 2002 fikk MUL-landene også kvotefri markedsadgang på alle varer, unntatt korn, mel og dyrefôr. 1. juli 2002 blir også korn, mel og dyrefôr gitt toll- og kvotefri markedsadgang.

net for eksport til Norge

Sikkerhetsmekanismer hindrer langsiktighet

Flere forskere peker på at en sikkerhetsmekanisme som skal trå i kraft dersom MUL-importen av korn, mel og dyrefôr skulle true norske interesser, kan hindre norske importører fra å satse.

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

HANDEL – En slik sikkerhetsklausul kan skape en usikkerhet hos importørene og gjøre dem skeptiske til å investere, sier førsteamanuensis ved Institutt for økonomi og samfunnsfag ved Norges Landbrukshøgskole, Ragnar Øygard på telefon fra Tanzania.

Øygard får støtte av økonom i Nordic Consulting Group, Stein Hansen.

– Vi kan ikke kritisere ulandsimportørene for ikke å satse hvis de må leve med usikkerhet som sikkerhetsmekanismer dersom importen truer norske interesser, sier Stein Hansen.

De to advarer også mot at strenge krav til helse, miljø og sikkerhet kan komme til å fungere som en ny barriere.

– WTO-avtalen gir rett til å forby import dersom eksportlandene ikke oppfyller krav til helse, miljø og sikkerhet. Rike land kan komme til å bruke disse kravene maksimalt, slik at de blir et nytt hinder for import, sier Hansen.

Vridning mot MUL. Ragnar Øygard mener at fjerningen av toll og importkvoter for MUL-land må følges opp med en vridning av politikken slik at en større del av importen faktisk kommer fra MUL-land.

– Da er det viktig at også myndighetene i disse landene gir bøndene lov til å eksportere. I Tanzania, hvor jeg er nå, er det et stort potensiale for å kunne produsere mer matvarer. Men selv i år, som er et normalår, har myndighetene lagt restriksjoner på eksport av matvarer. Dette for å holde matvareprisene nede, forteller Øygard.

Han mener dette er kortsiktig

tenkt fra tanzaniske myndigheters side.

– Dersom man ønsker at bønder i Tanzania skal produsere mer mat, så må man betale dem, sier Øygard.

Hvem tjener på handelen? Halvor Mehlum, forsker ved Frischsenteret, som er underlagt Universitetet i Oslo, stiller spørsmål om økt handel nødvendigvis er et ubetinget gode for de fattigste.

– Det er viktig å se på hvem i utviklingslandene det er som tjener på en slik handel, sier Mehlum, som mener det kan være vanskelig å få inntekt fra handel til å nå de fattigste.

I motsetning til Øygard advarer han også mot høyere matvarepriser innenlands dersom matvareeksporten går opp.

– Dette kan føre til at det blir mer lukrativt å eksportere varen enn å selge den innenlands, noe som igjen vil føre til økte priser. Igjen er det de fattige som betaler, mener Mehlum.

Tekstilbransjen i flere land rammes av strenge opprinnelseskrav, blant annet til nasjonal bearbeiding. Norsk import fra Nicaragua var på kun 3 millioner kroner i fjor.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

– Problem kun i teorien, sier UD-statssekretær

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Statssekretær i Utenriksdepartementet, Olav Kjørven, mener at diskusjonen om sikkerhetsmekanismer i forhold til import av korn, mel og kraftfôr fra MUL vil være et mer teoretisk enn et praktisk problem.

– I teorien kan sikkerhetsmekanismen være et problem med tanke på langsiktighet. Men i praksis vil det være mye å gå på før markedsbalansen kommer i fare, sier Kjørven.

Han mener interessen fra blant annet Felleskjøpet viser at det vil være mulig å få til import slik at langsiktigheten ivaretas.

Faglig og finansiell bistand. Kjørven forteller at Norge vil følge opp vedtaket om toll- og kvotefrihet fra MUL-land med faglig og finansiell støtte.

– Det er viktig at disse landene får hjelp til å kunne fylle kravene om helse, miljø og sikkerhet slik at dette ikke blir nye hindringer for

import, sier Kjørven.

Han forteller at Norge vil arbeide med denne problemstillingen også i OECD.

– Her hjemme er det viktig å påvirke holdninger til forbrukerne slik at folk får positive holdninger til varer fra utviklingsland, og da særlig de aller fattigste. Men vi er klar over at pris trolig er det som er viktigst for konsumentene. Her har utviklingslandene et komparativt fortrinn som må utnyttes, mener Kjørven.

NORADs avdelingsdirektør i Avdeling for sivilt samfunn og næringsliv, Else-Berit Eikeland, forteller at NORAD vil øke satsingen på å få fram produkter fra sør – og da særlig med tanke på dagligvarehandelen.

– Det er ikke nok med etisk handel. Vi må øke volumet og få til en mer kommersiell innretning på import fra utviklingsland, sier hun og håper at u-landsvarer skal bli en inntegret del av varesortimentet til

store kjeder som for eksempel Rimi, Rema og Kiwi.

Ingen motsetning. Rapporten fra CMI peker på hvordan MUL-landene selv er nettoimportør av korn, mel og kraftfôr, og mener dette kan gjøre det vanskelig for landene å kunne nyte godt av de bedre rammevilkårene for disse varegruppene fra 1. juli.

– Her er det ikke nødvendigvis noen motsetning. Det kan likevel være mulig å bygge opp et eksportorientert landbruk, mener Kjørven.

Han viser til at for eksempel hveten i flere land ikke utgjør en viktig del av folks daglige kost.

– For mange land er mais og ris viktigere for landet selv. Eksport av hveten vil derfor ikke nødvendigvis være i direkte konkurranse med det landet selv trenger, men kunne bidra til å styrke kjøpekraften og gjøre det mulig å kjøpe andre produkter, sier Kjørven.

Dagligvarehandelen tar grep for å øke importen

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Den nyopprettede stiftelsen, Forum for utviklingshandel (FFU), skal jobbe med å etablere og videreutvikle næringsutvikling i sør. NORAD inngår nå en avtale med FFU og bidrar med tilrettelegging av import.

– Forum for utviklingshandel er et samarbeid mellom dagligvarehandelen og bistandsmiljøet, hvor blant annet Kirkens Nødhjelp sitter i styringsgruppen, sier prosjektkoordinatoren Tore Jørgensen.

86 prosent av markedet. De store aktørene som Hakon-gruppen, Norgesgruppen og Coop Norge er representert fra dagligvaresiden. Disse tre har til sammen om lag 86 prosent av det norske dagligvaremarkedet.

Jørgensen forteller at organisasjonen særlig vil jobbe med økt import fra Øst-Afrika, og trekker fram Tanzania og Mosambik som to mulige satsingsområder.

– Aktuelle varegrupper er for eksempel hermetikk med sjømat, hermetiserte grønnsaker, corned-beef, kjøtt fra Botswana og Namibia og honning, forteller Jørgensen.

Han trekker fram hvordan regjeringens nulltoll og kvotefrihet for landbruksvarer fra MUL-land fra 1. juli kan åpne for økt import av for eksempel honning.

– Her har det vært reguleringer, og endringen gir stort potensiale, sier Jørgensen og nevner at land som både Guatemala, Etiopia og flere øst-afrikanske land har god honningproduksjon.

Norsk testmarked? Tore Jørgensen sier han håper på en betydelig økning i import fra utviklingsland, og at Norge som et lite marked med mange aktører kanskje kan fungere som et testmarked for varer fra utviklingsland. Men mange av eksportørene vil trolig imidlertid trenge

«fødselshjelp».

– I dag er det få eksportører med produkt som tilfredsstillende for eksempel de norske helsekravene og krav til emballasje. Flere land trenger derfor hjelp til å få fram produkter tilpasset det norske markedet,

forteller han.

For å hindre at prisen på varen til forbrukeren øker ved at varen må tilpasses det norske markedet, vil NORAD gå inn på finansieringsiden og bidra med å tilrettelegge for import.

”

Det er viktig at disse landene får hjelp til å kunne fylle kravene om helse, miljø og sikkerhet slik at dette ikke blir nye hindringer for import.

Olav Kjørven, statssekretær i Utenriksdepartementet

”

I dag har få eksportører produkter som tilfredsstillende for eksempel de norske helsekravene og krav til emballasje.

Tore Jørgensen, prosjektleder i FFU

IMPORT FRA NOEN NORSKE SAMARBEIDSLAND I 2000:

Zambia:	9 millioner	(+197 prosent fra 1998)
Mali:	6 millioner	(+ 578 prosent fra 1998)
Etiopia:	6 millioner	(+7 prosent fra 1998)
Nepal:	5 millioner	(+85 prosent fra 1998)
Nicaragua:	3 millioner	(-76 prosent fra 1998)
Malawi:	2 millioner	(-86 prosent fra 1998)
Angola:	1,5 millioner	(-68 prosent fra 1998)
Nigeria:	1 million	(-92 prosent fra 1998)
Mosambik:	0 millioner	(-100 prosent fra 1998)
Total import til Norge fra norske samarbeidsland: 12 milliarder kroner		
Total import til Norge: 303 milliarder kroner.		

Lønnsom Norges-eksport for botswanske bønder

LOBATSE (b-a): For bøndene i Botswana er storfe-eksporten til Norge en lønnsom affære. – Bøndene får nesten tre kroner mer per kilo ved eksport til Norge enn til EU, forteller direktør ved Botswana Meat Commission (BMC).

HANDEL

• I BOTSWANA:
LIV RØHNEBÆK BJERGENSE

Dr. M. M. Mannathoko forteller at 55 prosent av leverandørene er småbønder.

– I fjor leverte over 3000 av bøndene kun ett storfe. Det er bare to prosent av våre leverandører som har besetninger på over 100 dyr, sier han.

Botswana, med en befolkning på om lag 1,5 millioner mennesker, har over 2,5 millioner storfe og 2,6 millioner sauer og geiter.

– Vi kan jo ikke spise alt her. Over 90 prosent av storfekjøttet eksporteres, forteller BMC-direktøren.

God hjelp. Den tollfrie kvoten for eksport til Norge på 2700 tonn årlig, som Botswana deler med nabolandet Namibia, ble for første gang fylt opp i fjor.

– Vi kan eksportere mer, men er takknemlig for at vi hele tatt får eksportere tollfritt. Å få betalt nesten tre kroner ekstra per kilo i forhold til eksport til EU er en god hjelp for botswanske bønder, sier Mannathoko.

Den norske importøren i Norge, BM-Food, opplyser at prisgevinsten på frossent industrikjøtt, som utgjør tre firedeler av importen, er hele ti kroner per kilo i forhold til EU.

EU er likevel det store eksportmarkedet. I fjor eksporterte BMC 14.000 tonn storfekjøtt til EU-land.

Mannathoko forteller at alt overskuddet i bedriften, gis tilbake til bøndene som en bonus.

Strengt krav. Vi får bli med inn på det toppmoderne slakteriet å se prosessen fra dyret blir avlivet, partert og pakket i emballasje ferdig for eksport.

– Vi har svært strenge krav til hy-

”

Vi kan eksportere mer, men er takknemlig for at vi i det hele tatt får eksportere tollfritt.

Dr. M. M. Mannathoko, direktør ved Botswana Meat Commission

I Botswana eksporteres over 90 prosent av storfekjøttet. Landet kan eksportere inntil 2700 tonn tollfritt til Norge. Det gir bonden om lag tre kroner mer per kilo.

FOTO: NEO NTSOMA

tema: import fra utviklingsland

giene, forteller markedssjef Sonny Molapsi.

Under hele slakte- og parteringsprosessen er kontakten med mulige smittekilder som menneskelig berøring og bord- eller benkeplate mini-

malisert, ved blant annet at dyret henger på kroker under hele prosessen.

– Den strenge praksisen omkring hygien virker inn på holdbarheten av ferskt kjøtt. Vårt kjøtt har derfor seks måneders holdbarhet, sier Molapsi.

Amerikanske landbrukssubsidier vekker global forargelse

De neste ti årene skal USA subsidiere sine farmere med nærmere 1600 milliarder kroner. Nylig vedtok Senatet å øke de allerede massive landbrukssubsidiene med nesten 700 milliarder kroner. – Dette bryter med handelsavtalene i WTO, og vil ramme fattige land hardt, raser kritikere verden over.

LANDBRUK

• BIBIANA DAHLE PIENE

Snuoperasjonen innen amerikansk landbrukspolitik, som de siste årene har forsøkt å redusere landbrukssubsidiene, fant sted 8. mai i år. Da vedtok det amerikanske senatet å øke subsidiene med hele 70 prosent, til skyhøye 160 milliarder kroner i året de neste ti årene.

Ødelegger vekst for u-land. 80 prosent av støtten vil gå til farmere som dyrker mais, hvete, bomull, ris og soyabønner. USA er verdens største produsent av disse jordbruksvarene.

Mens USAs farmere jubler, vek-

Senatet vedtok å øke subsidiene med hele 70 prosent.

ker vedtaket voldsom forargelse i både rike og fattige land. Et samlet Latin-Amerika har fordømt vedtaket, EU, Canada og Australia kritiserer det kraftig, mens lederne for IMF, Verdensbanken og WTO har gått sammen om en uttalelse der det heter at «enhver økning i proteksjonisme ødelegger vekstmulighetene for land der dette er absolutt essensielt for utviklingen».

– **Best for oss.** Så langt har USA avvist kritikken.

– Vi støtter for våre farmere, og gjør det vi synes er best for dem, ikke for jordbrukere i Tyskland, Brasil eller Kina, sier formann Harkin i senatets jordbrukskomité.

Subsidiene vil ventelig drive prisene på verdensmarkedet nedover, og skade økonomiene til verdens fattige land. Dessuten vil de undergrave presset mot EU og Japan på å redusere sine subsidier, sier analytikeren Thomas Beierle ved den amerikanske tenketanken Resources for the Future.

Landbrukssubsidiene i EU er fortsatt høyere enn de nye amerikanske tilskuddene. En studie fra

Verdensbanken viser at de samlede jordbrukssubsidiene i USA, EU og Japan allerede overstiger 2975 milliarder kroner i året. Det er sju ganger mer enn det rike land gir i bistand til utviklingsland.

– **Null troverdighet.** En kommende rapport fra Verdensbanken/IMF viser også at dersom prisen på bomull ikke ble drevet nedover av subsidier, kunne et land som Burkina Faso halvere fattigdommen i løpet av seks år. Samtidig vil president George W. Bush kjempe for mindre proteksjonisme innen landbruket i de neste forhandlingsrundene i Verdens handelsorganisasjon (WTO) – kalt «utviklingsrunden» på grunn av fokuset på å bistå de fattige delene av verden.

– Kaoset kunne ikke vært verre, sier direktør Brian Lindsay ved instituttet Center for Trade Policy.

– Vår troverdighet i disse spørsmålene er nå på et absolutt nullpunkt.

NRKs tv-aksjon til utdanning

Redd Barna kan vente seg en stor pengeinnsprøytning neste år. 6. juni kom meldingen fra NRK om at neste års tv-aksjon går til barneorganisasjonen. Pengene som kommer skal gå til Redd Barnas arbeid for å bedre barns muligheter for utdanning. Arbeidet er spesielt rettet mot jenter, barn i krig og andre vanskeligstilte barn, melder NRK.

– Når Redd Barna har søkt om tv-aksjonen 2003, er det fordi utdanning til barn er det viktigste virkemidlet for å bygge samfunn og sikre demokrati og utvikling. Samtidig sier vi ikke bare utdanning til flere barn, men bedre utdanning til flere barn, heter det i en pressemelding fra Redd Barna.

De innsamlede midlene fra «Rett til å lære» skal gå til barn i blant annet Afghanistan, Sri Lanka, Etiopia og Guatemala. Midlene fra aksjonen vil også gå til Redd Barnas arbeid i Norge. Organisasjonen har hatt tv-aksjonen to ganger tidligere, i 1978 og 1990. NRKs tv-aksjon er svært innbringende: I mange år er det blitt gitt langt over 100 millioner kroner. Kirkens Nødhjelp fikk i fjor inn hele 140 millioner kroner.

Norsk konsulentfond gjenåpnes

I desember 2000 ble norske myndigheter informert om at det var avdekket mislighold i forbindelse med bruken av seks lands konsulentfond i Verdensbanken. Det norske fondet ble derfor inntil videre sperret. Etter å ha mottatt en intern revisjonsrapport som tar for seg bruken av fondene, vil Utenriksdepartementet nå gjenåpne det norske fondet. Verdensbanken har lovet å legge om og forenkle fondene for å sikre strengere forvaltning og overvåking.

Langt igjen til milleniumsmålene

Tallene som ble lagt fram under FNs matvaretoppmøte i Roma 10. til 14. juni, viser at det er langt igjen før FNs målsetning om å halvere antall mennesker som lever i absolutt fattigdom innen 2015 er nådd. Siden 1996 har antall mennesker som lever under fattigdomsgrensen kun falt fra 840 millioner til 815 millioner. Ifølge FNs landbruksorganisasjon, FAO, trengs det ytterligere 24 milliarder dollar årlig i jordbruk- og landsbygdutvikling dersom FNs mål skal nås.

Zimbabwes omstridte president, Robert Mugabe, fikk lov til å delta på møtet i Roma. Der tok presidenten, som selv blir beskyldt for å forårsake nød og matmangel i hjemlandet, opp viktigheten av at afrikanske land blir i stand til å fø seg selv.

– Jeg tror det er viktig at de rike landene gir ressurser slik at vi kan øke matproduksjonen, sa Mugabe.

1 mrd. mer til utdanning

Norsk krafttak – vil gi 15 prosent av bistanden til skolebarn

Norge vil øke bistanden til utdanningssektoren med «oppunder 1 milliard kroner» på tre år. Det opplyser statssekretær Olav Kjørven i Utenriksdepartementet.

UTDANNING

• GUNNAR ZACHRISEN

– Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson har alltid sagt at utdanning er jobb nummer 1. Satsingen økte følgelig – til omlag 10 prosent av den langsiktige bilaterale bistanden – under den forrige Bondevik-regjeringen, men sank deretter litt under Stoltenberg-regjeringen – til 7-8 prosent. Nå skal den opp igjen – målet er 15 prosent innen 2005, sier Kjørven.

Krafttak. Han lover et krafttak for utdanningssektoren i viktige samarbeidsland – særlig for primær- og sekundærutdanning (tilsvarende barne- og ungdomsskoletrinnet). Tiltak for å få jenter til å ta skolegang vil bli særlig viktig.

– I noen land kan det også bli aktuelt å satse mer på yrkesrettet utdanning. Lærerutdanningen er også et viktig tema, siden det i høy grad påvirker kvaliteten på det totale skoletilbudet. Men den konkrete innretningen av tiltak og bevilgninger til ulike land må avgjøres i lys av de ønsker mottakerlandene selv har, sier Kjørven.

Han mener det er sannsynlig at Norge med dette vil yte bistand til utdanningssektoren til flere land enn i dag, men det kan også være aktuelt å gi mer støtte til land der man allerede er inne med støtte. Nepal, Zambia, Bangladesh, Tanzania og Malawi er eksempler på hovedsamarbeidsland som mottar norsk støtte til utdanningssektoren.

«Minst 850 mill.» Ifølge statssekretæren innebærer uttrykket «oppunder 1 milliard kroner» at det

Skolebarn i det palestinske området er blant de som kan komme til å nyte godt av økte norske bevilgninger til utdanning. Fra før er en rekke skoler finansiert med norske bistandsmidler.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

minst skal bevilges 850 millioner kroner, men at beløpet trolig blir enda høyere. Han mener ellers at det vil være mulig å få til et slikt krafttak uten at det vil bli dramatiske kutt i støtten til andre bistandsformål.

En rapport utarbeidet av Unicef til FN's barnetoppmøte i New York nylig viser at det meste av internasjonal bistand til utdanningssektoren er knyttet til utdanning på universitetsnivå. Mindre enn 2 prosent

Statssekretær i Utenriksdepartementet, Olav Kjørven.

av internasjonal bistand går til grunnskoleutdanning, og de største mottakerne av bistandspenger til utdanningsformål er ikke de minst utviklede landene (MUL). Bistand til grunnskoleutdanning har bare hatt en svak økning i sin andel av total bistand de siste årene.

NORAD vil hjelpe fattigfolk i byene

NORAD tar nå konsekvensen av at stadig flere fattige bor i by, og vil øke fokus mot byens befolkning og spesielle byproblemer.

• CAMILLA SOLHEIM

Minst 100 millioner mennesker bor i slum over hele verden, viser tall fra OECDs utviklingskomité DAC, mens litt under halvparten av verdens seks milliarder mennesker bor i byer. I 2025 vil fire milliarder av utviklingslandenes befolkning bo i urbane områder. NORAD tar nå konsekvensen av at urbaniseringen øker raskt i utviklingsland, og vil dreie en større andel av bistanden til byer og byens problemer.

Økt demokrati. – Vi har over år sett en økende urbaniseringstakt over hele verden, og spesielt i utviklingsland. Urbaniseringen legger et stort press på landområder, antall boliger og infrastruktur. Det påvirker helse og boforhold, og medfører miljøproblemer. Samtidig må vi se den positive siden. Det er en sammenheng mellom økonomisk vekst og urbanisering, og byen er også et senter for

demokratisk utvikling, sier rådgiver Ørnulf Strøm i NORAD.

– Utfordringen vår er å være med å bidra til at urbaniseringen får de positive effektene den har mulighet til, og hindre de negative konsekvensene, sier Strøm.

– **Ikke overse.** NORAD-rådgiveren påpeker at mange har hevdet at NORAD har hatt en landsbyprofil, men Strøm mener selv at dette ikke trenger å stå i kontrast til et sterkere fokus på bybefolkningen i bistand.

– Hvis vi skal bekjempe fattigdom, og halvparten av de fattige bor i byer, så kan vi ikke overse det. NORAD har allerede gitt bistand til byer, ofte i forhold til miljøprosjekter. Men NORAD støtter ikke mye som tar utgangspunkt i byer og fattiges behov i byene, sier Strøm. Han mener at retten til bolig eller tomt er et viktig tema å engasjere seg i.

Helhetlig. Men det vil ikke komme særskilte penger til å bekjempe byproblemer. I et brev til NORAD peker Utenriksdepartementet på at temaet fattigdom og urbanisering vil bli stadig viktigere for norske myndigheter i utviklingssamarbeidet. Men;

Ørnulf Strøm, rådgiver i NORAD.

– Departementet legger til grunn at en mer strategisk og helhetlig tilnærming til dette temaet ikke innebærer en dreining bort fra eksisterende hovedprioriteringer, men at utviklingssamarbeidet tilpasses de nye utfordringene som urbaniseringsprosessen innebærer, skriver UD.

Spesielle byproblemer. NORADs satsing vil rettes inn mot spesielt to nivåer:

■ Sikre at urbane utfordringer og særegne byutviklingsproblemer tas hensyn til i overordnede prosesser – i utviklingen av fattigdomsstrategier og i utvikling av sentrale sektorer.

■ Målrette innsatsen på tiltak som kommer utsatte grupper av bybefolkningen til gode. Dette innebærer tilgang på helsetjenester, retten til en forsvarlig bolig, utdanningstilbud, mikrokreditter, byforvaltning, styrking av slumbeboeres rettigheter, arbeid for å bekjempe barnarbeid, innsats for gatebarn i slumområder, miljø, infrastruktur og tiltak for å fremme verdiskapning og sysselsetting.

Strategier uten kvinnevinkel?

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Nasjonale fattigdomsstrategier (PRSP) inspirert av Verdensbanken får kritikk for at de i for liten grad integrerer kvinneperspektivet i bistanden.

– Med «mainstreaming» som mantra blir det for lite fokus på de problemene som flertallet av fattige kvinner møter i dagliglivet, sier den danske forskeren Susanne Possing.

Den danske forskeren Susanne Possing.

FOTO: LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Possing har arbeidet med kvinnespørsmål i bistanden både i frivillige organisasjoner, på regjeringnivå og i FN-organisasjoner og Verdensbanken. Hun deltok på et seminar i regi av NORAD i midten av mai, hvor integrering av kvinneperspektivet i bistanden sto på dagsordenen.

Possing er redd for at kvinnene drukner i integreringsdebattens «mainstream».

– De praktiske innretningene kan lett forsvinne i prat. Jeg mener det er fare for at «mainstreamingen» tar mer hensyn til idealet om likestilling, enn at den tar opp kvinnenes virkelige behov, sier hun.

Toppstyrt. Hun kritiserer fattigdomsstrategiene for å være toppstyrte og først og fremst markedsorienterte.

– Det er et bestemt lag av velutdannede kvinner som er med til å lage disse strategiene. NORAD og andre burde derfor ikke la disse strategiene alene få sette dagsorden, men sørge for å være i dialog med de kvinneorganisasjonene som har kontakt med utsatte kvinner i mottakerlandene, påpeker Possing.

Lønnsomhet. Hun setter også spørsmålsteget ved fokuset på økonomisk vekst og ved at satsingen på kvinner skal begrunnes ut fra økonomisk lønnsomhet.

– Det har vist seg at denne typen vekstbasert samfunns skaper sosial nød, sier Possing.

Den danske forskeren vil ha fokuset vekk fra den mere uforpliktende «mainstreaming» og over på hva som konkret fremmer kvinners utvikling.

– Jeg savner de levende kvinnenes erfaringer. Fattige kvinner er ikke bare tause ofre. De vet, bedre enn vi, hvordan man overlever «mot alle odds». Vi må ikke bli så opptatte av å avlevere vår egen politikk at vi glemmer å lytte, sier hun.

Barn i utviklingsland ble fratatt skole

Økonomisk krise og Verdensbank-teorier har rammet millioner av barn

NEW YORK (b-a): Innføring av gebyrer har bidratt til at millioner av verdens fattige barn er blitt fratatt utdanning og helsetilbud, viser en ny rapport. Både skolepenger og egenandeler på helse er fortsatt vanlig i mange utviklingsland. IMF og Verdensbanken presset på da «kostnadsdeling» ble introdusert på 1990-tallet.

UTDANNING OG HELSE

• PÅ BARNETOPPMØTET:
GUNNAR ZACHRISEN

Det framgår av en rapport utført på oppdrag av den internasjonale frontorganisasjonen Coalition for Health and Education Rights. Gjennom partnerorganisasjoner har de foretatt omfattende undersøkelser i Guatemala, Nepal, Somalia, Tanzania og Uganda. Rapporten, som ble presentert under FN's barnetoppmøte i New York, påpeker at brukerbetaling har drastiske konsekvenser for fattige menneskers mulighet til å kunne benytte skole- og helsetilbud. De siste årene har det likevel vært en tendens til at brukerbetaling i skolen er blitt avviklet i flere land.

Da det ble innført elevbetaling for skolene i det afrikanske landet Malawi i 1980-årene, falt antallet barn i skolen med over fem prosent på to år. Enda kraftigere har utslagene vært i positiv retning når brukerbetaling er blitt avviklet.

1,5 million nye elever. Norges viktige samarbeidsland gjennom mange år, Tanzania, er et svært aktuelt eksempel. Da landets myndigheter sluttet å innkreve skolepenger i grunnskolen i januar i år, merket alle skoler en kraftig økning i elevtallet. På landsbasis kan det være snakk om en økning på cirka 1,5 millioner skoleelever. På sikt regner man med en total økning på 3 millioner elever og et behov for 46.000 nye klasserom.

Tanzania framheves også som et skoleeksempel på godt samarbeid

”

Brukerbetaling gir relativt lite penger i statskassen. Derimot har det dramatiske konsekvenser for fattigfolks bruk av offentlige tilbud.

Jan Vandermoortle, UNDP-representant i USA og tidligere UNICEF-rådgiver.

Da Uganda i 1997 vedtok gratis grunnskole for de første fire barna i hver familie, var effekten dramatisk: Antallet barn i skolen ble doblet.

mellom myndigheter og bistandsgivere.

«Men Tanzania er fortsatt et unntak, et eksempel på hva som oppnås i de tilfeller hvor bistandsgivere framskaffer støtte som er tilpasset en nasjonal strategi. I de fleste fattige land svikter Verdensbanken og andre givere i å skaffe nødvendig støtte som kunne bidratt til å gjøre en slutt på brukerbetaling. Husholdningene fortsetter å stå overfor en kostnadsspiral når de sender barn til skolen eller skal gjøre bruk av helsetjenester. Utilstrekkelige offentlige investeringer – ofte som et resultat av at Det internasjonale pengefondet og Verdensbanken har stilt økonomiske betingelser – flytter kostnadene over på husholdningene. Disse kommer til uttrykk gjennom en lang rekke formelle og uformelle gebyrer, avgifter og andre

pengekrav knyttet til utdanning og helse, kostnader som langt overskrider den økonomisk evnen til fattige husholdninger med lave og uforutsigbare inntekter», heter det i rapporten.

Jenter rammes. – Erfaringer fra ulike land viser at brukerbetaling gir relativt lite penger i tilskudd til offentlige budsjetter sammenlignet med andre bidrag. Derimot har det dramatiske konsekvenser for folks mulighet til å gjøre bruk av offentlige tilbud, sier representant for FN's utviklingsprogram (UNDP), Jan Vandermoortle.

Han viser til at barn i fattige familier er de første ofrene, og at det går særlig ut over jenter.

Minst 12 land i Afrika har i dag ulike typer brukerbetaling innenfor både skole og helse – Burundi, Kapp

Verde, Den sentralafrikanske republikk, Madagaskar, Mali, Rwanda, Sierra Leone, Somalia, Swaziland, Sør-Afrika og Zimbabwe.

– Det finnes likevel et håp om at andre lands erfaringer kan bidra til at slike uheldige ordninger avvikles. I land som Malawi, Uganda og Tanzania har man avviklet bruken av egenandeler innenfor grunnutdanning. Det har hatt en enorm betydning, sier Vandermoortle.

Han viser til at antallet elever i Malawi økte med 50 prosent i årene 1994-95 da brukerbetalingen ble avviklet. De fleste av de nye elevene var jenter.

– De store utslagene var overraskende for mange, fordi brukerbetalingen lå på et svært beskjedent nivå. Men dette sier samtidig noe om hvor sårbare fattige mennesker er hvis de pålegges økonomiske

Hilde utfordret rike land

• GUNNAR ZACHRISEN

NEW YORK (b-a): Norges utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson høstet trampeklapp fra publikum to ganger da hun i en paneldebatt under FN's barnetoppmøte utfordret de store vestlige industrilandene – G-7-landene – til å yte mer bistand.

– Land som Nederland, Sverige, Danmark og Norge har vist at det er mulig å få langsiktig folkelig støtte til bistandsnivåer godt over målet om 0,7 prosent av brutto nasjonalinntekt. Vi er G-0,7-klubben. Jeg ønsker andre medlemmer – fra G-7 – til å bli med oss. Vi ønsker oss flere medlemmer, sa Frafjord Johnson.

Hun utfordret de rike industrilandene til å legge en langsiktig plan for en opptrapping av sine bistandsnivåer.

– Selv en plan for å bli medlem av 0,7-klubben innen 2015 vil bli ønsket velkommen. Vis lederskap, øk bistanden, lød oppfordringen fra Norges utviklingsminister.

Norges utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson deltok i et panel sammen med blant andre UNDP-sjef Marc Malloch-Brown (til høyre). FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Nyttig korreks. Frafjord Johnson og barne- og familieminister Laila Dåvøy ledet den offisielle norske delegasjonen, som besto av 13 personer. I tillegg deltok 11 representanter for norsk offentlighet som rådgivere,

blant dem to norske barnedelegater, tre stortingsrepresentanter og representanter for ulike norske organisasjoner.

– Noe av det mest positive ved barnetoppmøtet var at det var barn til stede, som ga viktige innspill til ulike problemstillinger. Det ga en følelse av at det haster, og var sikkert en nyttig korreks for alle de voksne beslutningstakerne som deltok, sier leder av UNICEF Norge Kjersti Gjestvang.

Hun er derimot ikke helt fornøyd med sluttdokumentet som kom ut av møtet.

– Tross at det er vedtatt 21 mål, så er dokumentet på flere punkter svakere enn hva vi hadde håpet. Det gjelder blant annet for spørsmål som reproduktiv helse, forholdet til Barnekonvensjonen, barnarbeid og dødsstraff for barn, sier Gjestvang.

Hun viser samtidig at hun har fått reaksjoner fra folk «ute i felt» som mener at dokumentet er sterkt

nok til at det likevel kan brukes til å presse myndighetene i ulike land til forbedringer i viktige spørsmål.

Andre tekster. – Vi har tross alt fått en del ambisjoner og mål som vi ikke hadde fra før, og der denne teksten ikke går langt nok så har vi andre tekster å legge til grunn, for eksempel Barnekonvensjonen, sier Gjestvang.

Alle land, med unntak av USA, har nå sagt at de har eller skal ratifisere denne konvensjonen. Representanter for de norske organisasjonene ga også USA mye av skylden for at møtet ikke kom fram til en sterkere slutterklæring.

– Bush-administrasjonen føler seg ikke bundet av hva tidligere administrasjoner har vært med på å vedta. Det er noe av det mest sjokkerende jeg har opplevd i disse forhandlingene, sa Per Miljeteig i Forum for Barnekonvensjonen.

BARNETOPPMØTET

letilbud

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

kostnader, sier Vandermoortle.

Avskåret fra legehjelp. På landsbygda i Uganda unnlater 43 prosent av alle syke mennesker å oppsøke helsevesenet på grunn av krav om egenandeler, ifølge rapporten. Samtidig er resistens mot medisiner et

økende problem på grunn av at mange pasienter ikke har råd til å betale for å fullføre påbegynt medisinsk behandling. Uganda er samtidig et eksempel på de dramatiske utslag en avvikling av brukerbetaling kan gi.

Da Uganda i 1997 vedtok å gjøre slutt på brukerbetaling i grunnskolen for de første fire barna i hver familie, var effekten dramatisk: Antallet barn i skolen ble doblet da 3 millioner nye barn satte seg på skolebenken.

På landsbygda i Guatemala kan betalingen for å ha ett barn på sko-

len - i form av penger eller varer - utgjøre så mye som 400 quetzales per år, tilsvarende 20 dagers arbeid for en landarbeider, heter det i rapporten. De fleste landarbeiderfamilier har samtidig fire - fem eller flere barn. Ifølge rapporten vil konsekvensen ofte være at foreldre må velge mellom hvilke barn som skal få skolegang. Da er det ofte jentene som blir den tapende part.

Offentlige underskudd. Introduksjonen av brukerbetaling i mange fattige land på 80- og begynnelsen av 90-tallet hadde sin bakgrunn i økonomisk krise og store offentlige underskudd i mange utviklingsland. Virkemiddelet, som hadde til hensikt å styrke offentlige budsjetter og bedre kvaliteten i skole- og helsevesenet, ble delvis presset fram i tilknytning til strukturtilpasningsprogrammer - etter råd fra internasjonale bistandsgivere. Utdanningssektoren i Malawi og helsesektoren i Ghana er eksempler på at Verdensbanken lyktes med å presse igjennom sine teorier om «kostnadsdeling» mellom offentlig og privat sektor.

Presset til å snu. Vestlige bistandsorganisasjoner og grasrotorganisasjoner i fattige land har gjennom flere år pekt på de negative konsekvensene for enkeltmennesker. For to år siden lyktes det endelig frivillige organisasjoner i USA å presse igjennom en endring i Kongressen vedtok «The Foreign Aid Bill». Vedtaket innebar «forbud» mot at USA skulle støtte framtidige IMF- og Verdensbank-programmer, der bebyrer på sosiale tjenester inngikk som en forutsetning for å utbetale lån til fattige land. Samtidig bidro vedtaket til at Verdensbanken i fjor endret sin holdning til brukerbetaling innenfor utdanningssektoren i fattige land. Det pågår også en het debatt om effektene av fortsatte egenandeler innenfor helse.

- Gikk med på hva som helst

I mange land har den offentlige økonomien vært så dårlig og regjeringene vært så desperate at de går med på hva som helst - også brukerbetaling i skole og helse, sier Gambias utdanningsminister Ann Therese Ndong-Jatta.

Hun deler rapportens synspunkt om at skolepenger har vært et lite

vellykket «eksperiment» i mange afrikanske land.

- Eksperterne forsto ikke hvor omfattende fattigdommen egentlig var, og hvor svake systemer som fantes for innkreving av penger. Det gjorde at inntektene fra brukerbetalingen ble mye mindre enn antatt, sier den gambiske ministeren.

Norge går imot egenandeler

Statssekretær Olav Kjørven i Utenriksdepartementet er enig i konklusjonen i den nye rapporten fra de frivillige organisasjonene - at fattige menneskers muligheter til å benytte seg helse- og skoletilbud påvirkes på en dramatisk, negativ måte når det kreves egenandeler fra brukerne.

- Norges holdning til dette i bistanden er rimelig klar: som en hovedregel er det ikke heldig å benytte seg av egenandeler på sosiale tjenester, sier Kjørven.

Hans inntrykk er at ulike norske regjeringer, uavhengig av politisk farge, har stått for denne linjen - i tråd med hva som har vært regnet som god nordisk sosialpolitikk. På

begynnelsen av 1990-tallet var Norden likevel en del av «det store konsensus» som ledet til at egenandeler ble innført i sammenheng med ulike reformpakker, men denne holdningen har endret seg til en klarere aktiv motstand de siste årene - primært i forhold til egenandeler i utdanningssektoren.

I dag er det en betydelig grad av enighet blant internasjonale bistandsgivere om at egenandeler på utdanning bør avskaffes, mens det er mer uenighet om holdningen til egenandeler på helsetjenester.

- Dersom et land skal innføre egenandeler på helsetjenester, mener jeg landet bør ha en ekstremt

god begrunnelse for det. Man må i så tilfelle kunne påvise at dette ikke reduserer, og samtidig forbedrer tilbudet. Og man må ha måter å sikre at det ikke er de fattige som rammes, sier Kjørven.

Han understreker samtidig at en slik holdning fra bistandsgivernes side ikke må bli en tvangstrøye for mottakerlandet.

- Vi må se nyansene i dette bildet. På vannområdet har det for eksempel vært slik at vannforsyningsnettene ikke er blitt bygget ut, fordi vannet har vært gratis. Det har ført til at de fattige ofte har måttet bruke mye penger på å kjøpe vann på flaske, sier Kjørven.

Norske Plastec får datter i Sør-Afrika

Den norske eksportbedriften Plastec øker stadig omsetningen i bistandsmarkedet. Nylig har firmaet, som har spesialisert seg på utstyr for rensing, transport og oppbevaring av vann, etablert et datterselskap i Sør-Afrika.

• GUNNAR ZACHRISEN

EKSPORT

Omsetningen i Gjøvik-firmaet lå i fjor på 30 millioner kroner - en økning på 36 prosent i forhold til året før.

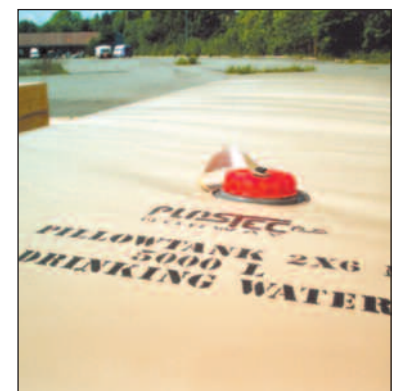
- Budsjettet for inneværende år er på 42 millioner kroner, noe som innebærer en forventet ytterligere ekspansjon i markedet. Bakgrunnen for det er at vi regner med å begynne å bevege oss ut over bistands- og nødhjelpsmarkedet og over til det ordinære kommersielle markedet, sier direktør for forretnings- og produktutvikling Knut H. Gjefle.

FN-kunder. Han viser til at selskapet tidligere hadde om lag 100 prosent av sine kunder i bistands- og nødhjelpsmarkedet. De største kundene har vært knyttet til FN-systemet og internasjonale private hjelpeorganisasjoner. Nylig ble det også levert utstyr til UNICEF for et beredskapslager ved naturkatastrofer i Mellom-Amerika. Leveransen hadde en verdi på 5 millioner kroner.

Turistvann. Samtidig som selskapet nå også lanserer produkter mot det kommersielle markedet, som vannrenseutstyr til turister som vil drikke trygt vann i varme land, ønsker man også en større nærhet til viktige kjøpere og bistandsmarkeder i Afrika. Det er blant annet noe av årsaken til at man oppretter et datterselskap i Mpumalanga-provinsen i Sør-Afrika. Selskapet får navnet Scan-water SA. Plastec har dessuten etablert samarbeid med tre sørafrikanske bedrifter for produksjon av vannbeholdere og andre komponenter til sine vannfiltersystemer.

Stort behov. - Vi ønsker blant annet å tilby produkter som kan sikre rent vann til helsestasjoner og skoler i distriktene. Myndighetene i landet har stort behov for slike varer, sier Gjefle.

Selskapet har også en viktig del av sine leveranser knyttet til det norske beredskapssystemet NOREPS. Blant annet er det blitt levert utstyr til hjelpearbeidet etter Goma i DR Kongo og krigen i Afghanistan.

Denne tanken, som rommer 5000 liter vann, er et av produktene som eksporteres til det internasjonale bistandsmarkedet.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Frykter humanitær katastrofe

Israel holder palestinerne innestengt på tyvende måneden

Situasjonen går fra dramatisk til stadig verre for palestinerne. Nå frykter hjelpearbeidere at man kan få en humanitær katastrofe i De palestinske områdene.

• BIBIANA DAHLE PIENE

- Dersom ingenting positivt skjer i løpet av sommermånedene, vil bistanden måtte dreies til å bli ren nødhjelp, sier Jens Mjaugedal ved Det norske representasjonskontoret i De palestinske områdene.

- Hittil har palestinerne stort sett greid seg på oppsparte midler. Men disse tar jo slutt en dag, og det finnes ikke et sosialt sikkerhetsnett. Når tre millioner mennesker ikke lenger greier seg, vil det få enorme konsekvenser. Da er bunnen nådd, sier han.

Strammer grepet. I slutten av april vedtok Israel å innføre en ny stengningspolitikk overfor palestinerne. Den nye politikken blir nå satt ut i livet, og innebærer i hovedsak én ting: Å stramme skruetykkene rundt palestinerne ytterligere mange hakk.

I korthet går politikken ut på å dele inn Vestbredden og Gaza i et enda mer finmasket nett av ulike soner eller områder, og kontrollere all trafikk mellom disse. I praksis innebærer politikken at folk ikke kan reise til nabolandsbyen uten spesiell tillatelse fra israelske myndigheter.

- Alle er enige om at den palestinske økonomien er plaget av én ting, nemlig stengningen. Den virker totalt ødeleggende på all aktivitet, sier Mjaugedal. I forrige nummer av Bistandsaktuelt kom det frem at palestinske skatteinntekter

En israelsk politimann holder vakt over en palestinsk kvinne, som deltok i en aksjon mot et nytt israelsk bosetterprosjekt i Øst-Jerusalem 10. juni i år. Palestinerne hevder de kan dokumentere at de eier jorda, men Israel nekter å vente på utfallet av en rettsak.

FOTO: SCANPIX/REUTERS

har sunket fra drøye 750 millioner kroner i måneden i 2000 til rundt fire millioner kroner i dag. Over halvparten av alle palestinere lever nå under fattigdomsgrensen på ca. 20 kroner om dagen.

- Dersom stengningspolitikken gjennomføres i sin ytterste konsekvens vil det ødelegge økonomien enda mer. Det kan også gjøre den humanitære innsatsen langt vanskeligere, av rent logistiske grunner, fremholder Mjaugedal.

Utmattelse. Også Ola Skuterud i Røde Kors i Ramallah mener det er

viktig å stille spørsmål om hvilke konsekvenser konflikten vil få.

- Jeg tror ikke vi vil få en større katastrofe, slik vi har sett dem i Afrika. Det vil ingen tillate, det vil være for belastende. Men det er vanskelig å se enden på utmattelsen, og hva dette i siste instans fører til. Vi går stadig mot en forverret situasjon, sier han.

- Hvordan vil du beskrive stemningen der du er nå?

- Folk ser veldig få lyspunkter og muligheter for løsning på konflikten. Det er en stor fare for at denne situasjonen vil vare i lang, lang tid fremover. Men samtidig virker det som om folk er beredt til å tåle mer.

Mens Skuterud snakker med Bistandsaktuelt i telefonen, passerer tre stridsvogner forbi kontorvinduet hans i Ramallah.

- Dette skjer hele tiden nå. Det er en helt forferdelig situasjon. Stadig flere byer og landsbyer er blitt helt isolerte. Det er mange tegn på at mange mennesker nå er helt avhengige av hjelp utenfra, og situasjonen blir stadig verre. Hjelpeorganisasjonene distribuerer allerede

store mengder med mat, sier Skuterud.

Må tenke nødhjelp. - Vi blir alle tvunget til å tenke mer og mer nødhjelp. Vi må flytte fokus og møte folks umiddelbare behov på en bedre måte, sier Gudrun Berthiniussen ved Norsk Folkehjelps kontor i Gaza by.

- Hver dag kommer det mennesker hit som har fått husene sine jevnet med jorda, som ikke har mat eller klær. Vi kan ikke gjøre annet enn å oppfordre dem til å ta kontakt med lokale hjelpeorganisasjoner, men jeg kan ikke si annet enn at det oppleves veldig tøft.

Folkehjelpa er en av de få internasjonale organisasjonene på Gazastripen, men holder god kontakt med andre ikke-statlige organisasjoner i området.

- Jeg har fått sjokkerende rapporter fra andre organisasjoner som forteller at bevegelsesfriheten, spesielt for de lokalt ansatte, er blitt dramatisk innskrenket. All trafikk blir bare stoppet. Det verste er nesten uforutsigbarheten, ting endrer seg fra time til time, sier Berthiniussen.

– Bistanden kan bli kvasi-velferd

Giverne frykter at skjerpingen av den israelske stengningspolitikken vil føre til en total stopp av de langsiktige bistandsprogrammene. Den totale bistanden til palestinerne er anslått til rundt 10 milliarder kroner i år, hvis bistandsgiverne holder sine løfter.

- Stengningen begrenser mulighetene for handel og bevegelse. Dette kan presse fram en endring av bistanden til et kvasi-velferdssystem, sier Nigel Roberts, Verdensbankens representant i De palestinske områdene.

- Ingen givere så for seg dette da vi ble invitert til å delta i fredsprosessen, og alle opplever det som svært ubehagelig.

Regningen etter den israelske invasjonen på Vestbredden tidligere i

år er nå kommet opp i over tre milliarder kroner. Dette innebærer imidlertid ikke tap av inntekter, som anslås til å bli langt høyere.

Ifølge avisa Financial Times frykter mange giverorganisasjoner en langvarig situasjon der Israel kontrollerer Gaza og Vestbredden militært, mens det internasjonale samfunnet får ansvaret for å hindre total kollaps i den palestinske økonomien.

Yasser Arafat er imidlertid, etter langvarig press fra giverhold, omsider kommet i gang med reformprogrammet. Reformene skal gi bedre kontroll over økonomien, økt styring av sikkerhetsstyrkene, samt et annet maktfordelingsprinsipp som gir større uavhengighet til rettsystemet.

KONFLIKTEN RASER

De viktigste hendelsene i konflikten mellom Israel og palestinerne de siste ukene (1. mai-10. juni):

7. mai: 16 mennesker blir drept og 50 skadet da en palestinsk selvmordsbomber sprenger seg i byen Rishon Letzion nær Tel Aviv.

14. mai: To personer fra palestinsk etterretning blir skutt og drept da israelske styrker rykker inn i det selvstyrte området Khakhoul sør på Vestbredden.

19. mai: Tre israelere blir drept og mer enn 30 skadet da en selvmordsbomber forkledd som israelsk soldat sprenger seg selv i luften på et marked i Netanya.

20. mai: Den israelske regjeringen vedtar å bygge nær 1000 nye hjem for jødiske bosettere, i et område utenfor Jerusalem der tre fjerdedeler av jorda er palestinsk territorium. Israelske styrker rykker inn i den selvstyrte palestinske byen Tulkarem.

21. mai: To ganger på samme dag rykker israelske stridsvogner og helikoptre inn i Jenin på Vestbredden.

22. mai: Israel sender 30 stridsvogner inn i landsbyen Salfit nord på Vestbredden og arresterer flere palestinere. Samtidig rygger israelske styrker inn i flyktningeleiren Rafah på Gazastripen og dreper en palestinsk tenåringsgutt. Tre andre blir såret.

En av lederne for Al-Aqsa martyrenes brigader blir drept i et israelsk helikopterangrep mot Nablus. Også tre andre medlemmer av brigaden blir drept.

En selvmordsbomber sprenger seg selv i byen Rishon Letzion. To sivile, en eldre mann og en tenåringsgutt, blir drept.

24. mai: Åtte palestinere og tre israelske soldater blir drept i harde kamper i byen Tulkarem på Vestbredden. Israelske styrker gjennomfører en kortvarig offensiv i Gaza by, og ødelegger tre fabrikker.

25. mai: Israelske styrker inntar på ny Betlehem, og sprenger hjemmet til lederen for islamsk hellig krig. En israelsk hæravdeling går inn i flyktningeleiren El-Boureij på Gazastripen. En mor og hennes 12 år gamle datter blir skutt og drept.

27. mai: To sivile israelere, blant dem et spedbarn, blir drept av en selvmordsbomber i et shoppingssenter i byen Petah Tikva.

Israelske styrker går på ny inn i Betlehem på jakt etter palestinske militante.

5. juni: 16 mennesker, de fleste israelske soldater, blir drept da en mistenkt selvmordsbomber kjører inn i en buss i Megiddo, nær grensen til Vestbredden.

7. juni: Israelske styrker går på ny inn i Jenin og Ramallah, og inntar Yassir Arafats hovedkvarter.

10. juni: Bare timer før Ariel Sharon skal ha samtaler med president Bush i Washington, ruller et tyvetalls israelske tanks igjen inn i Ramallah. En palestiner blir skutt og drept.

Kilde: BBC, Reuters, NTB

Historisk valg i Istelif

Afghanerne valgte sine mest respekterte menn til nasjonalt rådsmøte

KABUL (b-a): Valgene til Afghanistans Loya Jirga, et nasjonalt rådsmøte som startet 10. juni, er det nærmeste landet noen gang kan komme et demokrati, mener observatører. Samtidig er denne formen for demokrati ikke uten problemer.

• I AFGHANISTAN:
BERIT MÜHLHAUSEN

AFGHANISTAN

På bakken under et stort tre i landsbyen Istelif, like nord for Kabul, sitter 40 menn avventende med beina i kors. Stemningen er høytidelig, og både klærne og de omfangsrige hodeplaggene – meter på meter med stoffer – er nyvasket. For en uke siden ble de 40 mennene utpekt til å representere Istelif-distriktets 38 000 innbyggere ved valget av representanter til den kommende Loya Jirga. I dag skal de stemme over distriktets to plasser i dette viktige nasjonale rådsmøtet. Det skal i midten av juni måned samles til møte for å fastsette rammene for de nærmeste to årene av Afghanistans fremtid.

Overraskende problemfritt. – Dette er det nærmeste Afghanistan kan komme et demokrati akkurat nå, sier britiske Ian Woodmansey.

I likhet med en rekke av de øvrige internasjonale observatører har han fulgt valghandlingene siden det første valget fant sted i begynnelsen av mai, og han har vurdert, og kommet til at det generelt har gått overraskende problemfritt.

Selv i det mest ufremkommelige hjørnet av Afghanistan har det gjennom den siste måneden vært valgaktiviteter. Forut for dagens valg i Istelif er det foregått en utvelgelse blant 700 av områdets eldste og mest respekterte innbyggere. Som det er tilfelle i mange av de i alt 381 valgdistriktene i landet er mange kommet langveisfra – fra Kabul og andre deler av landet. På grunn av enorme krigsødeleggelser er familiene spredt.

– Folk har en meget sterk tilknytning til sitt område. De som ble valgt, er klart de mest velutdannede, samt de eldste som gjennom en lang årrekke har nydt områdets respekt, forteller Ian Woodmansey.

Påvirkning unngås. – Observatørens oppgave er blant annet å sikre at representantene som skal stemme, ikke opplever press under valghandlingene. Bevæpnede soldater blir derfor vennlig, men bestemt, bedt om å fjerne seg fra valgområdet, før mennene en etter en går til valgurnen. De som ikke selv kan skrive, hvisker navnet på den av de tre oppnevnte kandidatene som de ønsker skal representere distriktet i

Over hele Afghanistan samles respekterte ledere for å velge representanter til det historiske rådsmøtet Loya Jirga. Dette storrådet skal så velge landets nye overgangsregjering.

FOTO: VAGN HENRIKSEN

Loya Jirgaen, til en uhildet person.

For de oppnevnte kandidatene er det derimot krav om at de må kunne både lese og skrive. Kandidatene har på forhånd skrevet under på at de ikke er eller har vært involvert i krigsforbrytelser, narkotikasmugling eller har ødelagt kulturelle verdier. De er også blitt orientert om at den oppnevnte Loya Jirga-kommisjonen har mulighet til å underkjenne valget, hvis det senere konstateres at de har vært eller fortsatt er krigsherrer i området.

Klager tas alvorlig. – De lokale krigsherrene har fortsatt en meget stor makt i lokalområdene. Derfor er det viktig at de ikke dominerer prosessen, sier professor Kazem Ahang, som er medlem av Loya Jirga-kommisjonen.

Han er med ved dagens valg i Istelifs nabodistrikt Kalokan, fordi kommisjonen har mottatt klager over at en av områdets valgte representanter er leder av den lokale hærsstyrken. For å hindre at de mektige krigsherrene skal kunne dominere Loya Jirgaen, har kommisjonen myndighet til å annullere valget, og i stedet selv utpeke en representant.

– De fleste konfliktene blir løst med en dialog, og i betraktning av at landet befinner seg på et stadium der ingen ting er normalt, er dette i høy grad en demokratisk prosess, sier professor Ahang.

Han påpeker at det spesielle ved

I Kabul jublet kvinnene over å få delta i Loya Jirga-prosessen. På landsbygda er de langt mer forsiktige med å ytre seg offentlig.

FOTO: SCANPIX/API/DARKO BANDIC

”
De som ble valgt, er klart de mest velutdannede, samt de eldste som gjennom en lang årrekke har nydt områdets respekt.

Ian Woodmansey, britisk Afghanistan-ekspert.

den aktuelle prosessen er, at det er hele landet som deltar i valgene og dermed blir hørt. Og han mener, akkurat som Ian Woodmansey, at valgene generelt har vært rettfærdige.

Få kvinner. – Ikke alle er enige i at Loya Jirga-valgene foregår på demokratiske premisser. Selv om det flere steder i landet er utnevnt – og enkelte steder også er valgt – kvinner til det kommende Loya Jirga, er det helt overveiende mennene som dominerer prosessen. For å sikre kvinnene innflytelse er det derfor avsatt 160 plasser til kvinner, hvilket svarer til knapt 11 prosent av de samlede antall plasser. På forhånd har det vært stor diskusjon om dette antallet. Kvinnene ønsket flere plasser, men den overveiende stemningen

blant mennene synes å være: «alt til sin tid». En av dem er professor Ahang.

– 11 prosent er nok, sier han. Han mener at landet foreløpig ikke er klar til å la kvinnene ha en innflytelse på linje med menn, men han innrømmer at det forholdet kan endres på sikt.

Mord og trusler. Demokratisk eller ikke, forventer Loya Jirga'en å få avgjørende betydning for Afghanistans fremtid. Over alt hvor man kommer, er omkvedet: «det vet vi etter Loya Jirga». Det gjelder ikke minst i spørsmålet om sikkerheten i landet. Særlig fordelingen av de etniske gruppens mandater, fryktes å kunne skape et skred av interne konflikter.

Men også i de seneste ukene har det vært stadig flere tegn på uro i form av trusler og mord flere steder i landet. – Vi er dypt fortvilet og beklager veldig at flere mennesker er drept i løpet av de siste ukene, sier talsmann for FN-representasjonen i Afghanistan (UNAMA), Manoel de Almeida e Silva.

Han understreker at det ennå er uvisst om mordene er relatert til valgene til Loya Jirga. – Men, i folks bevissthet er disse begivenhetene relatert til den aktuelle politiske prosessen, sier han.

Berit Mühlhausen er dansk frilansjournalist. Hun besøkte nylig Afghanistan.

– FN presser afghanske lønninger i været

FN og andre internasjonale organisasjoner undergraver gjenoppbyggingen av Afghanistan ved å presse lønningene i landet i været, uttaler en rekke frivillige organisasjoner i en pressemelding. – Det internasjonale samfunnet burde styrke kapasiteten til regjeringen og det afghanske sivile samfunnet. I stedet stjeler de denne kapasiteten gjennom høye

lønninger, noe som trekker afghansk personell vekk fra regjeringen og lokale organisasjoner til internasjonale byråer som betaler bedre, sier koordinator Ian Purves i organisasjonen ACBAR. Purves viser til at UNDPs Mark Malloch-Brown i desember i fjor understreket at FNs lønninger ikke måtte trekke afghanere vekk fra landets egne organisa-

sjoner. – FN økte nettopp lønningene for deres afghanske ansatte med rundt 60 prosent, til tross for en direkte anmodning fra den afghanske regjeringen om ikke å gjøre det, sier Anita Anastacio i Mercy Corps. I pressemeldingen heter det at offentlig ansatte i Afghanistan tjener rundt 30 amerikanske dollar (cirka 240 kroner) i måneden pluss mat,

mens en nyansatt sjåfør i FN kan vente å tjene ti ganger så mye, altså rundt 2500 kroner i måneden pluss tillegg. De frivillige organisasjonene krever nå at internasjonale givere, FN og Verdensbanken må redusere gapet mellom lønningene som de utbetaler og afghanske organisasjoner og myndigheters.

Øst-Timor endelig selvstendig

– Jeg følte ingen glede, sier president Gusmao til Bistandsaktuelt

DILI (b-a): I ett av sine første intervjuer som president forteller Jose Aleksandre «Xanana» Gusmao om sitt tunge ansvar for å løfte den nye nasjonen ut av fattigdommen. – Uavhengigheten var bra for å feire, men festen er allerede over, sier han til Bistandsaktuelt.

ØST-TIMOR

• I ØST-TIMOR: TORGEIR NORLING

– Hva jeg føler?

Xanana Gusmao, president for den Demokratiske Republikken Øst-Timor, smiler lett før han lener seg ettertenksomt tilbake.

Det har gått ti dager siden Øst-Timor 20. mai ble erklært en selvstendig nasjon og den legendariske geriljalederen, politiske fangen og poeten Xanana Gusmao ble innsatt som president. Det nye landet fikk en verdig begynnelse, som også markerte slutten på en av de blodigste og mest urettferdige epokene i verdens moderne historie. Etter 400 år som portugisisk koloni, 25 år under indonesiske okkupasjon og to og et halvt år med FN styre er Øst-Timors befolkning endelig fri til å bestemme sin egen fremtid. Gusmao legger ikke skjul på at det er mange skjær i sjøen før landet får befestet en posisjon som en levedyktig og bærekraftig nasjon.

– Jeg føler at jeg er pålagt en stor byrde fordi jeg føler ansvar for mange problemer og utfordringer. Uavhengigheten var bra for å feire, men festen er allerede over. Nå må vi tenke over hva vi må gjøre, sier han

Asias fattigste land. Flere hundre år med vanstyre og overgrep har satt dype spor i den tidligere portugisiske kolonien. Ifølge FNs utviklingsprogram er Øst-Timor Asias aller fattigste land. 42 prosent av befolkningen har en inntekt på mindre enn fem kroner dagen, gjennomsnittlig levealder er på 57 år, mer enn halvparten av befolkningen er analfabeter, arbeidsledigheten er skyhøy og ved sykehusene dør barn daglig som følge av underernæring.

– Fattigdom, sier Gusmao.

– Vi sier alltid at vi skal redusere fattigdommen. Det er vår politikk. Men hvordan skal vi gjøre det? Hvordan?

Spørsmålet henger i luften før han fortsetter:

– Selv om befolkningen ble undertrykt under den indonesiske okkupasjonen, så hadde de mer i form av skoler, sykehus, infrastruktur enn vi har nå. Hvordan skal vi oppfylle befolkningens forventninger? Det er det virkelige problemet. Nå må vi gjøre vårt beste for å gi uavhengigheten verdi, sier Gusmao.

Det er ikke vanskelig å forstå hvorfor Gusmao er en folkehelt i Øst-Timor, og hvorfor det nærmest var et krav både fra hans egen befolkning og verdenssamfunnet for øvrig at han ble innsatt som landets første president. Han utstråler en enorm karisma. Alt han sier virker genuint, ærlig og oppriktig.

– Dette er den virkelige begynnelsen, men vi vil gjøre mange feil før vi får erfaring med å administrere og håndtere befolkningens problemer, sier han.

Enorme forventninger. Tidligere makthavere i Øst-Timor har erfart

– Uavhengigheten var bra for å feire, men festen er allerede over, sier president Xanana Gusmao.

FOTO: TORGEIR NORLING

Øst-Timors ledertrio, parlamentspresident, Lu Olo, president Xanana Gusmao og statsminister Mari Alkatiri.

FOTO: TORGEIR NORLING

”

Vi sier alltid at vi skal redusere fattigdommen. Det er vår politikk. Men hvordan skal vi gjøre det? Hvordan?

Xanana Gusmao, president i Øst-Timor

dyrt hva det betyr å komme på kant med innbyggerne. Nå er det landets egne folkevalgte som vil merke presset. Mange observatører spør seg hva som vil skje dersom folkets behov og ønsker igjen blir ignorert av makthaverne. Øst-Timors statsminister, Mari Alkatiri, er fullt klar over problemstillingen.

– Det er enorme forventninger, og det er den farlige delen. Den eneste veien å gå er å organisere befolkningen med oss ved å sørge for at de deltar i prosessen. Hvis befolkningen ikke deltar, vil de organisere seg mot oss, sier han til Bistandsaktuelt.

Alkatiri peker på at nær sagt hele Øst-Timors befolkning gjen-

nom okkupasjonstiden var organisert i motstandsbevegelsen, og at undergrunnsnettverkene fortsatt eksisterer. En nøkkel til suksess mener han er å utnytte dette på riktig måte.

– Befolkningen var alltid godt organisert, og nettverkene eksisterer fortsatt. Hvis du reiser ut på landsbygda vil du se at innbyggerne er godt orientert, også politisk. De vet hvilke prioriteringer de har. De venter ikke bare på mat og umiddelbare fordeler. De ser mot fremtiden, sier han.

Store utfordringer. Etter hvert er det håp om at utvinning av olje og gass skal spe på inntektene og gjøre hver-

dagen noe enklere i det nye landet. Norges utviklingsminister Hilde Frøfjord Johnson sier at en riktig forvaltning av naturressursene er en av mange utfordringer landet står overfor.

– Den ene utfordringen er å sikre at man kan stole på egne krefter, også i forhold til naturressurser. Man må sikre at olje og gass ressursene kan bli produsert og forvaltet på en måte gjør at de kommer hele befolkningen til gode. Den andre er selvfølgelig fattigdommen. Skal man bygge et land og løfte det ut av fattigdom, så må befolkningen være utdannet. Helsetjenester og utdanning ligger nede på et lavmål. Det har aldri vært prioritert av kolonimaktene, sier hun.

Privat sektor viktig. Klaus Rohland, Verdensbankens direktør for Øst-Timor, Papua New Guinea og Stillehavsoyene legger til at utviklingen av en privat sektor også blir svært viktig.

– Når FN gradvis trekker seg ut, må landet utvikle andre former for inntekter. Inntektene fra olje og gass vil gi dem en hvilepute, men det fratrar dem ikke ansvaret for å utvikle en privat sektor som ikke er avhengig av disse ressursene, sier han

Statsminister Alkatiri forsikrer at dette skal prioriteres og hevder bestemt at Øst-Timor ikke skal bli et land avhengig av oljeinntekter for å overleve.

– Jeg forsøker alltid å tenke på utviklingen av landet ved å ikke binde den så mye til olje og gass ressursene. Hvis du gjør deg avhengig av ikke fornybare ressurs, dreper du landet ditt, sier han.

Usikre ressurser. At olje og gass blir viktig er det imidlertid liten tvil om. Det knytter seg imidlertid stor usikkerhet til hvor store ressurser Øst-Timor har tilgang til og krav på. Landet har nemlig ikke maritime grenser til verken Indonesia eller Australia.

Avtalen som nå er undertegnet mellom Øst-Timor og Australia om deling av olje- og gassressursene i den omstridte Timor sjøen, begrenser seg kun til det området Australia og Indonesia under okkupasjonen forhandlet seg imellom. Ifølge internasjonal rett har Øst-Timor sannsynligvis krav på et større havområde, og forskere hevder forskjellen i potensielle gass og oljeinntekter kan stige fra dagens estimat på rundt 8 milliarder dollar til hele 38 milliarder dollar dersom havområdene mellom landene blir delt etter nåværende prinsipper og retningslinjer. Mens Indonesia har sagt seg villig til å forhandle, har imidlertid australske myndigheter nylig trukket seg fra alle internasjonale forum hvor slike spørsmål behandles. Øst-Timors statsminister Mari Alkatiri ser dette som et klart tegn på at Australia ikke ønsker å forhandle om maritime grenser. Han varsler en hard linje.

– Jeg kjenner dem veldig godt, det er mulig de ikke kjenner meg så godt. Jeg kan love deg at hvis jeg må være hard, så er jeg hard. Vi har rett til å forhandle om maritime grenser, sier han.

Begrenset budsjett. Olje eller ikke. Inntil videre er Øst-Timor helt avhengig av verdens velvilje i form av bistand og utviklingshjelp.

Under den avsluttende bistands-

giverkonferansen i Dili i midten av mai ble budsjettgrunnlaget for de tre neste årene spikret. At 40% av budsjettet skal brukes på utdanning og helsefremmende tiltak falt i smak hos donorene. De ga også Øst-Timors ledere mye ros for deres nasjonale utviklingsplan, som hovedsakelig fokuserer på bekjempelse av fattigdommen. Det totale beløpet på 440 millioner dollar som nå er tilgjengelig for Øst-Timors myndigheter de tre neste årene er imidlertid ikke mye når man tross alt skal bygge en nasjon fra grunnen.

- Vi har ikke noe alternativ. Budsjettet er begrenset. Menneskelige ressurser er også begrensede. På en side gjør det oss klar over at det vil bli vanskelig å styre landet. På en annen side ville det kanskje vært verre om vi hadde et ubegrenset budsjett, fordi vår kapasitet til å administrere landet og bruke penger ikke er så høy, sier Mari Alkatiri.

Jordnær holdning. Statsministeren får støtte av Norges ambassadør til Indonesia og Øst-Timor, Sjur Torgersen, som deltok på den internasjonale bistandskonferansen

- Budsjettet holder neppe. I hvertfall ikke for å møte behovene. Men de har gått til jobben med en veldig forsiktig holdning, og at de satser så stort på den sosiale sektoren er i seg

selv veldig imponerende, sier han og legger til:

- Men det er jo klart at det ikke holder i forhold til de enorme utfordringene. Så himmel og hav, hverdagen har kommet til Øst-Timor, men det er en hverdag preget av en veldig jordnær holdning hos lederne. De har ikke tatt av verken i feiringsrus eller nasjonalisme, sier Torgersen.

Følte ingen glede. Øst-Timors president Xanana Gusmao har om ikke annet tatt av fra flyplassen i Dili, og er nå underveis på sin første utenlandsreise etter selvstendigheten. Han skal først til Korea og så videre på offisielle besøk både i Europa og Australia.

Til tross for alle utfordringene ser han optimistisk på fremtiden.

- Jeg er optimist. Det var harde tider under okkupasjonen. Jeg var alltid optimist, men samtidig også bekymret for problemene våre, sier han.

- Og du har fortsatt et stort personlig ansvar?

- Det er hva jeg føler. Det er akkurat hva jeg føler. Jeg følte ingen glede på uavhengighetsdagen. Jeg følte mer ansvar. Vi lever i en ny tid, og vi må handle, avslutter Øst-Timors første president Jose Aleksandre «Xanana» Gusmao.

Folket jublet over Øst-Timors selvstendighet 20. mai. Nå gjenstår utfordringen med å gjøre landet til en levedyktig og bærekraftig nasjon. FOTO: TORGEIR NORLING

Horta skuffet over Norge

• TORGEIR NORLING
Øst-Timors utenriksminister Jose Ramos Horta er skuffet over at de nordiske landene ikke ønsker en diplomatisk representasjon i Øst-Timor.

I 25 år reiste han verden rundt og kjempet for Øst-Timors rettigheter under Indonesias brutale okkupasjon. Han ble belønnet med Nobels fredspris for sin innsats og er nå utenriksminister i Øst-Timors første regjering.

Horta sier at det nå er viktigere enn noen gang at det internasjonale samfunnet støtter opp om det nye landet. Derfor uttrykker han skuffelse over at de nordiske landene, noen av hans sterke støttespillere under frigjøringskampen, ikke ønsker en diplomatisk representasjon i Øst-Timor.

- Jeg er skuffet, men jeg har samtidig en viss forståelse. Det er vanskelig å forvente at de skal åpne en ambassade, men kanskje de nordiske landene til sammen kunne ha en diplomatisk representant, sier Jose Ramos Horta til Bistandsaktuelt.

Ingen planer. Norges utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson forteller at tiden ikke er inne for en slik løsning. Johnson ledet den norske delegasjonen under selvstendighetsfeiringen, hvor hun også undertegnet en bistandsavtale og åpnet et

norsk kontor i hovedstaden Dili. Kontoret skal stå til disposisjon for den norske ambassaden i Jakarta, som fremdeles er det diplomatiske bindeleddet mellom Øst-Timor og Norge.

- Jeg skjønner forventningen. Men det er klart at Norge er et lite land og i en rekke land har vi ikke ambassader. Foreløpig regner jeg med at vi vil kunne nøye oss med det kontoret som opprettes, sier hun.

Mulig honorærkonsul. Bistandsaktuelt kjenner til at det fra norsk side er planer om å utnevne en honorærkonsul i Øst-Timor. Horta står imidlertid fast på at han foretrekker en felles nordisk diplomatisk representasjon, og varsler at han ikke nødvendigvis vil godkjenne enhver kandidat til å bli Norges honorærkonsul.

- Det kommer an på kandidaten. Vi har våre egne kriterier. Jeg vil se på hver enkelt sak og svare ja eller nei, sier han og legger til:

- Det er vanlig diplomatisk praksis. Et land foreslår en ambassadør, og vertslandet godkjenner. Dette er spesielt viktig når det gjelder en honorærkonsul, som vanligvis er en borger av vertslandet. I tilfellet Øst-Timor utnevner man ikke en norsk forretningsmann som har vært her noen uker eller måneder. Det skjer ikke på den måten.

- Verden er ikke nødvendigvis blitt et bedre sted, men vi har bedre redskaper enn før for å takle kriser, sa generalsekretær i Norges Røde Kors Jan Egeland.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Nytt nødhjelpslager på Fornebu

Utenriksdepartementet har sagt ja til å bruke 1,9 millioner kroner til drift av et nytt nødhjelpslager på Fornebu. Lageret, som skal sikre rask levering av norsk nødhjelpsutstyr i krisesituasjoner, ble åpnet 31. mai.

• CAMILLA SOLHEIM
OG GUNNAR ZACHRISEN

HUMANITÆR BISTAND

Som daværende statssekretær var Jan Egeland en sentral kraft i opprettelsen av beredskapssystemet NOREPS (Norwegian Emergency Preparedness System). Egeland, som i dag er generalsekretær i Norges Røde Kors, holdt åpningstalen da snora til det nye NOREPS-lageret skulle klippes over - av Utenriksdepartementets representant, spesialrådgiver Hans Fredrik Lehne.

- Frivillige organisasjoner, myndigheter og multilaterale organisasjoner er mer kapable til å takle kriser i dag enn for bare ti år siden. Vi har fått flere og bedre redskaper, sa Egeland blant annet.

Innledningsvis viste han til erfaringene fra det langsomme og dårlig koordinerte hjelpearbeidet for kurdiske flyktninger under Gulf-krigen som et grunnlag for hvorfor NOREPS-ideen ble unnfanget.

24 timer. Gjennom NOREPS skal norske nødhjelpsvarer være på plass i krisesituasjoner verden over i løpet av 24 timer. NOREPS-avtalen krever av medlemsbedriftene at en viss mengde av nødhjelpsproduktene er tilgjengelige til enhver tid. Denne tilgjengeligheten skal nå bli ytterligere skjerpet gjennom et eget NOREPS-lager i Røde Kors' eksisterende lagerhus på Fornebu.

Blant produktene er blant annet matvarer, telt, tepper, sykehusutstyr og ulike produkter for vannrensing og -oppbevaring.

- Med dette nye lageret tilbyr vi en raskere, mer helhetlig og strømlinjeformet beredskap. I akutte krisesituasjoner etterspørres ofte sammensatte leveranser. Det nye varerlageret vil sikre at vi nå på kort tid kan imøtekomme disse behov. Beredriften skal fortsatt ha sine lagre, men nå blir et større og sammensatt

antall varer tilgjengelig på kort tid, sier NOREPS-ansvarlig Nina Jørgensen i Norges Eksportråd. Eksportrådet administrerer NOREPS på vegne av Utenriksdepartementet.

Flere varer. Bistandsaktuelt skrev om lagerforhandlingene mellom Utenriksdepartementet og NOREPS i fjor høst (nr. 9/2001). Røde Kors leier allerede en del av en gammel hangar på Fornebu, og nå blir ytterligere deler av hangaren leid.

- Håper dere på ytterligere etterspørsel etter norske nødhjelpsvarer?

- Ja, det gjør vi. Røde Kors har allerede erfart ved sitt lager at det blir større etterspørsel etter varene når de er tilgjengelig på kort varsel, sier Jørgensen.

Kongo og Afghanistan. I 2001 leverte NOREPS-systemet varer for 240 millioner kroner til ulike kjøpere - med hovedvekt på FN-systemet og større norske hjelpeorganisasjoner. Dette var en økning på 14 prosent sammenlignet med fjoråret. Største enkeltkunde i fjor var FNs barneorganisasjon UNICEF med innkjøp til en verdi av 52 millioner kroner.

De største salgene av utstyr fra NOREPS-systemet de siste månedene har vært gjort i forbindelse med nødsituasjoner etter vulkanutbruddet i Goma i Kongo og krigene i Afghanistan og Liberia.

Norske sykehusenheter er blant utstyret som kan leveres med 24-timersgaranti.

”

Kanskje de nordiske landene sammen kunne ha en diplomatisk representant.

Jose Ramos Horta, utenriksminister i Øst-Timor

Politisk kaos i Nepal

Parlamentet oppløst – statsministeren sparket ut av sitt parti

Da Nepals statsminister Sher Bahadur Deuba ikke fikk politisk støtte til å forlenge en seks måneder lang unntakstilstand for å ta knekken på maoist-opprørerne, oppløste han like godt parlamentet. Hans eget parti, Nepali Congress, svarte med å sparke ham ut av partiet.

Sher Bahadur Deuba, Nepals statsminister.
FOTO: SCANPIX

• BIBIANA DAHLE PIENE

Nøyaktig ett år etter fjorårets kongelige massakre i det vesle kongedømmet i Himalaya, der ti medlemmer av kongefamilien ble drept, er Nepal på ny preget av store politiske uroligheter.

Da fredsforhandlingene med maoistgeriljaen brøt sammen i november i fjor, innførte statsminister Deuba en seks måneder lang unntakstilstand. Den ga myndighetene langt større spillerom i kampen mot opprørerne, ved at blant annet hæren kunne settes inn.

Unntakstilstanden skulle ha utløpt den 25. mai i år. Deuba satte imidlertid hele sin politiske tyngde inn på å få den forlenget. Overfor nyhetsbyrået BBC hevder han at dette er den eneste måten å få beseiret maoistene på.

Maoistene har siden 1995 slåss for å omgjøre Nepal til en kommu-

nistisk ettpartistat. Over 4000 mennesker er så langt drept i konflikten, som er blitt langt blodigere de siste månedene.

Furore. Statsminister Deuba møtte imidlertid mer politisk motstand enn forventet. Ikke bare opposisjonspartiene, men også halvparten av medlemmene i hans eget regjeringsparti, Nepali Congress (NC), nektet å støtte forslaget om å forlenge unntakstilstanden. Forslaget trengte to tredjedels flertall for å bli vedtatt.

Kritikerne hevder at myndighetene har brukt unntakstilstanden til blant annet å kneble politiske opposisjonelle.

Da dette ble klart, vedtok Deuba ganske enkelt å oppløse parlamentet, og skrive ut nyvalg – med kong Gyanendras velsignelse. Valget skal etter planen foregå i november.

Furore. Vedtaket skapte mildt sagt politisk furore i Nepal. Deubas eget parti, NC, var rasende over ikke å ha blitt konsultert. Etter forslag fra partilederen, tidligere statsminister Girija Koirala – for øvrig Deubas svorne fiende –, vedtok partiet å ekskludere Deuba for en tre-årsperiode.

Nepal ledes nå av et forretningsministerium, der kong Gyanendra har utvidete fullmakter. To dager etter at Deuba oppløste parlamentet, gjeninnførte kongen unntakstil-

standen.

Kostet dyrt. Både maoist-konflikten og unntakstilstanden har så langt kostet Nepal dyrt. Myndighetene bruker nå så mye penger på det militære at det ikke er noe igjen på utviklingsbudsjettet, ifølge nepalske medier.

«Den økonomiske situasjonen er enda verre enn vi trodde», skriver avisa Nepali Times på lederplass.

Ifølge det sentrale statistikkbyrået vil veksten dette året være på usle 0,8 prosent – det laveste på 20 år. Både eksportbedriftene og turistindustrien har lidd store tap som følge av konflikten. I tillegg har maoistene bevisst gått løs på viktig infrastruktur som kraftverk (deriblant norskfinansierte, journ. anm), veier, broer og lignende.

Mister kontroll. Med parlamentet satt ut av spill, er givene redd for at Nepal skal miste kontrollen med pengebruken. Ifølge Nepali Times har statsminister Deuba bedt givene om ytterligere støtte på i alt 250 millioner amerikanske dollar i budsjettstøtte og til rehabilitering.

– Dere er vårt håp, vi regner med dere, skal Deuba ha sagt til givene.

Både USA, Storbritannia og nabolandet India har allerede lovet ekstra økonomisk og militær støtte. Den skal imidlertid brukes til å «knuse terroristene».

”

Den økonomiske situasjonen er enda verre enn vi trodde.

Nepali Times

UNICEF: – Barna lider mest

• BIBIANA DAHLE PIENE

– Det er barna det går verst ut over i denne konflikten, sier UNICEFs representant i Nepal, Stewart McNab. På landsbygda er en rekke skoler og helsestasjoner stengt som følge av maoistopprøret.

– Konflikten har ført til at folk ikke tør å jobbe på landsbygda mer, forklarer Stewart McNab. Derfor står en rekke skoler uten lærere og helsestasjoner uten helsepersonell.

– Dette er det i første rekke barn og kvinner som lider under, sier han.

Nepal har fra før verdens største frafallsprosent i grunnskolen. UNICEF regner med at nesten hvert tredje nepalske barn ikke får gå på skolen.

Støtten minsker. McNab, som har bodd til sammen 13 år i Nepal, besøkte Norge i slutten av mai, der han blant annet informerte Stortinget om situasjonen i det lille fjellandet.

– Mange trodde at når hæren ble satt inn, ville konflikten være over i løpet av noen måneder. Men der tok de feil. Maoistene har derimot greid å gjennomføre noen spektakulære angrep, blant annet på militærførelgninger. Situasjonen har i realiteten utviklet seg til en borgerkrig, mener han.

– Hvor stor støtte har maoistene på landsbygda?

– Til nå har maoistene hatt ganske sterk støtte. Men nå har geriljaen begynt å presse folk for såkalt «beskyttelsespenge». I tillegg har maoistene flere steder krevd at hver familie må avgi en sønn eller datter til opprørsbevegelsen. Dette har ført til at tusenvis av ungdommer har flyktet over grensen til India, forteller McNab.

Levende skjold. UNICEF-represen-

Barna i Nepal er de store taperne i konflikten, mener UNICEF.

FOTO: BIBIANA D. PIENE

UNICEFs representant i Nepal, **Stewart McNab**.

tanten har også fått inn rapporter fra sine lokalt ansatte om at maoistene bruker landsbyfolk som skjold når de angriper militære poster.

Den nye strategien med å ødelegge viktig infrastruktur har også ført til store vanskeligheter for folk på landsbygda.

– For oss har for eksempel ødeleggelsene av elektrisitetsforsyning-apparatet gjort at vi ikke får gjennomført flere vaksinasjonsprogrammer, fordi vi ikke får strøm til kjøleskapene der vaksinen oppbevares. Den blir dermed ødelagt, sukker McNab.

– Hva kan dere gjøre i denne situasjonen?

– Det viktigste vi kan gjøre er å

sørge for at våre prosjekter fortsatt når ut, især til de aller fattigste. 30 prosent av barna har aldri gått på skole, og vi driver egne programmer for disse. Vi har også et sterkt fokus på jenter, som tradisjonelt har veldig lav status i Nepal. Vi forsøker å gi dem muligheter til å ta egne valg gjennom å gi dem skolegang.

UNICEF Norge skal nå delta i et større desentraliseringsprogram, spesielt rettet mot kvinner og barn. Tanken er at landsbybeboere selv skal identifisere felles problemer rundt eksempelvis helse og ernæring, og selv finne løsninger. NORAD støtter programmet med rundt åtte millioner kroner.

Advarer Afrika mot vestlig diktat

En måned før G8-møtet i Canada møttes afrikanske ledere i Durban i Sør-Afrika for å finpusse det nye partnerskapet for Afrikas utvikling, NEPAD, som har som mål å få fart på den økonomiske veksten i Afrika. Bedre markedsadgang, økt bistand og større utenlandske investeringer er blant hovedpunktene i planen, i bytte mot at afrikanske ledere forplikter seg til å bedre styresettet.

Men planen møter motstand hos de frivillige organisasjonene. De frykter at kravet om «god økonomisk styring» vil føre til at land kutter bevilgningene til sivilsamfunnet. Flere organisasjoner advarer også mot at Vesten vil diktere afrikansk innenrikspolitik. (IPS)

Langt fram til handlingsplan

I de siste forberedende samtalene foran miljøtoppmøtet i Sør-Afrikas hovedstad Johannesburg i slutten av august, var deltakerlandene fremdeles uenige på flere punkter. Det er derfor langt igjen før en handlingsplan er klar. Ett av de viktigste stridsspørsmålene er USAs krav om at en økning i bistanden til utviklingslandene skal være avhengig av landenes innsats i å bekjempe korrupsjon og fremme godt styresett. Utenriksdepartementet sier at Norge har møtt sterk motstand når det gjelder forslag til nye globale initiativer med konkrete mål og tidsfrister i tillegg til økt finansiell bistand til utviklingsland.

Vurderer å holde tilbake lån til Pakistan

Ifølge avisen Financial Times vurderer vestlige regjeringer å holde tilbake et lån fra Verdensbanken på 500 millioner dollar for å presse Pakistans president Pervez Musharraf til å slå hardere ned på terrorisme. Storbritannia og Frankrike er to av landene som har foreslått dette, men USAs president George W. Bush er imot planen fordi han frykter at det kan virke destabiliserende for Musharraf's regime.

Tempelområde fra 700-tallet reddes

Star Tour TEMA vil i samarbeid med UNESCO World Heritage Center, TKT Foundation og Archaeological Survey of India delta i et tre år langt prosjekt for å redde og bevare det indiske tempelområdet Hampi, som på 1400-1600-tallet var sete for det mektige keiserdømmet Vijayanagara. Hampi ligger ved elven Tungbhadra, 45 mil øst for Goa i provinsen Karnataka. Star Tour skal årlig bidra med 20 000 dollar, som skal brukes til å restaurere en av de mange historiske bygningene. Samtidig skal deler av overskuddet fra rundreiser i området i regi av Star Tour, gå tilbake til prosjektet.

Bolaños rydder opp

Eks-statsråder mistenkt for korrupsjon

MANAGUA (b-a): Politikk på nicaraguansk har vært preget av autoritære maktpolitikere og penger under bordet. Men nå skjer det noe, mener politiske kommentatorer. Den nye presidenten Enrique Bolaños har overrasket mange med sitt forsøk på å rydde opp i korrupsjonskulturen.

• I NICARAGUA:
TORE OKSHOLEN

NICARAGUA

I januar 1997 gikk den nyvalgte presidenten Arnaldo Alemán til valg under slagordet «Superar la pobreza» («Vi skal overvinne fattigdommen») og lovet en ny økonomisk politikk. Fem år senere er Alemán ferdig med sin presidentperiode, atskillige kilo tyngre, og går under navnet «El Gordo», den tykke. Bankkontoene hans, som var slunkne før 1997, er også blitt langt fetere.

Nicaraguanske mediers beregninger over eks-presidentens personlige formue varierer. Ifølge det anerkjente tidsskriftet *Envío*, er han i dag god for minst en kvart milliard amerikanske dollar. Samtidig blir både Alemán og en rad nære politiske medarbeidere beskyldt for å ha vært involvert i en rekke stygge korrupsjonsskandaler.

Rettslig immunitet. – Rottene forlater det synkende skip, sier Enrique Ramírez i den nicaraguanske utviklingsorganisasjonen ADP (Asociación de desarrollo de los pueblos). Ramírez' uttalelse sikter til faneflukten Alemán har opplevd i de siste månedene, ettersom korrupsjonsskandalene har ballet på seg. Det toppet seg ved en svindeloperasjon rundt TV-stasjonen Canal 6. Men svekket popularitet til tross – siden Alemán nyter godt av rettslig immunitet i kraft av å være tidligere president, kan ikke domstolene røre ham. Inntil videre.

Selv om «sjefen sjøl» er fraværende fra tiltalebenken, er mange av hans håndgangne menn under tiltale, eller på vei dit. Den største fisken som har havnet i garnet foreløpig, er forhenværende skattedirektør Byron Jerez. Han er tiltalt for massiv hvitvasking av penger. Ifølge sittende president Enrique Bolaños kan det dreie seg om opp mot 600 millioner amerikanske dollar. Jerez er nå varetektsfengslet. Det unngikk derimot sjefen for den nicaraguanske folketrygden, som, ifølge pressen, trolig har rotet bort rundt åtti millioner córdobas (rundt 45 000 kroner). Han har forlatt landet, og ingen har hørt fra ham siden.

Den tidligere turistministeren, flyplassministeren, telekommunikasjonsministeren, samt en tv-minister sitter alle sammen varetektsfengslet mistenkt for å ha betalt til sammen 1,5 millioner amerikanske dollar til Canal 6 – penger som kanalen aldri så snurten av. De forsvant i noens lommer, ingen vet foreløpig sikkert hvilke. Hovedmistanken går ut på at de var ment som smøremidler til sentrale personer i statsforvaltningen: Betaling for at teleselskapet Azteca Holding fikk lisens til å opprette et nytt mobilnett. Lisens-tildelingen var kontroversiell, fordi konkurrenten lå under i pris.

Etterlyser «borgerånd». – Det eksisterer ingen «borgerånd» i Nicaragua,

«Nei til korrupsjon!». Deltakerne i en demonstrasjon mot tidligere president Arnaldo Alemán sa klart fra hva de mente i Managua i mars i år. FOTO: SCANPIX/AP/JAVIER GALEANO

sier Maria López Vigil, redaktør i tidsskriftet *Envío*.

Den «borgerånden» som Maria López etterlyser, som skandinaver kanskje ville oversatt til «samfunns-solidaritet», har hatt dårlige vekstvilkår i Nicaragua. I det offentlige rom har det vært liten grunn til å stole på andres ærlighet. Men hvordan kan politikere av Alemáns støpning likevel ha stor støtte hos «mannen i gata»? Spesielt ute på landsbygda, blant ordførere og lokalpolitikere, støtter mange fremdeles opp om eks-presidenten.

– Vår politiske kultur er fremdeles i stor grad preget av paternalisme og caudillismo. På landsbygda blir statlige tiltak – veier, skoler, helsetentre – fremdeles oppfattet som

Caudillismo – autoritært styre knyttet til sterke enkeltpersoner på lokalt eller sentralt nivå. Velkjent begrep fra latinamerikansk historie.

almsisser, gitt av de regjerende i all sin gavmildhet, og ikke som rettigheter befolkningen har gjort seg fortjent til gjennom betaling av skatter og avgifter, sier hun.

Stigende anseelse. Den nyvalgte presidenten Enrique Bolaños opplever en stigende anseelse, ikke minst blant kritiske observatører, etter at han personlig har utfordret eks-president Alemán og korrupsjonskulturen rundt ham. Men oppgjøret med den mektige partifellen Alemán innebærer også en konfrontasjon med eget parti PLC – Partido Liberal Constitucionalista.

– Bolaños har bygget opp mye troverdighet gjennom sine første 100 dager i presidentstolen, sier Carlos Fernando Chamorro, redaktør i nyhetsbladet *Confidencial* og TV-vert i *Esta Semana* – det eneste velrenommerede nyhetsmagasinet på nicaraguansk fjernsyn. Han er sønn av tidligere president Violeta Chamorro.

– Han tar tydeligvis korrupsjonen på alvor. Men hindringene er mange: Rettsapparatet, statsorganene som kontrolleres av PLC (der Alemán fortsatt har sterk innflytelse, red.anm.), sandinistpartiet. Og den katolske kirke støtter fremdeles Alemán, sier Chamorro.

Inngir tillit. Han får følge av redaktør i tidsskriftet *Envío*, Maria López.

– Bolaños har overrasket alle, meg inkludert. Hans nøysomme stil og utpregede kommunikasjonsevne, kombinert med vilje til å ta korrupsjonen på alvor, har inngitt tillit. Ikke minst viktig er det at han synes å ha både evne og vilje til å isolere Alemán og hans fraksjon i PLC.

Enrique Ramírez deler de to redaktørenes synspunkter, men minner om at Bolaños snart må «levere varene» dersom han skal beholde støtten i folket.

– Bolaños må skaffe flere arbeidsplasser, han må bedre de offentlige tjenestene og få fart på økonomien. Dersom det ikke skjer, kan han oppleve at hvetebrødsdagene plutselig er over for godt, sier han.

Tore Oksholen er norsk frilansjournalist med spesiell interesse for Mellom-Amerika. Han besøkte nylig Nicaragua.

Nicaraguas president Enrique Bolaños vinket fornøyd til publikum under innsettelsesremonien 10. januar i år. FOTO: SCANPIX/AP/VICTOR R. CAIVANO

Nicaraguas tidligere president Arnaldo Alemán. FOTO: SCANPIX/AP/JAVIER GALEANO

Mindre og mindre til Afrika

På fem år har Afrikas andel av norsk bilateral bistand blitt redusert med 13 prosent. Forskere mener Afrika blir hengende etter fordi norsk bistand i stadig større grad er blitt en del av norsk utenrikspolitikk

• TOR AKSEL BOLLE

– Det er en enorm forskjell på retorikken og virkeligheten innen norsk bistand i forhold til Afrika. Det messes hele tiden om fattigdomsorientering og at nå skal det satses på Afrika. I realiteten går stadig mer penger til andre formål, sier forsker Valter Angell ved Norsk Utenrikspolitisk institutt (NUPI).

Tall for 2001 viser at Norge i fjor ga 36 prosent av bilaterale bistandsmidler til Afrika. Det vil si 2,9 milliarder kroner, noe som er en netto reduksjon på omlag 80 millioner kroner fra året før. Hadde Afrika fått den samme prosentandelen som i 2000, hadde kontinentet fått om lag to hundre millioner kroner mer.

At Afrika er nedprioritert blir enda tydeligere hvis vi ser på tendensen over tid. På 5 år har verdens fattigste verdensdel fått redusert sin andel av den norske bistanden med 13 prosent. Hvis Afrika i fjor, som i 1997, hadde fått 49 prosent av den bilaterale støtten ville afrikanske land fått om lag 930 millioner kroner mer enn det de fikk fra Norge i 2001.

Politisk instrument. Valter Angell mener det er nye politiske prioriteringer i løpet av nittiårene som gjør at Afrika sakker akterut.

– Norge er ikke medlem av EU og står i mange sammenhenger på sidelinjen. Men gjennom å markere oss for eksempel i Midtøsten, på Øst-Timor og nå sist i Afghanistan, steder med mye fokus, får Norge profilert seg internasjonalt og politikere og embetsmenn får en plass ved bordet der de store sitter. Slik blir bistand et stadig viktigere instrument i norsk utenrikspolitikk, sier Angell.

Ekteskap. Angell får støtte av direktør Gunnar Sørbo ved Chr. Michelsens institutt som mener bistanden i løpet av de siste årene er blitt lang mer vevd inn i norsk utenrikspolitikk enn den var tidligere.

– Et stadig tydeligere spenningsforhold i norsk bistand er spenningen mellom den langsiktige, fattigdomsorienterte bistanden og behovet for fleksibilitet og muligheten til raskt å kunne sette inn ressurser der man finner det nødvendig. Det ser ut til at norsk utenrikspolitikk og bistandspolitikk har inngått et ekteskap. Og det er ikke sannsynlig med en snarlig skillsmisse, sier Sørbo.

Botswanas kamp mot aids-epidemi

Første afrikanske land som tilbyr medisinsk behandling

■ Ifølge UNAIDS har Botswana den høyeste smittefrekvensen av hiv i verden. 36 prosent av den voksne befolkningen er hivpositive, men i enkelte byer – som i Francistown – er smittetallene trolig enda høyere.

■ Nå har myndighetene, i samarbeid med

blant andre Bill & Melinda Gates Foundation, legemiddelfirmaet Merck og Harvard University, begynt å tilby aidssyke gratis behandling. Men dette «botswanske eksperimentet» har mange fallgruver. Landet mangler kvalifisert personell, og frykten for å

utvikle resistens mot medisiner er stor.

■ I Francistown tilbyr de prostituerte fremdeles sex uten kondom – til tross for grundig kjennskap til smittefaren. For kvinnene i slummen er kampen for mat viktigere enn å beskytte seg mot hiv.

GABORONE (b-a): Venterommet på Princess Marina Hospital er fullt av folk. Skjelvende, avmagrede mennesker blir fulgt av slektninger. Nå skal de undersøkes i håp om å komme gjennom nåløyet for behandling. I et land med omkring 300.000 hivsmittede blir de i så fall blant de ytterst få heldige.

• I BOTSWANA:
LIV RØHNEBÆK BJERGENE
OG NEO NTSOMA (FOTO)

AIDS En ung, vakker botswansk kvinne, kledd i rød kjole, forsøker fortvilet å reise seg fra stolen hun sitter i. Men kreftene strekker ikke til. I stedet må to sykepleiere dra henne opp. Svette siler i ansiktet hennes. Hun forsøker å gå, men beina svikter igjen. Gråtende slepes hun gjennom sykehuskorridoren.

Minst like syk. Harriet Segomotso Kopi og Emily Manyadzwe er to av dem som blir behandlet med såkalte antiretrovirale medisiner (ARV) mot aids.

– Jeg var minst like syk som henne, sier Harriet, og sikter til den unge, botswanske kvinnen som gråtende ble dradd etter armene gjennom sykehusgangen.

Harriet forteller at da hun begynte med behandling i august i fjor, hadde hun vært dårlig i fire år.

– Jeg fikk diagnosen hivpositiv først i fjor. Også min yngste datter på åtte år fikk diagnosen. Hun har vært syk siden fødselen, forteller Harriet, som også har to friske barn på 16 og 11 år. Nå får både mor og datter medisiner for å holde sykdommen i sjakk.

– Jeg begynte behandlingen i pri-

Harriet Segomotso Kopi har fått medisiner mot aids siden august i fjor. Nå er hun inne på kontroll ved Princess Marina Hospital i hovedstaden Gaborone.

FOTO: NEO NTSOMA

vat regi i august i fjor. Da var jeg svært syk og avmagret. Sykdommen gjorde øynene mine røde, jeg fikk stygge sår i ansiktet og huden min ble helt svart. Da de målte immunsystemet mitt, det såkalte CD4, var det på kun 0.03. I dag veier jeg over 70 kilo og immunsystemet mitt måler 229, forteller Harriet stolt.

Hun forteller at både hun og datteren tåler behandlingen bra.

Livet i gave. Også Emily Manyadzwe er svært positiv.

– Jeg begynte også med behandling i august i fjor, og har allerede begynt å jobbe igjen. Jeg er fornøyd med oppfølgingen og synes ikke det

”

Dette prosjektet kan hude eller knekke den botswanske regjeringen.

Segolame L. Ramothwa, farmasøytisk leder for det botswanske helsedepartementets ARV-prosjekt.

tema: aids

er vanskelig å ta medisiner til rett tid, sier Emily.

De to forteller at medisinerne må tas hver dag klokka 7.30, 9.00, 13.00 og 22.00.

Kontrasten mellom de to tilsynelatende friske damene og de dødssyke pasientene på venterommet utenfor er stor.

– Jeg ville ikke gå tilbake til jobben min som sekretær, men følte at jeg måtte gi noe tilbake nå som jeg har fått livet i gave. Jeg er derfor akkurat ferdig med opplæring i regi av

Harvard universitet, og er ansatt som medisinsk rådgiver, forteller Harriet.

– Nå er det akkurat som om det at jeg var syk, aldri har hendt, legger hun til.

Tvil om prognoser. Målet til de botswanske myndighetene er å behandle 19.000 pasienter i løpet av 2002, for så gradvis å utvide tilbudet. Etter fem år håper myndighetene å kunne tilby 100.000 mennesker denne behandlingen.

Legene ved Princess Marina Hospital tviler imidlertid på om dette er mulig, blant annet på grunn av mangel på kvalifisert personell.

FAKTA OM AIDS

■ Ifølge UNAIDS er om lag 40 millioner mennesker i verden hiv-smittede. 20 millioner mennesker er allerede døde.

■ Over 28 millioner av de smittede bor i Afrika sør for Sahara.

■ Ingen land i verden har flere smittede blant den voksne befolkningen enn Botswana, der 36 prosent i aldersgruppen 15-49 år er hivpositive. Den forventede levealderen i landet er blitt redusert med nesten 30 år på grunn av aidsepidemien.

■ UNAIDS mener at det med dagens smittenivå er over 80 prosent sjanse for at en 15 år gammel gutt i Botswana vil dø på grunn av aids.

■ Målet til de botswanske myndighetene, med president Festus Mogae i spissen for kampanjen mot hiv/aids, er å hindre smittespredning blant de unge slik at landet innen 2016 kan få en generasjon fri for aids.

Pressgruppe vil endre menns holdninger

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

– Menn, og særlig unge menn, er den store utfordringen, sier MacDonald Maswabi og Lopang Raboloko i Botswana National Youth Council (BNYC) – en landsdekkende paraplyorganisasjon for frivillige organisasjoner som jobber med ungdom.

Prosjektet som MacDonald Maswabi og Lopang Raboloko jobber med, retter seg særlig mot typiske mannmiljøer som det militære, politiet, innsatte i fengsler og gruve-samfunn. Prosjektet finansieres med støtte fra NORAD og botswanske myndigheter.

– En gang i måneden har vi samlinger hvor vi snakker med menn om blant annet seksualitet og holdninger. Vi tror at dersom folk får en bedre forståelse av sin egen seksua-

litet, kan de også være i stand til å endre holdninger, forteller Maswabi.

”

Menn, og særlig unge menn, er den store utfordringen.

MacDonald Maswabi, Botswana National Youth Council

Variasjon. Maswabi og Raboloko forteller at mennene kommer med ulike forklaringer på hvorfor de har mange seksualpartnere.

– Noen sier at de foretrekker variasjon og derfor vil ha flere kvinner som kan gi dem ulik type sex. Andre bor så langt unna hjemmene sine, noe som vanskeliggjør det å ha et stabilt forhold, sier Raboloko.

Maswabi legger til at fattigdom og mangel på kunnskap spiller en stor rolle.

– Folk er mer bekymret for det å skaffe seg mat enn å beskytte seg mot aids. Mange menn forteller at det å ha flere partnere er en måte å

koble ut bekymringene på, forteller han.

Fokus på de unge. De to roser myndighetene i Botswana for å ha tatt tak i aidsepidemien, men frykter at igangsettingen av tiltakene går for langsomt. De er også redd for at det at myndighetene nå så smått kan tilby medisinsk behandling, kan føre til at folk misforstår og tror at aids kan helbredes.

– Myndighetene har ikke lyktes i å hindre krisen. Vi mener at ressursene i økende grad burde rettes mot de unge. Men myndighetenes mål om en såkalt aidsfri generasjon innen 2016, tror jeg blir vanskelig å nå uten at problemet angripes mer regionalt – for eksempel via SADC, sier MacDonald Maswabi.

- I dag får omkring 200 pasienter antiretroviral behandling mot aids. Kanskje kan vi klare 1000 pasienter i år. Myndighetene har undervurdert hvor ressurskrevende det er å skulle behandle så mange som 19.000 pasienter, sier Dr. Onalethata Johnson, leder for den antiretrovirale behandlingen i Gaborone.

Hun peker på hvordan Botswana mangler leger, sykepleiere og rådgivere som kan følge opp behandlingen.

- Det viktigste er at vi gjør dette riktig. Klarer vi å redde én av ti fra å dø, så er det positivt, sier Johnson.

Mange fallgruver. - Dette er et spennende, men utfordrende prosjekt med mange fallgruver, mener leder for kirurgisk avdeling og assisterende overlege Dr. Bal Chand Sharma.

Han forteller at medisinsk avdeling ved Princess Marina Hospital i snitt får omkring 15 pasienthenvelser hver dag.

- Omkring 13 av disse er aidssyke pasienter, forteller Dr. Sharma.

Han er bekymret for at andre livstruende sykdommer ikke blir behandlet fordi sykehusene fylles opp av aidspasienter.

- Dessuten frykter jeg «pilletrett» hos pasientene. Det er viktig at de vi behandler får rådgivning om hvor viktig det er at de tar medisinene regelmessig resten av livet, hvis

Dr. Onalethata Johnson, leder for den antiretrovirale behandlingen i Gaborone.

FOTO: NEO NTSOMA

Dr. Bal Chand Sharma, leder for kirurgisk avdeling og assisterende overlege ved Princess Marina Hospital.

FOTO: NEO NTSOMA

ikke vil de utvikle resistens, påpeker han.

Vekkerklokker, stoppeklokker, et eget team av omsorgspersoner rundt hver pasient - blant annet en egen «pasientvenn» som skal passe på at folk tar medisinene riktig - alt dette skal hindre den store skrekken: at folk utvikler motstandsdyktighet mot medisinene.

Kan knekke regjeringen. - Dette prosjektet kan hedre eller knekke den botswanske regjeringen, sier Segolame L. Ramothlwa.

Han jobber som farmasøytisk leder for det botswanske helsedepartementets ARV-prosjekt, og arbeider med å lage retningslinjer for behandling for helsedepartementet. Samtidig innrømmer han at mangelen på ressurser kan føre til at prosjektet mislykkes.

- Faren er at dersom vi ikke gjør dette riktig, kan vi skape resistens, sier Ramothlwa, og peker på hvordan pasientenes immunsystem og viruset må overvåkes.

- Pasientene må dessuten hele tiden testes for resistens. Noen vil trolig utvikle motstandsdyktighet mot behandlingen. Da er det viktig at vi finner ut hvilken type resistens, forklarer Ramothlwa.

Visse kriterier. Legene ved Princess Marina Hospital forteller at for å forsøke å sile ut hvem som skal få be-

Kvinnene som er med i det NORAD-støttede prosjektet bruker blant annet rollespill for å informere om hiv og aids.

FOTO: NEO NTSOMA

handling, er det satt opp visse kriterier.

- Vi følger følgende kriterier, forteller Dr. Johnson:

- Immunsystemet til pasienten må være under 200, eller pasienten må ha utviklet en aidsrelatert sykdom, ha tuberkulose, være gravid og hivpositiv eller ektemann til en gravid, eller være innlagt her ved sykehuset med en utvetydig medisinsk aidsdiagnose.

Ute på venterommet sleper en ny aidssyk seg fram til måling og veiing. Ute er det nærmere 40 var-

megrader, men den unge mannen med gammelmannsansiktet er kledd i «norsk» vinterjakke med pels.

På venterommet er det ingen barn.

- I dag er det onsdag. Barn tar vi imot på tirsdager og torsdager, forteller Dr. Sharma.

Reportasjen om Botswanas aids-kamp fortsetter på neste side.

Tøff hverdag for Francistowns alenemødre

FRANCISTOWN (b-a): Neo Thupo (43) sitter med beina høyt plassert på en stol utenfor det lille huset sitt i en av Francistowns fattigste bydeler. Hun frykter at de hovne beina er tegn på at også hun er blitt aids-syk. Derfor har hun i dag vært på helsestasjonen og hentet kondomer.

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE OG NEO NTSOMA (FOTO)

I dag har Neo Thupo fått besøk av en gruppe kvinner som informerer befolkningen i Francistown om hivsmitte og viktigheten av å beskytte seg. Kvinnene, som selv er eller har vært prostituerte, blir forsøkt tatt ut av prostitusjonen ved at de læres opp til å bli informatører om aids. For å jobbe to ganger i uken får kvinnene utbetalt i underkant av 200 kroner måneden i lønn. Prosjektet har siden starten i 1993 vært fullfinansiert av NORAD.

- Vi merker en klar endring i folks holdninger siden oppstarten, forteller Lebanang Gaborekwe - en av kvinnene som deltar i prosjektet.

Hun forteller at mens folk tidligere var skeptiske, kommer de nå og spør om råd. Informasjonen spres blant annet ved hjelp av hjemmebesøk og ved at kvinnene spiller rollespill på torget i Francistown. Der tar de blant annet opp hvordan kjønnsrollemønsteret bidrar til at det er vanskelig for kvinnene å beskytte seg mot hiv.

Dobbel pris uten kondom. - Etter at jeg ble med i dette prosjektet, forsto jeg at det jeg holdt på med var svært

tema: aids

Verken kvinnene som deltar i NORAD-prosjektet eller de fattige kvinnene de besøker i slummen, vil teste seg.

risikabelt, sier seksbarnsmor Mary Masilo (34).

Hun forteller likevel at til tross for faren for smitte, har hun fortsatt med å prostituere seg.

- Jeg er den eneste i familien som tjener penger, og jeg tjener for lite på dette prosjektet til å kunne forsørge familien min. Jeg skulle ønske at jeg kunne holde opp med å selge meg selv, men jeg vet ikke hvor jeg skal få penger til mat og skoleuniform til ungene mine, forteller hun.

Neo Thupo har begynt å få hovne bein og frykter at hun kan være hivsmittet. Men hun vil ikke teste seg. - Da vil jeg dø av bekymring, sier hun.

FOTO: NEO NTSOMA

Mary forteller at hun har solgt sex til menn som ikke har brukt kondom også etter at hun ble med i dette prosjektet.

- Mennene forlanger å få sex uten kondom. Og jeg måtte ha penger til familien min, sier Mary.

Hun får støtte av flere av de andre kvinnene. Av de 19 som deltar i prosjektet den dagen Bistandsaktuelt besøker dem, er det kun én kvinne som har en ektemann. De 18 andre er alenemødre.

Vil ikke teste seg. Verken kvinnene som deltar i NORAD-prosjektet eller de fattige kvinnene de besøker i slummen, vil teste seg.

- Jeg er veldig bekymret, men jeg vil ikke teste meg. Da vil jeg dø av bekymring, sier Neo.

- Spørsmålet om testing er svært vanskelig. Jeg er redd for at jeg vil bli svært deprimerd dersom jeg får vite at jeg er hivpositiv. Dessuten, dersom jeg skulle være hivsmittet, vil jeg få råd om å spise særlig næringsrik mat. Hva så, jeg vil jo ikke ha penger til å kjøpe den, sier Motshidisi Douglas - en av de prostituerte som informerer om aids og hivsmitte.

De unge bryr seg ikke. Neo Thupo har to døtre på 29 og 24 år og ett barnebarn. Hun sier at hun har snakket med dem om å beskytte seg mot aids.

- De bryr seg ikke. Naboen i huset ved siden av er døende på grunn av aids. Likevel bryr de seg ikke, forteller hun.

Neo mener alkoholen har mye av skylden. Dessuten tjener mange av familiene til livets opphold ved å prostituere seg.

En av Neos naboer, 60 år gamle Diepollo Mogothe, er enke og har to døtre. De er begge prostituerte.

- De påstår at de forlanger at kundene skal bruke kondom, men det må være løgn. Hvordan skulle elders han ha blitt til? spør Diepollo Mogothe og peker på det lille barnebarnet sitt.

Hun mener myndighetene må gjøre medisinsk behandling mulig for alle.

- Folk går ikke og tester seg fordi de er redd for resultatet. Kanskje kan det å få medisinsk behandling oppmuntre folk til å ta testen. Da vil de vite at de får hjelp, sier Diepollo Mogothe.

Bill Gates-hjelp i fem år

AIDS

• LIV RØHNEBÆK BJERGENSE

I løpet av de neste fem årene vil botswanske myndigheter få i alt 100 millioner dollar i økonomisk støtte fra det amerikanske legemiddelfirmaet Merck og fondet til Bill og Melinda Gates. Midlene skal brukes til hivforebyggende tiltak, bedret adgang til helsetjenester, pleie av pasienter og medisinsk behandling.

- Det er viktig at prosjektene er bærekraftige. I 2005 er vi ute herfra, sier Debbie Stanford, informasjonsansvarlig i African Comprehensive HIV/AIDS Partnership (ACHAP) - som er navnet på dette felles initiativet fra botswanske myndigheter, Bill & Melinda Gates Foundation og Merck.

Debbie Stanford sier at hun håper ACHAP kan fungere som en rollemodell for andre private firmaer som ønsker å gå inn med støtte til hiv/aids-tiltak.

- Via dette prosjektet håper vi å kunne komme opp med aidsforebyggende tiltak som kan fungere i hele Afrika sør for Sahara. Men veien blir til mens vi går, sier Stanford.

Hun er overbevist om at tiltakene i Botswana vil bli en suksess, og avviser at for eksempel svartebørshandel med medisiner kan bli et problem.

- Alle i Botswana har et identitetskort. For å få medisinsk behand-

”

Det er viktig at prosjektene er bærekraftige. I 2005 er vi ute herfra.

Debbie Stanford, informasjonsansvarlig i ACHAP.

Diepollo Mogothe i Francistown håper at myndighetene kan tilby alle hiv-smittede behandling. FOTO: NEO NTSOMA

ling, må du bevise at du er født i Botswana gjennom å vise et slikt ID-kort. Dette vil hindre svartebørshandel, slår Debbie Stanford fast.

Faren for å utvikle resistens dersom pasientene ikke tar medisiner riktig, mener hun er liten.

- Pasientene følges opp av leger, sykepleiere, rådgivere og en egen «pasientvenn». Men det er klart at spørsmålet om personell er en av de største utfordringene, sier Debbie Stanford.

Mulig norsk støtte

• LIV RØHNEBÆK BJERGENSE

Da Botswanas president, Festus Mogae, besøkte Chr. Michelsens Institutt i mars i år, tok han opp Botswanas mangel på kvalifisert personell i kampen mot hiv/aids med utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson. Med bakgrunn i de gode erfaringene fra samarbeidet med Norge på helsesektoren vil Botswana gjerne fortsette et faglig samarbeid med Norge, og botswanske myndighetene er innstilt på selv å betale for dette.

- NORAD har en helsesektoravtale med Botswana som er under utfasing. Vi diskuterer nå om det kan være mulig å videreføre denne avtalen ved at det for eksempel lages en «pool» med norsk helsepersonell som kan bistå Botswana, sier aidskoordinatoren i NORAD, Marit Berggrav.

Hun understreker at et slikt samarbeid foreløpig kun er på drøftingsnivå, og at det må kartlegges hvilke behov Botswana har og hvordan Norge eventuelt best kan bidra.

- Dette ville være et fint eksempel på «exit bistand», sier Berggrav.

tema: aids

- Dette tiåret vil bli det verste, mener CMI-forskere

- Det er nå aidskatastrofen i Afrika virkelig vil bli dramatisk. Det neste tiåret vil bli aidshistoriens verste, spår forskere fra Chr. Michelsens Institutt (CMI). Fortsatt er det bare i ett land i Afrika - Uganda - at trenden har snudd.

AIDS

• BIBIANA DAHLE PIENE

I år 2005 vil over 60 prosent flere mosambikere dø av aids enn i fjor. Statistikken over aidsdøden i Afrika peker én vei: Til værs.

- Tallene er mer dramatiske enn vi hadde ventet, sier seniorforsker Jan Isaksen ved CMI.

Ett unntak. På oppdrag fra NORAD har han hatt ansvaret for en fersk rapport om de sosiale og økonomiske konsekvensene av hiv/aids-epidemien i fem land i Afrika - Malawi, Mosambik, Tanzania, Uganda og Zambia.

Alle landene er norske hovedsamarbeidsland, og blant de fattigste landene i verden. De er også blant dem som er hardest rammet av aidskatastrofen.

Bare ett land, Uganda, har så langt greid å snu trenden. Der var tallet på nysmittede på sitt høyeste i 1992-93, og mot slutten av forrige århundre begynte tallet over dødsfall forårsaket av aids å gå tilbake.

- Mange mener også at vi nå ser en utflating av epidemien i Zambia. Men dette vil ikke gi utslag på dødstallene fremover. Det tar jo noe tid fra man blir smittet til man dør av sykdommen, påpeker Isaksen.

Dramatiske følger. De fleste hivsmittede og aidssyke er i sin mest produktive alder mellom 30 og 49 år. Den høye dødsraten i denne aldersgruppen får dramatiske sosiale og økonomiske konsekvenser, frem-

”

Det at det er den yrkesmessige gruppen som dør, må også få konsekvenser for hvordan man velger å innrette bistanden.

Jan Isaksen, forsker ved CMI

holder CMI-forskeren.

- Data fra Botswana, det landet som er hardest rammet, viser at epidemien gjør de fattigste mye fattigere. De lever ofte i store familier, der bare en eller to personer tilfører familien inntekter. Dersom disse blir syke, får det dramatiske følger for resten av familien, sier Isaksen.

Et klart råd fra forskerne er at man må satse mer på livsforlengende medisiner. Selv om det skulle komme en aidsvaksine på markedet i nærmeste fremtid, vil ikke dette ha noen innvirkning på dødstallene fremover.

- Det at det er den yrkesmessige gruppen som dør, må også få konsekvenser for hvordan man velger å innrette bistanden. Hva hvis for eksempel både sjefen for vannverket og hans assistent forsvinner? Det vil få store følger for vannforsyningen dersom man ikke har tatt høyde for dette, og lært opp andre som kan ta over, sier Isaksen.

Verst for barna. Aidskatastrofen slår hardest ut på den mest sårbare gruppen - barna. Blant annet er tallet på foreldreløse barn blitt langt høyere enn de verste spådommene tilsa for et tiår siden. I dag er over 12 millioner barn i det sørlige Afrika foreldreløse.

For et foreldreløst barn halveres sjansen for å få gå på skole, viser studier fra Uganda og Zambia. Disse barna lider også i større grad enn andre barn av kronisk underernæring.

Også for barn i hjem der den ene

Det neste tiåret vil bli aidshistoriens verste, spår forskere fra Chr. Michelsens Institutt. Det kan derfor bli mange begravelser som denne i Zambia. FOTO: RUNE ERAKER

eller begge foreldrene er aidssyke, begrenser sykdommen deres muligheter for livsutfoldelse dramatisk. I økende grad blir barna sett på som en del av arbeidsstyrken, ofte fra de er åtte-ni år gamle. Dette gir blant annet kraftig utslag på skolestatistikken: I områder som er hardt rammet av hiv/aids, blir stadig færre barn innskrevet i skolen. En fersk rapport fra Sør-Afrika viser at innskrivingsraten har falt med hele 60 prosent siden 1998. For jentene er nedgangen enda mer dramatisk.

Økende mor-barn smitte. Et voksende antall barn blir også født med hiv-viruset i kroppen. Ifølge anslag fra UNAIDS blir mellom 25 og 35 prosent av nyfødte barn smittet av sin mor. Ingen av de landene som rapporten fokuserer på har denne problematikken på dagsorden. De har ingen prosedyrer for å gi medisiner som kan hindre mor-barn smitte.

Mange barn og unge er også helt uvitende om aids, og hvordan man får smitten i kroppen (Se Bistandsak-

tuelt nr. 10 - 2001).

Større press fra giverhold. Ifølge rapporten har alle landene laget strategier for hvordan de skal håndtere aidsepidemien, men mye gjenstår på igangsetting.

- Giverne burde kanskje ha presset mer på for å få satt planene ut i live. Det er fortsatt veldig langt frem til strategiene virkelig blir en del av den praktiske politikken. For eksempel krever aidsproblemet en omlegging av jordbrukspolitikken, siden det har vist seg at stadig mindre mat blir dyrket som følge av at folk blir syke. Men dette har ikke skjedd i noen av landene, sier Isaksen.

- Hva er det viktigste NORAD bør gjøre nå?

- Jeg tror det er viktig å se fremover. Til nå har det vært mest fokus på å stoppe epidemien, noe som er viktig nok. Men hvordan ser framtida ut i de sektorene der NORAD er tungt inne? Hva vil dette bety for innsatsen vår? Det er viktig med mer forskning rundt dette, slår CMI-forskeren fast.

AIDS-DØDSFALL I AFRIKA 2000-2005

Land	2000	2005	%endring
Malawi	80 000	105 000	31,2
Mosambik	88 000	145 000	64,8
Tanzania	130 000	150 000	15,4
Uganda	90 000	60 000	-33,3
Zambia	110 000	125 000	13,6

Kilde: UNAIDS

Ti millioner sulter

FN advarer mot omfattende hungersnød i det sørlige Afrika

Kaotiske landreformer og økonomisk krise i Zimbabwe og for tidlig tømning av kornlagre i Malawi har forverret matvaresituasjonen i regionen. Det sørlige Afrika står nå overfor en alvorlig hungersnød.

• WILSON JOHWA (ZIMBABWE),
LIZZIE NYIRENDA (MALAWI)
OG NEWTON SIBANDA (ZAMBIA)

AFRIKA

Over ti millioner mennesker i regionen vil ifølge FN rammes av hungersnød. Av disse er over seks millioner fra Zimbabwe, det vil si at nesten halvparten av Zimbabwes befolkning trues av sult. På tross av Verdens matvareprogramms (WFP) bønn om nødhjelp til Malawi og Zimbabwe har lite skjedd. Flere stiller seg spørsmålet om Malawi og Zimbabwe må bli for vestlige tv-seere det som Etiopia var i 1985, før noe blir gjort.

FNs matvareprogram (WFP) og FAO sier at dårlig innhøsting i 2001 på grunn av ugunstig vær og dermed redusert såing er hovedårsakene til matmangelen. Malawi, Zambia, Mosambik og Zimbabwe rammes alvorlig på grunn av svært små maislagre, høye priser og forsinket levering av oppkjøpt mais.

Jordreform gir lite mat. Både i Malawi og Zimbabwe er matsituasjonen politisert. I Zimbabwe skylder regjeringen på tørken, som er den verste landet har opplevd på 20 år. Men ifølge ekspertisen i WFP er ikke det hele forklaringen. Mugabe-regjeringens omstridte jordreform har bidratt til å forverre problemet.

- Matvaresituasjonen er forverret av den skarpe nedgangen i maisproduksjon fra de kommersielle farmene. De produserer vanligvis en tredjedel av Zimbabwes mais, men driften deres har blitt avbrutt av regjeringens jordreform og forbudte jordinvasjoner, sier WFPs talsperson Makena Walker.

Zimbabwe er i en økonomisk krise og har akutt mangel på utenlandsk valuta. Regjeringen planla å importere 200 000 tonn mais i år, men bare rundt 10 000 tonn har ankommet landet så langt. Regjeringen snakker fortsatt om å importere mat til en verdi av over 150 millioner amerikanske dollar. Men det er penger regjeringen ikke har.

Erklært «krisetilstand». Siden uavhengigheten i 1980 har Zimbabwe alltid produsert nok korn til å kunne eksportere. Nå har regjeringen erklært «krisetilstand». Det er et rop om hjelp til internasjonale donorer og nødhjelpsorganisasjoner.

Det hører med til Zimbabwes historie at regjeringen før presidentvalget i mars forbød hjelpeorganisasjoner å distribuere mat, fordi de mente det ble misbrukt i valgkampen til opposisjonspartiet Movement for Democratic Change (MDC). MDC på sin side beskylder nå regjeringen for å unnlate å gi nødhjelp i områder hvor de vet opposisjonen står sterkt.

For mye regn. Malawi har verken jordreform eller jordinvasjoner, men også der krangles det om den egentlige årsaken til at millioner står uten mat. Matproduksjonen falt med mer enn 33 prosent i fjor,

Underernærte barn på et ernæringscenter ved Zomba sentralsykehus seks mil nord for Malawis hovedstad Blantyre. Tre millioner mennesker antas å trenge matvarebistand.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/HOWARD BURDITT

Tørken har ført til at maiskolbene er et trist syn for bøndene i Malawi.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/HOWARD BURDITT

hovedsakelig på grunn av for mye regn og flom, kombinert med forminsket og forsinket levering av såkorn og gjødsel.

Bistandsgiverne beskylder regjeringen for korrupsjon og høyt pengesforbruk. Malawis regjering legger skylden på WFP som de mener presset dem til å eksportere kornlageret sitt for å skaffe penger.

FAO har uttalt at: «Det strategiske kornlageret har blitt tappet, og import av korn er vanskelig på grunn av flaskehalser i transportsystemet. Som et resultat av dette har prisen på mais økt med over 300 prosent siden juli i fjor.»

Mens regjeringen og bistandsgiverne retter pekefingeren mot hverandre, fortsetter antallet mennesker som dør av sult å øke. I Malawi dør nå over 140 mennesker av sult per dag.

Tre land i fare. Judith Lewis, Verdens matvareprogramms regionale di-

Bybefolkningen i Zimbabwe opplever lange køer og høye priser på basismatvarer som mais.

FOTO: TSVANGIRAYI MUKWAZHI

rektør for sørlige Afrika, sier matmangelen i regionen rammer Malawi, Zimbabwe og deler av Mosambik verst.

- I Malawi er situasjonen meget kritisk fordi den inneværende innhøstingen ikke er lovende og alle in-

dikatorer viser at hungersnøden vil fortsette til neste år. Situasjonen vil forverres ytterligere hvis ikke det gripes inn i tide, sier Lewis.

Men heller ikke Zambia slipper unna matkrisen i regionen. En humanitær krise uten sidestykke i Zambias historie, truer landet etter en dårlig jordbruks sesong. Matlagret fra forrige jordbruks sesong forventes å være tømt innen juli eller august i år. Zambia har for første gang i historien erklært en nasjonal matkrise.

Situasjonen for innbyggerne i regionen tilspisses ytterligere ved at man allerede er rammet på en dramatisk måte av hiv/aids-epidemien. Med hiv/aids blir folk desto mer sårbare overfor hungersnød, og matmangelen blir dermed mer dødelig.

Wilson Johwa er journalist fra Zimbabwe og var fredskorpser hos Drik Picture Library i Bangladesh. Han er med i det internasjonale journalistnettverket til Sørvis Kommunikasjon

notis

Religiøse ledere mot hiv/aids

I begynnelsen av juni møttes for første gang over 120 ulike religiøse ledere fra hele Afrika i Kenyas hovedstad Nairobi for å diskutere hvordan de kan bidra til å bekjempe aids-epidemien. Møtet markerer en endring i holdninger.

- Religiøse ledere har ikke gjort nok for å bekjempe hiv/aids. Vår taushet har bidratt til økt stigmatisering og ekskludering av dem som lever med sykdommen, sa Twaib Mukuye, nestleder i Ugandas muslimske råd, som erklærte «Jihad mot aids». (IPS)

– En visjon av en ny union

Chissano om det nye «Partnerskap for Afrika»

– Initiativet er skapt av afrikanske ledere, ut fra en bevissthet om behovet for å øke farten i utviklingen og fattigdomsbekjempelsen i Afrika. Dette er en visjon av den afrikanske union. Slik karakteriserer Mosambiks president Joaquim Chissano det nye Partnerskapet for Afrika.

INTERVJU • GUNNAR ZACHRISEN
«Partnerskapet» som ble skapt etter initiativ fra Sør-Afrikas president Thabo Mbeki har møtt interesse og fått positiv mottakelse i både afrikanske og vestlige land. I juni blir NEPAD – New Partnership for Africa's Development – trolig også et viktig tema under de største industrilandenes G-8-møte i Canada.

Den mosambikanske presidenten, som også sitter sentralt i SADCs ledertroika, understreker at minst to forutsetninger må være på plass, for at initiativet skal lykkes:

– For det første må det skapes varig fred, sett i lys av alle former for konflikter. For det andre at alle regjeringer tar på alvor behovet for «godt styresett», herunder både respekt for menneskerettigheter og utviklingen av demokratiet. Vi tenker her både i retning av å øke kunnskapsnivået i befolkningene, understøtte flerpartistyre og å skape gode vilkår for innbyggernes deltakelse i det økonomiske og politiske liv i landene. Det betyr i praksis en utvikling der folk gradvis kommer nærmere sine regjeringer.

– Hva skiller dette initiativet fra andre satsinger på utvikling i Afrika?

– Dette initiativet er noe som afrikanske land selv står bak. Det er en villet utvikling – bestemt ut fra landenes egne ønsker – ikke bare igangsatt for å glede omverdenen eller etter press utenfra. Vi anerkjenner at afrikanske land har ulike problemer, ulike utviklingsnivåer og ulike demokratiske institusjoner. Vi ønsker, gjennom våre handlinger, å få land som er litt sene i sin demokratiske utvikling til å bevege seg litt raskere. I tillegg til alt dette vil initiativet også hjelpe landene til å være med på å skape en bedre økonomisk integrasjon. Vi gjør det på basis av våre egne tiltak, men med støtte fra ytre krefter.

– Hva er hovedproblemene for Afrika sør for Sahara hva gjelder politisk og økonomisk styring?

– Hovedproblemet som vi står overfor i dag er for det første at det fortsatt eksisterer en rekke konflikter i ulike land. For det andre er det et behov for å strømlinjeforme afrikanske regjeringers egen opptreden innen politisk og økonomisk styring. Vi er glade over å se at viljen nå er til stede og at det foreligger en sterk bevissthet om problemene vi står overfor. Samtidig er det klart at enkelte land burde kunne gjøre ting raskere enn det skjer i dag. Et av de problemområder vi må ta for oss er korrupsjon, som vi må takle både individuelt i hvert enkelt land og kollektivt gjennom NEPAD og gjennom subregionale tiltak.

På det sosiale plan er problem nummer én: fattigdommen. Vi må fjerne fattigdom, steg for steg,

– Vi søker å skape muligheter for å kunne mobilisere de ressurser som finnes også i Afrika, sier Mosambiks president Joaquim Chissano.

FOTO: MORTEN BRAKESTAD

kampen mot fattigdom

Bistandsaktuelt vil i 2002 – gjennom en serie intervjuer og presentasjoner av ideene til internasjonale ledere og sentrale tenkere – bidra til en debatt om sentrale trekk ved dagens bistand og utviklingsstrategier.

gjennom ulike tiltak. Men i første omgang må målet være å prøve å fjerne den absolutte fattigdommen som rammer enkelte deler av samfunnet. Dette må gjøres samtidig med at vi jobber videre for å motvirke sykdom og epidemier. I noen land er den største trusselen aids, i andre – som i Mosambik – er det også i stor grad malaria, tuberkulose og andre dødelige sykdommer. Dette er hovedproblemene som vi må takle på samme tid som afrikanske land har et stort problem i det at man mangler økonomiske ressurser. Gjennom NEPAD-initiativet søker vi blant annet å skape muligheter for å kunne mobilisere de ressurser som finnes også i Afrika.

– Mange i Vesten sitter igjen med et inntrykk av at afrikanske ledere for lenge har vært oppsatt på å skaffe ressurser utenfra, mens man ikke har fokusert like mye på mobilisering av egne ressurser?

– Jo, det kan være riktig, og på en måte er det forståelig ut fra hvilken historie som lå til grunn da afrikanske land for ikke så mange år siden ble uavhengige. Våre økonomier var sterkt knyttet til kolonimaktene. Noe selvstendig privat næringsliv fantes for eksempel ikke. Avhengigheten var der med andre ord allerede ved uavhengigheten, og den ble

der i mange år etterpå.

I denne situasjonen hadde vi håpet å få en viss støtte utenfra til å kunne å bygge opp egne kompetansesmiljøer, men la merke til at det var liten vilje fra enkelte land og selskaper i nord til å overføre kunnskap og kapital til de nye uavhengige statene i Afrika.

Slik var situasjonen og slik er den i stor grad fortsatt, så vi stilte oss selv spørsmålet: Hva kan vi gjøre? Og vi konkluderte med at det var ting vi kunne gjøre uavhengig, for eksempel å mobilisere til utveksling av kunnskap gjennom samarbeidsprosesser i Afrika. Vi kan også gjøre vårt for å bidra til en bedre bruk av ressurser innenfor helse, utdanning og industri.

I den grad ressursmobilisering på hjemmebane har å gjøre med metoder, kan vi også trenge noe hjelp utenfra. Et eksempel er skatteinnkreving. I mitt land har vi lagt om hele tolletaten, med hjelp utenfra, og fått den til å fungere på en bedre måte. På den måten har vi skaffet landet viktige nye inntekter.

– Sett i lys av blant annet det som kom ut av Monterrey-konferansen, er du fornøyd med den respons NEPAD har fått fra de rike industrilandene?

– Vi har opplevd mye entusiasme knyttet til NEPAD. Afrikanske land er entusiastiske. G-8-landene er entusiastiske. I øyeblikket prøver vi å ta fatt i denne entusiasmen for å få mer konkrete ting til å skje.

– Mosambik har rykte på seg som en økonomisk suksesshistorie, og er av enkelte til og med sett på som «den flinke eleven» i Verdensbankens klasse. Kan vi

forvente at den økonomiske veksten i landet holder seg på samme høye nivå?

– Om du hadde stilt meg det spørsmålet for flere år siden, hadde jeg ikke våget å svare ja. Men nå har vi klart å opprettholde denne veksten i flere år, til og med tosfrede tall i en lengre periode siden 1998. Årene med tosfret vekst ble bare avbrutt av storflommen i 2000, men vi kom oss igjen i 2001. I år forventer vi en vekst på 13,9 prosent og omlag 9 prosent inflasjon. Kanskje kan vi nå 12 prosent vekst neste år.

Hva gjelder det å bli kalt «Verdensbankens flinke elev», så har vi ikke noe imot den karakteristikken, men vi vil gjerne være det også i andre klasser. Det at vi har klart å opprettholde freden i landet, burde for eksempel gjøres oss til en «flink elev i FN-klassen».

Uansett er det et viktig poeng at ingenting av dette kunne vært oppnådd uten at Mosambik hadde hatt eierskap til sin egen utvikling. Vi var bevisst hva som måtte gjøres. Det er hemmeligheten bak suksessen, ikke at vi har vært Verdensbankens «flinke gutt».

– Hva med demokratiet i Mosambik. På det området høster landet ikke like mange lovord?

– Vi er fortsatt i startfasen. Enkelte har snakket om demokrati som om det var en drakt man bare kunne ta på seg, ferdig sydd i sin størrelse, men slik er det ikke. Demokratiet må bygges bit for bit – med et stadig blikk på den reelle situasjon i landet og folks kultur. For Mosambiks vedkommende er ikke alle forhold ennå helt på plass, men vi har likevel valgt å starte prosessen. Gitt

”

Enkelte har snakket om demokrati som om det var en drakt man bare kunne ta på seg, ferdig sydd i sin størrelse, men slik er det ikke.

Joaquim Chissano, president i Mosambik.

Ja til fri migrasjon

- Dagens innvandringsystem er umenneskelig, sier utviklingsforsker

de forutsetninger vi har hatt vil jeg si at vår prosess har gått relativt raskt framover. Etter at flerpartisystemet ble etablert har vi allerede hatt to parlamentsvalg og ett kommunevalg.

Parlamentet arbeider også åpent, det er selvsagt noe utålmodighet her og der, og folk flest kan kritisere parlamentet åpent. Dessuten har vi en pressefrihet som vi kan være stolte av, særlig sammenlignet med andre land, og inkludert vestlige land. Jeg sier det fordi vi vet hva eierne av media kan finne på å gjøre i vestlige land. Noe slikt har vi ikke i Mosambik. Mange sier at når man leser aviser i USA så ser alle like ut. Det må bety at de er påvirket av en form for patriotisme som virker som en slags sensur. I Mosambik er friheten mye åpnere.

- *Drapene på journalisten Carlos Cardoso og bankinspektøren Siba-Siba i Mosambik har satt søkelyset på en annen side ved Mosambik - korrupsjonen. Hva gjør dere for å bekjempe dette?*

- Vi er klar over alt det dårlige som skapes av korrupsjon og korrupte handlinger i landet vårt, og tar dette problemet på alvor. Nå prøver vi å sette ut i livet omfattende reformer i offentlig sektor. Det skjer blant annet gjennom at vi forenkler våre arbeidsmetoder, og bidrar til en bedre kontroll med statstjenestemenn og statlige ledere på alle nivåer. Dessuten har vi og departementene en løpende dialog med våre samarbeidspartnere i utviklings-samarbeidet på dette området og med det private næringslivet.

På samme tid tar vi enkelte initiativer på institusjonssiden, blant annet etableringen av en spesialenhet under statsadvokaten som skal kunne ta i bruk alle de legale virkemidlene vi i dag har til rådighet for å bekjempe korrupsjonen. I tillegg til dette har vi også en løpende dialog om disse spørsmålene med representanter for det sivile samfunnet. Vi mener at korrupsjon som problem, må det snakkes åpent om, akkurat som aids. Vi gjør altså vårt beste, innenfor de begrensninger vi har - for noen ganger er jo slike problemer også påført oss av sterkere krefter enn de som finnes i vårt eget land.

Intervjuet ble foretatt under president Joaquim Chissanos norgesbesøk 24. april i år.

kampen mot fattigdom

- Fjern alle hindringer når det gjelder arbeidsvandring mellom landene. Det vil være det beste tiltaket for å redusere verdens fattigdom. Men la ikke spørsmålet om rett til arbeid være det samme som rett til statsborgerskap, sier Nigel Harris.

• ODD IGLEBÆK

Harris har forsket på internasjonal økonomi og globale utviklingsspørsmål siden tidlig på 1970-tallet. Med et perspektiv fra sør har han skrevet en serie bøker og artikler om disse spørsmålene. I dag er det retten til arbeidsvandring han slåss for:

- Jeg mener at dagens migrasjonsregime, eller innvandringskontrollen som jeg kaller det, er et av de viktigste midlene for å holde store deler av verdens befolkning fast i fattigdom. Skal vi endre på dette, må vi åpne grensene, sier Harris.

Inkonsekvent. Han mener den rike delen av verden er inkonsekvent i forhold til fattige arbeidssøkende innvandrere.

- På den ene siden gjør vi alt for å holde de fattige arbeidssøkende ute. Men på den andre siden lar vi dem delta for fullt i et illegalt arbeidsmarked når de først er kommet innenfor. Dette er inkonsekvent, det bidrar til rasisme, men verst av alt: Det skaper et dødelig og kriminelt system. Det er uverdigg og umenneskelig, sier Harris.

Han peker på hvordan attraktive arbeidsgrupper som for eksempel leger, ingeniører og dataspesialister har hatt mulighet til å innvandre til rike land ved hjelp av for eksempel «green cards».

- Vanskene er for dem som ikke har utdannelse. De vil også ha et bedre liv, men med dagens migrasjonssystem kommer de ingen vei. De sitter like fast som middelalderens leilendinger, mener Harris.

Stor etterspørsel. Løsningen for mange blir illegal innvandring.

- Hos oss er slik arbeidskraft etterspurt og trengs i for eksempel landbruket, i helsevesenet, i hotell og restauranter og til renhold. Tross

alle farer og store reiseutgifter kommer det folk hele tiden, sier Harris.

Som illegale innvandrere har de ikke rett på noen form for velferdsgoder. Ifølge Harris får 99 prosent av dem seg illegalt arbeid.

- Dermed har de også stor samfunnsøkonomisk betydning. At de må reise illegalt, skyldes jo at det ikke finnes legale alternativer. Dermed kan vi også si at menneskesmuglerne gjør en viktig samfunnsmessig oppgave, mener Harris, som etterlyser legalisert arbeidsinnvandring.

- Innvandrere godtar ting som lav lønn bare mens oppholdet er illegalt. Da er de uten rettigheter. Så snart oppholdet blir legalisert, tyder ingen ting på at de vil fortsette å jobbe under slike vilkår. I stadig flere fagforeninger er det de med innvandrerbakgrunn som utgjør medlemsstyrken og som er pådriverne i den faglige kampen, sier Harris.

Mangler reserver. - Kan ikke grupper som eldre, folk på trygd og arbeidsledige i de rike landene fylle etterspørselen etter ukvalifisert arbeidskraft?

- Det er urealistisk. Det finnes ikke lenger noen hær av reservearbeidskraft i den rike delen av verden. De med kvalifikasjoner er ikke villig til å ta denne typen jobber. Mange har også et relativt bra liv på trygd eller pensjon. De har dessuten makt og kan stemme imot politikere som vil prøve å ta fra dem slike goder, sier Harris.

Han peker på at tilgangen på ny arbeidskraft i Vesten stadig blir redusert.

- Den rike delen av verden preges av at utdannelsesnivået øker. I neste omgang gir det færre ufaglærte i den nasjonale arbeidsstokken. Også de lave fødselstallene i vår del av verden gjør at tilgangen på ny arbeidskraft hos oss stadig blir redusert. Faktisk vil hele 90 prosent av verdens nye arbeidskraft i de neste 30 årene komme fra den tredje verden, understreker Harris.

Hjemme best. - Vil ikke en åpning av grensene slik at alle som ønsker det kan komme hit å søke arbeid, føre til at «hordene» strømmes på?

- Vest-Europa hadde en ganske fri arbeidsinnvandring inntil første halvdel av 1970-tallet, samtidig som den tredje verden var fattigere enn i dag. Det var likevel ikke snakk om køer ved grensene. Folk flest ønsker ikke uten videre å flytte på seg. Sna-

UTVIKLINGSØKONOM NIGEL HARRIS

Nigel Harris er økonom og professor ved University College London, og er en av de sentrale debattantene i den

internasjonale diskusjonen om utvikling, globalisering og den tredje verden. Harris har utgitt flere bøker - deriblant «Thinking the Unthinkable: The Myth of Immigration Control» og «The Return of Cosmopolitan Capital: Globalisation, the State and War». Harris har også vært rådgiver for UNDP og Verdensbanken.

rere vil de være på hjemmeplassen og i hjemlandet dersom de kan få et bra liv der, mener Harris.

Han viser til at i for eksempel Tyskland har hele åtte av de tjue millionene som har kommet dit, reist tilbake til hjemlandet.

Migrasjon framfor bistand. - Kan bistand være et alternativ til migrasjon?

- Det tror jeg ikke. 50 år med utviklingshjelp har vist at effekten i forhold til å redusere fattigdom ikke har vært stor. Det andre problemet er jo at bistand ofte er svært korrupsjonsdrivende, sier Harris.

Ifølge Harris er inntektsoverføringene ved migrasjon langt større enn ved utviklingsbistand.

- Konservativt anslag tilsier inntektsoverføringer på 60 milliarder dollar per år, et beløp tjuen prosent høyere enn verdens bistand. Beløpene som overføres på denne måten har dessuten tre ganger så stor effekt på hjemlandets brutto nasjonalprodukt, sier Harris.

Han forteller at UNDP har beregnet at hvis to prosent av arbeidskraften i den tredje verden fikk oppholde seg fem år i de rike landene, så ville netto kapitaltilførsel firedobles i forhold til dagens nivå.

- Disse tallene er beregnet ut fra lønninger så lave som 5000 dollar i året, og at mellom 750 og 1000 dollar av dette sendes til hjemlandet. Hver krone som sendes er viktig fordi den brukes og settes i sirkulasjon. Og det er jo nettopp dette utvikling handler om, sier Nigel Harris.

NEPAD:

■ NEPAD er et initiativ som ble lansert av afrikanske ledere i 2001. Formålet har vært å få fart på utviklingen i fattige afrikanske land, i hovedsak gjennom en sterkere økonomisk vekst.

■ Initiativet forutsetter omfattende finansiering fra vestlige industriland - både i form av offentlige bistandsoverføringer og private investeringer. I tillegg skal Afrika selv bidra med egne økonomiske ressurser.

■ Målsettingene som er skissert i planen har en prislapp på 64 milliarder dollar, viser beregninger.

■ Afrikanske land forplikter seg til å virkeliggjøre ulike krav til demokrati, godt styresett og økonomisk utvikling.

En gruppe nordafrikanske illegale innvandrere er blitt fanget opp av spanske grensekontrollører. Bare denne helgen oppdaget spanske myndigheter 250 illegale innvandrere, deriblant ni gravide kvinner.

FOTO: SCANPIX/REUTERS, ANTON MERES

Skjør fred i Sierra Leone

Forsoning og gjenoppbygging vil ta lang tid i sønderskutt land

PORT LOKO/FREETOWN (b-a): Etter ti år med borgerkrig har Sierra Leone endelig fått fred. Den 14. mai ble det avholdt valg – et valg som snarere er et ledd i fredsprosessen enn et tegn på virkelig demokrati.

• I SIERRA LEONE:
GÖRREL ESPELUND

SIERRA LEONE

– Å tro at freden i Sierra Leone er sikret, er å lure seg selv. Situasjonen er ufattelig skjør, og tett bundet sammen med utviklingen i nabolandene Guinea og Liberia. Alt kan forandres over natten. Får ikke folket tilstrekkelig støtte under tilbakeflyttingen, vil de sannsynlig gå tilbake til plyndring og vold, sier Ramin Rafirasme, talsmann for Verdens Matvareprogram, WFP.

Ifølge han er det et tett samarbeid mellom FNs militære innsats og de humanitære organisasjonene. WFP har startet flere programmer i landet, der utdeling av matrasjoner er en del av gjenoppbyggingen. Nå er imidlertid WFP bekymret for at maten snart kan ta slutt.

– Nå, når nødsituasjonen er over og vi starter et mer langsiktig arbeid, er det vanskeligere å få penger til prosjektene. Giverne har prioritert fordelingen av bistandspengene til andre og mer akutte prosjekter. Det er ikke «inn» å reparere veier, men det er nødvendig hvis freden skal opprettholdes, sier Ramin Rafirasme.

Lønn i mat. I hovedstaden Freetown holder krigsherjede boliger på å bli reparert. Mobiltelefonnettet fungerer, og økonomien, som befinner seg på et bunnivå, forventes å vokse med mellom sju og åtte prosent i år.

Ute på landsbygda er imidlertid situasjonen verre.

– Da jeg kom tilbake til landsbyen i fjor, var det nesten ingenting igjen. RUF-opprørerne hadde brent husene, plyndret eiendommene våre og tatt buskapen. Alt var ødelagt, sier Abdulai Kanu (28)..

Vi kjører til hans hjemby Maputa, en halvtimes kjøretur nord for Port Loko. Veien er ikke mer enn en skogsveg, men veikanten er ryddet og de største hullene er reparert. Under krigen var veien ubrukelig på grunn av opprørernes veisperringer, men nå er den igjen en hovedåre mellom Maputa og de andre byene som ligger spredt langs veien. Repareringen av denne veistrekningen er

I hovedstaden Freetown har freden gitt fart i boligrehabiliteringen.

FOTO: ERIC MILLER

ett av WFP's prosjekt. Bybeboerne arbeider på veien i helgene, og mottar ett måltid per arbeidsdag.

Vanskelig forsoningsarbeid. Som i så mange andre byer snakker innbyggerne Maputa om gjenforeningen av opprørerne som kjempet mot regjeringen. Mennene som kjempet trofast på regjeringens, og dermed militens side, beskrives som forsvarerne. Selv om militsen har begått overgrep mot sivile, blir disse soldatene lettere akseptert når de skal tilbake til samfunnet.

– Vi har ikke hatt noe formelt åpent møte om forsoning, men vi snakker om det privat. Vi sier at vi må glemme og se framover, sier Marie Kamara.

Tidligere bodde hun i sine foreldres hjemby, men da opprørerne kom ble mannen hennes drept da huset de bodde i ble påtønt. Marie Kamara rømte med barna til ekte-mannens hjemby, Maputa.

– Jeg vet at det finnes menn fra Maputa som kjempet for Kapras (den lokale militsen), men det er også de som har vært på opprørernes side, sier hun.

Foreløpig har ikke opprørerne flyttet tilbake. Mønsteret gjentar seg i flere av byene som har hatt

sønner på begge sider av stridslinjene. Militismennene kommer tilbake, men de som frivillig eller ufrivillig har vært på RUF's side har ikke vendt tilbake. Mange mener at de er redde for hevn.

Sannhetskommisjon. Dette er noe som Yasmin Jusu-Sheriff, sjefen for sannhetskommisjonens sekretariat i Freetown, håper å endre på. Kommisjonen er i utgangspunktet ment å være for krigsofrene, men Yasmin Jusu-Sheriff håper at også de som har begått lovbrudd skal få noen fordeler.

– Både opprørerne og militsen må få mulighet til å fortelle sin historie dersom de kan se på sannhetskommisjonen som et ledd i integreringen i samfunnet, har de mye å vinne, mener Yasmin Jusu-Sheriff.

”
Å tro at freden i Sierra Leone er sikret, er å lure seg selv.

Ramin Rafirasme, talsmann for Verdens Matvareprogram.

FAKTA

- Freden i Sierra Leone ble offisiell i januar 2002. Krigen, som startet i 1991, var i første rekke en kamp mellom opprørsbevegelsen RUF (Revolutionary United Front) og regjeringen.
- Omkring 50 000 opprørere og regjeringsstøttede militser ble avvæpnet. Av disse var 7000 barn.

Madagaskars kamphaner sier nei til fredsplan

DET INDISKE HAV

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE Foreløpig har alle forsøk på å mekle i den seks måneder lange maktkampen mellom Madagaskars nye folkevalgte presidenten Marc Ravalomanana og den tidligere presidenten Didier Ratsiraka mislyktes. Ratsiraka nekter å godta at flertallet av folket har valgt Ravalomanana til president, og fra kystbyen Tamatave har han hindret forsyninger inn til hovedstaden Antananarivo. Øya er nå delt i to, hvor Ratsiraka har kontroll over kyststripen mens Ravalomanana kontrollerer innlandet.

Nei til nytt valg. I det siste forslaget

fra afrikanske ledere ble det lagt opp til en overgangsregjering som skulle organisere nyvalg innen slutten av året. Dette sa både Ratsiraka og Ravalomanana nei til.

– Vi vil ikke gjenta et valg som vi allerede har vunnet, sa Ravalomananas rådgiver Evariste Marson til BBC.

– Nytt valg vil ikke løse problemet. Hva vi trenger er en folkeavstemning, sa Ratsirakas rådgiver Lalatiana Ravooouloumanana.

Militære angrep. For å få en slutt på blokadene og ta kontroll over hele landet, angrep Ravalomanana-lojale styrker i begynnelsen av juni Mada-

”
Vi vil ikke gjenta et valg som vi allerede har vunnet.

Evariste Marson, Ravalomananas rådgiver.

gaskars nordøstlige provins. Her støtte de sammen med Ratsirakas elitestyrker. Området er økonomisk viktig på grunn av vaniljedyrking – som er Madagaskars viktigste inntektskilde. Ravalomanana har også forklart angrepet med at det er kommet meldinger om at Ratsirakas støttespillere står bak omfattende brudd på menneskerettighetene i regionen. Styrkene til Ratsiraka måtte til slutt gi tapt og trekke seg tilbake. Minst 15 mennesker skal være døde i den største militære offensiven på Madagaskar siden striden om presidentembetet etter valget 16. desember i fjor tok til.

hvem? hvor?
hva i all verden?

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

1. Hvem er dette?
2. Hvilket land mottok mest bilateral bistand fra Norge i 2001?
3. Hvilket afrikansk land slo nylig Frankrike i fotball?
4. Er Zambia fortsatt et norsk hovedsamarbeidsland?
5. Hvilket språk har Øst-Timor valgt som sitt offisielle etter uavhengigheten?
6. Hva heter den norske bistandsalliansen som består av funksjonshemmedes organisasjoner?
7. Hva heter hovedstaden i Seychellene?
8. Hvilke to tidligere fiender (land) fra det amerikanske kontinent forhandlet nylig fram en forsoningsavtale i Oslo?
9. Hva var Hilde Frafjord Johnsons tittel i den første Bondevik-regjeringen?
10. Hvilke tre smittsomme sykdommer skal FNs nye globale helsefond arbeide med?
11. Hva heter Norges nye chargé d'affaires i Kabul?
12. Hva heter opprørshæren som nylig inngikk avtale om våpenhvile med regjeringen i Angola?
13. Hva er navnet på myntenheten i Bangladesh?
14. I likhet med Norge har også Storbritannia en kvinnelig utviklingsminister. Hva heter hun?
15. Hva heter mannen som i 1998 fikk Nobelprisen i økonomi for sine bidrag til tenkningen rundt velferdsøkonomi?
16. En kvinnelig politiker i ett av verdens verste diktaturer ble nylig satt fri etter mange år i husarrest. Hva heter hun?
17. Hvilken internasjonal toppolitiker opplevde nylig å få en granat inn på soverommet sitt?
18. Hva heter den avtroppende generalsekretæren i CARE Norge?
19. Hva heter den berømte hovedveien som går gjennom det enorme fjellmassivet i nord-Pakistan og opp til den kinesiske grensen?
20. Zimbabwes president Robert Mugabe kjøpte seg nylig ny privatbil. Hvilket merke har bilen? Er det: a) Mercedes Benz S600 140 AMG eller b) Nissan Patrol eller c) luksusutgaven av Lada?

Svarene finner du på side 27.

En afrikaners møte med Dhaka

AV WILSON JOHWA

BANGLADESH

Dhaka er omgitt av vann. Byen ligger på deltaet mellom de tre store elvene Ganges, Brahmaputra og Meghna. Under Monsunen ligger luftfuktigheten på omkring 90 prosent. Kombinert med den stekende heten, skaper det utholdelige forhold – selv for en afrikaner som meg som burde være vant til hete.

Huset vårt, som skal være hjemmet mitt for de neste ti månedene, føles som en svamp som sakte men sikkert suger vann. Jeg er blitt fortalt at det er bygd på en tomt som ikke besto av annet enn en sump for fire år tilbake. Det forklarer antakelig hvorfor gulvet, som tross alt befinner seg 40 cm over bakken, fortsatt ikke er tørt selv seks uker etter at huset sto ferdig.

Gjør du den fatale feilen å skru av air-conditioneren, vil du våkne opp i en mini-elv. Lar du imidlertid air-conditioneren stå på hele natta, kan du være sikker på å få inn kald trekk. Uansett hva du velger, kan du aldri vinne. Det samme gjelder oppbevaringen av fotoutstyret. På grunn av den høye luftfuktigheten, må det oppbevares i en lufttett beholder forseglert med silikongelé, selv om du dermed risikerer å ødelegge utstyret på grunn av soppvekst.

Heten er så intens at selv et kort opphold i solen, alltid gjør deg tørst og svett. Hjemme i Zimbabwe drakk jeg aldri vann. Et glass cola etter lunsj og tre flasker øl etter arbeidstid har vært min måte å opprettholde væskebalansen på. For meg har vann alltid vært noe som vestlige turister lot henge og dingle på ryggsekkene. Det virket som en heller tåpelig overreaksjon på den afrikanske heten. Men her i Dhaka har jeg lært at det ikke er noe jålete ved regelmessige inntak av vann gjennom

Selv om Dhaka er vått og fuktig, er det paradoksalt nok ikke mye vann som er trygt å drikke.

FOTO: SØRVIS

hele dagen. Det er ganske enkelt et spørsmål om å overleve.

Jeg lurte på om de innfødte led like mye av varmen som jeg gjorde, for jeg følte meg alltid mer svett og utslått enn alle andre. For en afrikaner kunne det være ganske pinlig. Med stor glede kunne jeg imidlertid lese i den lokale avisen «The Independent» at det ikke var noe galt med meg. Avisen slo nemlig fast at flere enn meg hadde problemer med å regulere kroppstemperaturen i «de fiendtlige omgivelsene».

Selv om dette landet er så vått og fuktig, er det paradoksalt nok ikke mye vann som er trygt å drikke. Derfor er flaskevann tilgjengelig i en-

”

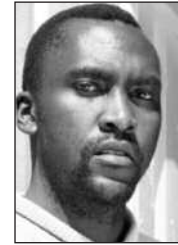
Huset vårt, som skal være hjemmet mitt for de neste ti månedene, føles som en svamp.

hver sjappe langs landeveiene. Selv om folk koker drikkevannet sitt, fører diaré og dårlige sanitærforhold stadig til sykdom og død. Jeg ble overrasket over å høre at en av kontaktene våre, en lærer i sosialantropologi ved universitetet, måtte holde seg hjemme på grunn av tyfus. Tyfus? Midt i byen, i Bangladesh´ hovedstad? Og jeg som hadde trodd at tyfus var en sykdom som bare forekom i Sudans flyktningleirer.

Turisme er forståelig nok ikke en viktig næring i Bangladesh. Det sørger det ugjestmilde klimaet, slummen, de mange tiggerne som du ikke kommer unna, de åpne søpeldyngene, forurensningen og stanken for. Trafikken er også et ka-

sett fra sør

I spalten Sett fra Sør vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

Wilson Johwa er journalist fra Zimbabwe og var fredskorpser hos Drik Picture Library i Bangladesh. Han er med i det internasjonale journalistnettverket til Sørvis Kommunikasjon

pittel for seg. En bangladesher jeg er blitt kjent med sammenlikner bilkjøring i Dhaka med å prøve å mestre et dataspill.

Rickshawene og «baby-drosjene» (motoriserte tre-hjulinger) er trafikens konger i Dhaka. Bilene har en marginal plass i forhold, og for å tiltrekke seg oppmerksomhet er bilføreren tvunget til å ligge på hornet konstant. Tuting har en annen mening her, det uttrykker verken utålmodighet eller sinne, men rett og slett tilstedeværelse og et varsel om at føreren ønsker å passere tregere trafikk. Trafikktipoliet lykkes i liten grad med å kontrollere trafikken, og tyr ofte til kølla for å få en forvillet rickshaw-kjører til å innordne seg.

Med tanke på denne uvanlige trafikkkulturen, er det imidlertid merkelig få ulykker. Det kommer av at trafikantene generelt er høflige overfor hverandre trass i kampen om å komme først. Det faktum at alkohol er strengt kontrollert i Bangladesh, er nok også gunstig for trafikksituasjonen.

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Historikere i innspurten

AV ODD IGLEBÆK

LITTERATUR

Framfor alt handler norsk bistandshistorie om Norge. Det ser ut til å bli en av de viktigste konklusjonene, når historien om norsk utviklingshjelp foreligger til høsten. Etter fire år med forskning sitter nå fire forfattere og skriver på harde livet. Underveis har de fått noen overraskelser. En av dem har vært at Arbeiderpartiet har stengt for innsyn til egne regjeringsdiskusjoner.

Bistandsaktuelt har møtt Jarle Simensen, Helge Pharo og Arild Engelsen Ruud, tre av personene som er sentrale i å slutføre maratonløpet om norsk bistandshistorie. Foreløpig tier de om innholdet i de snart ferdige bøkene, men de snakker gjerne om hvordan de har arbeidet, og utfordringer det har bydd på.

– En overraskelse har kommet fra Arbeiderpartiet: De har ikke gitt oss lov til å se på partiets notater fra egne regjeringsdiskusjoner, forteller de. De sier at det var partileder Torbjørn Jagland selv som bestemte at de ikke skulle få slikt innsyn: – Og ekstra overrasket ble vi i og med at det ikke ble lagt slike stengsler for historikere, som for få år siden gjorde et tilsvarende arbeid om norsk utenrikspolitikk generelt.

Ap holder tett. I og med at Ap holder tett, vet historikerne ikke hva de går glipp av. Derfor vil de heller ikke spekulere omkring dette: – Men det hadde nok gjort arbeidet

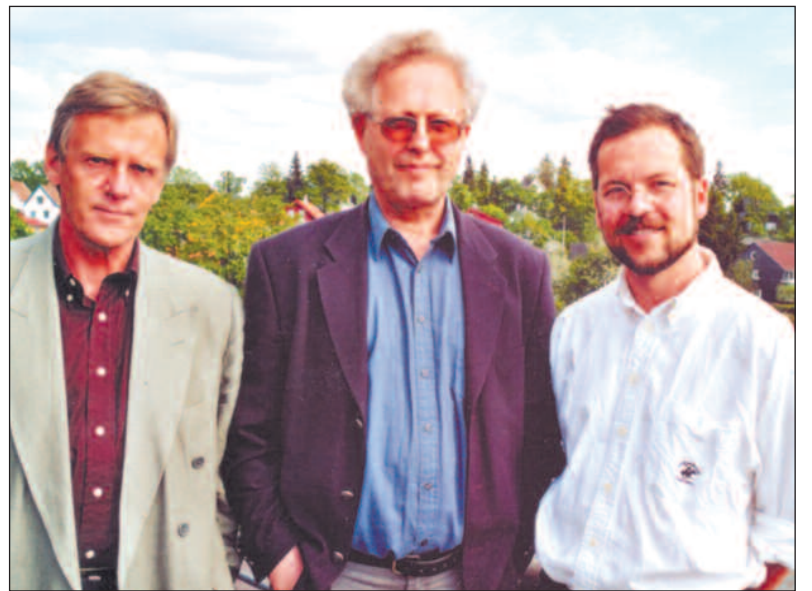
det noe lettere, sier Per Hernæs, som leder styringsgruppen. – Men på den andre siden tror jeg ikke det rammer selve verket som sådan, tilføyer han. Hernæs sier også at styringsgruppen ser på saken som et avsluttet kapittel: – Om ikke Ap vil åpne, så har de full rett til å la være, sier han.

Borgerlig åpenhet. Resultatet er uansett at offisielt har «bistandens historikerlag» dermed ikke hatt tilgang til Aps interne overlegninger. Det gjelder for regjeringene Brundtland I og II og for regjeringene Jagland og Stoltenberg. For Bratteli og tidligere regjeringer har de ikke møtt på tilsvarende stengsler.

– Når det gjelder de borgerlige, har vi derimot fått se alt: Bondevik I og II, Syse, samt materiale fra begge Willoch-periodene, forteller de.

Også en annen sak har de funnet noe overraskende: – Det er at det praktiske arbeidet med å utforme norsk politikk på bistandens område, ikke skiller seg vesentlig fra hvordan norsk politikk utformes på andre områder. Særlig ser vi dette ved oppnevning av ulike råd og utvalg. Sammensetningen av personer gjelder alltid med stor omhu, og både Regjering og Storting passer godt på at industri, fiske og landbruk alle er representert i slike komiteer, forklarer de.

Bare norsk. Historieverket om bistand er foreløpig et særnorsk «eksperiment». Såkalt likesinnede land som Danmark, Sverige og Nederland, som tradisjonelt har

Disse tre er sentrale i produksjonen av 1200 sider norsk bistandshistorie; fra v. Helge Pharo, Jarle Simensen og Arild Engelsen Ruud.

FOTO: ODD IGLEBÆK

ligget på linje med Norge i høy giverprosent, har ikke satt i gang tilsvarende historiarbeider: – Vi vet at canadierne har gjort noen studier, men de er de eneste, og disse studiene handler mest om bistandens administrasjon, sier Per Hernæs.

Mange intervjuer I løpet av de fire årene forskerne har arbeidet med bistandshistorien har mer enn hundre personer blitt intervjuet: – Særlig har det vært nåværende eller tidligere bistandsarbeidere, men også lektorer, økonomer og universitetsfolk, sier Jarle Simensen. – Bortimot et 50-talls hovedoppgaver har også vært et viktig grunnlagsmateriale.

En annen viktig kilde for dem alle har vært NORADs og UD's arkiver, samt de regjeringsnotater de har fått tilgang til. I tillegg har utenlandske arkiver som OECD/OEC i Firenze, National Archives i Washington, Public Records Office i London og Universitetsbiblioteket ved Yale blitt besøkt.

Et ledd i arbeidet har vært intervjuer i såkalte motkantsland. Samlet har 13 land blitt besøkt. Ifølge historikerne har det ikke vært vurdert å benytte historikere fra andre land, for eksempel samarbeidsland, til å skrive deler av historikerverket.

– Men vi har mye kontakt og får tilsendt notater o.l., sier Jarle Simensen.

1200 sider bistandshistorie

Samlet er det bevilget 12 millioner kroner til prosjektet norsk bistandshistorie. Pengene kommer fra Utenriksdepartementet, men forvaltes av Forskningsrådet.

– Det er en god modell i forhold til å sikre uavhengighet, sier Per Hernæs. Han er professor i historie og leder av styringsgruppen, som har det løpende ansvaret for utgivelsen av bistandshistorien.

Opprinnelig var budsjettet på 10 millioner og omfattet tre bind. Underveis er det kommet til et fjerde, et samlebind, som skrives på engelsk. Helge Pharo, professor i historie ved Universitetet i Oslo, har ansvaret for dette.

Hvert bind, også samlebindet blir på 300 sider. Bøkene på norsk kommer etter planen ut i oktober/november i år. Det engelske sammendraget kommer et stykke ut i 2003. Fagbokforlaget i Bergen vil stå for utgivelsene.

Arbeidet med å skrive den norske bistandshistorien begynte i 1998. Prosessen har dermed tatt fire år. I tillegg til forfatterne har en serie andre mennesker vært involvert i arbeidet. Først og fremst gjelder det styringsgruppa. Denne leser og kommenterer fortløpende forfatterens arbeid.

REDAKTØRENE

Det første av bindene på norsk omhandler 1950-1974 og skrives av redaktør Jarle Simensen, professor i historie ved NTNU i Trondheim. Andre del tar for seg 1974-1991, og har forsker Frode Liland som redaktør. For del tre, tidsrommet 1991-2002, er det forsker Arild Engelsen Ruud, som er ansvarlig. Også Kirsten Alsaker Kjerland, forsker ved Universitetet i Bergen, har bidratt mye, særlig med bind II og III.

NORAD forvalter den langsiktige bistanden fra Norge til fattige land. Redusert fattigdom er målet for alt vi gjør. En av hovedutfordringene for fattige land er at det må skapes mer for at det skal bli mer å fordele.

Seniorrådgiver – næringsutvikling

NORAD skal satse mer ressurser på rammebetingelser for næringsutvikling og verdiskapning i våre samarbeidsland. For å styrke dette arbeidet er det opprettet en ny stilling som seniorrådgiver for næringsutvikling i NORADs Fagavdeling – Faggruppe for næringsutvikling og sysselsetting.

Seniorrådgiveren skal aktivt delta i prosesser for å identifisere, vurdere og legge til rette for næringsutviklingstiltak i samarbeidslandene. Viktige arbeidsoppgaver vil være å gi råd til andre avdelinger i NORAD og ambassadene, samt i samarbeid med Utenriksdepartementet delta i internasjonale prosesser.

I arbeidet med verdiskapning i samarbeidslandene er det særlig på tre områder NORAD kan bidra:

- Støtte til utvikling av regler, lover og institusjoner som fremmer næringsutvikling og handel
- Utbygging og forbedring av infrastruktur
- Finansforvaltning, økonomisk styring og kamp mot korrupsjon

For stillingen kreves erfaring fra ett eller flere av disse områdene og relevant høyere utdanning. Internasjonal arbeids erfaring og god kjennskap til norske og internasjonale næringslivsaktører vil være en fordel. Det samme er egen erfaring fra etablering og/eller drift av næringsvirksomhet. God analytisk kompetanse og gode kommunikasjons- og samarbeidsevner er nødvendig. Søkere må ha god muntlig- og skriftlig fremstillingsevne på norsk og engelsk. Det legges vekt på dokumenterte evner til rask, systematisk og målrettet oppfølging av arbeidsoppgaver.

Blant NORADs kjerneverdier er respekt for andre lands rett og plikt til selv å velge sine egne veier til utvikling. Evne og vilje til å kommunisere med folk fra ulike kulturer er helt avgjørende.

Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønns sammensetning og rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn oppfordres til å søke stillingen.

Stillingene lønnes som seniorrådgiver, kode 1364, lønnstrinn 55 til 65 avhengig av kvalifikasjoner. For særlig godt kvalifiserte kandidater kan høyere avlønning vurderes.

Nærmere opplysninger ved avdelingsdirektør Eva R. Karal eller faggruppeleder Christian Fougner, tlf 22 24 20 30.

Søknad, vedlagt oppdatert CV og merket med referansennummer «FAG 02/29», sendes NORAD, Fagavdelingen, Postboks 8034 Dep. 0030 Oslo, innen 17. juni 2002.

Seniorrådgiver/rådgiver

(midlertidig tilsetning)

Målet for NORAD er bekjempelse av fattigdom. For å ivareta dette på best mulig måte er virksomheten delt opp i regionavdelinger som har ansvaret for bilateralt utviklings-samarbeid med enkeltland og regioner innen sitt geografiske område. Til regionavdelingen for Latin-Amerika, Midtøsten og Sørøst Europa søker vi seniorrådgiver/rådgiver.

Seniorrådgiveren/rådgiveren er tenkt å være en ressursperson og en pådriver i policy- og strategispørsmål, med spesielt ansvar for regionale spørsmål. Oppgavene innebærer oppfølging av internasjonale strategiprosesser og koordinering av avdelingens faglige bidrag. Stillingen kan tillegges ansvar for særlige tema etter behov, og vil deler av tiden være knyttet til Utredningsenheten i NORAD.

Det kreves høyere utdanning, kjennskap til utviklingsteori, innsikt og erfaring fra norsk og/eller internasjonalt bistandsarbeid. Søkere med annen relevant erfaring som omfatter utforming og oppfølging av policy og strategi vil også tas i betraktning. Søkere bør ha erfaring fra arbeid med endringsprosesser, gode samarbeidsevner samt ønske om å arbeide i team og gjennom nettverk. God muntlig og skriftlig formuleringsevne i norsk og engelsk er nødvendig, og kunnskaper i spansk vektlegges. Seniorrådgiverstillingen utgjør en del av arbeidsledelsen.

Tilsetning som seniorrådgiver eller rådgiver vurderes ut fra den aktuelle søkers kompetanse.

Stillingen kunngjøres også eksternt.

Stillingen ønskes besatt snarest, og har varighet til og med august 2004, stillingen lønnes i stillingskode 1364 seniorrådgiver, lønnstrinn 55-64, eller kode 1434 rådgiver, lønnstrinn 45-57.

Nærmere informasjon om stillingene fås ved henvendelse til avdelingsdirektør Ingunn Klepsvik, tlf 22 24 03 30, eller rekrutterer Kjell Arne Klinge tlf. 22 24 23 58.

Søknad merket LAMS 02/31 sendes NORAD, Regionalavdelingen for Latin-Amerika, Midtøsten og Sørøst Europa, Postboks 8034 Dep. 0030 Oslo, innen 29. juni 2002.

nytt om navn?

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider på e-post: paal@survis.no eller på telefon 37 14 81 83.

1. juli overtar **Marc Bonnet** (44) stillingen som stedlig representant for Norsk Folkehjelp i Kambodsja etter Åge Skagestad. Bonnet kommer fra stillingen som teknisk rådgiver for Norsk Folkehjelps mineprogram i Kambodsja. Han har tidligere jobbet i Handicap International i Kambodsja og India.

Gudrun Bertinussen er ansatt som stedlig representant for Norsk Folkehjelp i Palestina/Gaza. Hun er utdannet sosialantropolog, og har i tillegg mastergrad i utviklingsstudier fra London School of Economics. Hun har vært tilknyttet seksjon for utviklingsstudier ved NUPI, og har dessuten bistands erfaring fra Palestina, Pakistan og Afghanistan. Hun kommer fra stilling som Gender Advisor i Afghanistan-komiteen. **Nora Ingdal**, som er nåværende stedlig representant i Palestina/Gaza, går ut i svangerskapspermisjon fra slutten av august.

Ellen Marie Hansen er fra 1. august ansatt i Det norske menneskerettighetsfond som ansvarlig for Asia og deler av Afrika. Hansen har tidligere arbeidet som daglig leder i Fellesrådet for Afrika. Tidligere ansvarlig for Asia og deler av Afrika i Menneskerettighetsfondet **Trond Sæbø Skarpeteig** går fra samme dato over i ny stilling i Noregs mållag.

Gunnar Andersen (48) tiltrer 1. august som ny generalsekretær for CARE Norge. Han kommer fra stillingen som stedlig representant for Redd Barna på Sri Lanka og i Kambodsja. Han har lang fartstid innen den humanitære bransjen, blant annet i stillinger som stedlig representant for Flyktningerådet og Kirkens Nødhjelp i Pakistan og Afghanistan. Han har også vært utenlandssjef, beredskapssjef og assisterende generalsekretær i Flyktningerådet i perioden 1990-98. Andersen overtar etter **Stein Støa** som har vært CARE Norges generalsekretær siden våren 2000.

Steinar Sundvoll (52) er ansatt som utlandssjef i CARE Norge. Han kommer fra stillingen som Humanitarian Coordinator for FN i Uganda. Tidligere har han blant annet arbeidet som utlandssjef i Flyktningerådet og spesialrådgiver i Save the Children Alliance.

Svein Beksrud (50) er ansatt som leder av nødhjelpsseksjonen ved utenlandsavdelingen i Norges Røde Kors. Han kommer fra stillingen som prosjektmedarbeider i Flyktningerådet. Beksrud har en cand. mag.-grad fra Universitetet i Oslo. Siden 1993 har han vært tilknyttet Flyktningerådet, blant annet som nestleder ved beredskapsavdelingen og regional leder for organisasjonens arbeid i Kaukasus. I 1998 og 1999 fungerte Beksrud som leder av Trandum statlige mottak for asylsøkere.

Bente Amundsen MacBeath (51) er ansatt som leder av utviklingsseksjonen ved utenlandsavdelingen i Norges Røde Kors. MacBeath har vært ansatt i Norges Røde Kors siden 1981, og har i to perioder vært konstituert utlandssjef. Hun har erfaring fra feltarbeid i Swaziland, Botswana, Zimbabwe og Mosambik, og kommer fra stillingen som spesialrådgiver i organisasjonens utviklingsseksjon. MacBeath er cand. mag. fra Universitetet i Oslo, med fagene fransk, historie og engelsk. Hun er også nylagt leder for styret i Det nor-

ske Menneskerettighetsfondet.

Tore Gjøs, som er Norges ambassadør i Uganda og Burundi, er i tillegg utnevnt til ambassadør i Rwanda.

Mette Ravn, avdelingsdirektør i Utenriksdepartementet, er utnevnt til ambassadør i Addis Abeba, Etiopia, med tiltredelse fra det tidspunkt Utenriksdepartementet bestemmer.

Helge Skaara, avdelingsdirektør i Utenriksdepartementet, er utnevnt til ambassadør i Mexico, med tiltredelse fra det tidspunkt Utenriksdepartementet bestemmer.

Idar Johansen, Norges ambassadør i Nicaragua, er i tillegg utnevnt til ambassadør i Costa Rica.

Sigrd Romundset, Norges ambassadør i Tanzania, er i tillegg utnevnt til ambassadør på Seychellene.

Arild Eik, Norges ambassadør i Zimbabwe, er utnevnt til ambassadør i Malaysia, med tiltredelse fra det tidspunkt Utenriksdepartementet bestemmer.

Flyktningerådet er i full gang med å finne ny generalsekretær etter at **Steinar Sørli** takket av etter to år i stillingen. Sørli går nå til stillingen som administrerende direktør for Stiftelsen Norsk Luftambulans.

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Lederen for UNICEF, Carol Bellamy.
2. Afghanistan.
3. Senegal.
4. Ja.
5. Portugisisk.
6. Atlas-alliansen.
7. Victoria.
8. Haiti og Den dominikanske republikk.
9. Utviklings- og menneskerettighetsminister.
10. Aids, tuberkulose og malaria.
11. Bjørn Johannessen.
12. Unita.
13. Taka.
14. Clare Short.
15. Amartya Sen.
16. Aung San Suu Kyi.
17. Yasser Arafat.
18. Stein Støa.
19. Karakoram highway.
20. Riktig svar er a. Bilen, en Mercedes Benz S600 140 AMG type limousin, finnes i kun 59 eksemplarer.

Alt riktig: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!

15-19: Verden trenger deg.

10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.

5-9: Ikke så verst.

1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?

0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

notis

Chissanos etterfølger utpekt

Mosambiks regjeringsparti har kunngjort deres presidntkandidat for valget i 2004. Frelimo håper at deres kandidat, Armando Guebuza (59), kan vinne neste presidentvalgi såfall vil han erstatte president Joaquim Chissano (67) som ikke tar gjenvalg.

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 25. august

skolen for livet - med orientering mot verden!

Skolen planlegger å utsende -

- 12 Fredskorpssere
- i alderen 22-35 år

- hos våre samarbeidsorganisasjoner i henholdsvis Guatemala, India og Kenya. Oppdraget varer 1 år med start i sept. Tidl. Sund-elever har fortrinn. Søknadsfrist 20. juni. Mer informasjon og stillingsbeskrivelser på www.sund.fhs.no. Se også www.fredskorpset.net.

76 kvm. til leie meget sentralt, bestående av 4 kontorer, 1 x 15 kvm, 3 x 11 kvm og 3 landskapsplasser i Storgata 11. Ledige f.o.m. 01.05.02. Tilgang til konferanse- og grupperom inkludert i kontorleie. Ta kontakt med Babs Sivertsen, tlf: 23 01 03 19, e-post: sivertsen@forumfor.no

Forum for utvikling og miljø

FOTO: INGER A. HELDAL

FOTO: PER KR. LUNDEN

FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdens spørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:.....

Adresse:

Postnr./sted:.....

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**,

NORAD, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.com

Skolegang med enkle midler

Norsk ildsjel skaper skoler for de aller fattigste i Zambia

Da Arnfinn Solli etter mangeårig arbeid i Zambia kom hjem til Norge, ble han etter hvert uføretrygdet på grunn av en senpolioskade. Nå bruker sosialantropologen og Zambiakjenneren kunnskapen sin til å gi fattige lokalsamfunn råd om skoleetablering.

UTDANNING

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Det var under sitt første oppdrag som gratisrådgiver for høvdingen for Leya-folket i Zambia at Solli kom inn på tanken om at han burde bruke erfaringene sine til å bidra til økt skoledekning. Ifølge FNs utviklingsprogram, UNDP, kan om lag 77 prosent av den voksne befolkningen lese og skrive. Men Solli forteller at for de aller fattigste er skolepenger på kun to kroner i semesteret for mye.

– Disse menneskene eier ikke kontanter. Ofte er det snakk om barn og unge som har mistet begge foreldrene på grunn av hiv/aids, sier Solli.

Hinderløp i systemet. Han forteller hvordan de fattigste ofte blir møtt med krav om pengegaver hos lokale myndigheter for å kunne få utlevert for eksempel tegninger til skolebygg.

– Et annet eksempel på hindringer i systemet er hvordan EUs mikrofinansprosjekt for selvhjelpsbygging av skoler stiller krav om egeninnsats i form av sand og stein på byggeplassen. Problemet er at folk ikke har penger til å betale transport av sand og stein. UNICEFs initiativ med pedagogisk startkasse for «community-skoler» krever at folk tar seg inn til hovedstaden for å kunne søke og motta støtte, i stedet for at den deles ut lokalt. Hva da når folk ikke har penger til bussbillett? spør Arnfinn Solli, som mener mange av de normale støtteordningene av ulike grunner kan fungere som hinderløyper for de aller fattigste.

Dialogpartner. Han understreker at til tross for alle vanskelighetene er det med enkle midler mulig å gjøre noe. I dag har han gjennom oppmuntrende møter bidratt til at 10-20 lærere til sammen underviser flere hundre elever. Solli mottar ingen offentlig støtte.

– Det er ikke pengene som er det viktige her, men det å hjelpe folk til å se mulighetene – med andre ord å fungere som en dialogpartner, sier Solli.

Som en starthjelp når prosjektet er i gang, gir Solli 50 dollar i gave. Disse pengene kan brukes til å kjøpe inn for eksempel tavle eller kritt. Han forteller at han også har finansiert transport av ett lass med stein

Arnfinn Solli forteller at så snart skolehuset er oppe, strømmer ungene til skolen for å lære.

FOTO: ARNFINN SOLLI

Det er ikke pengene som er det viktige her, men det å hjelpe folk til å se mulighetene.

Arnfinn Solli, norsk ildsjel for skolebygging i Zambia.

til byggeplassen, mot at lokalsamfunnet selv stilte opp med mannskap til å samle resten av steinene fra nærmiljøet.

– For å finansiere slike tiltak har jeg private sponsorer i Norge, sier han.

Solli, som nå bor tre måneder i Norge og tre måneder i Zambia, forteller at han som oftest er med på innkjøpsrundene når materiell skal handles inn, og at kvitteringene for kjøpene sendes til de norske sponsorene.

Hjelp til selvhjelp. Arnfinn Solli sier at han i samtaler med lokalsamfunnene minner dem på hvordan de ressursene de trenger for å starte en skole, faktisk finnes rundt dem.

– Vi diskuterer oss fram til hvordan undervisningen i første omgang kan foregå uten skolebygg, for eksempel under et skyggefullt tre, før de etter hvert kan bruke lokale materialer til å reise en tradisjonell konstruksjon av påler og gresstak til beskyttelse mot regntiden.

Når skolen kommer i drift, vokser den fort og trenger mer plass. Derfor gir han hjelp med søknad og råd om hvor de kan søke om penger til å bygge et permanent skolebygg. De lokale lederne mobiliserer da foreldrene til hjelp til selvhjelp ved at de deltar i å bygge skolen.

– Dette er ofte en utfordring som tar lang tid. Men så snart den enkle skolen er bygd, strømmer forel-

Undervisning under et skyggefullt tre.

FOTO: ARNFINN SOLLI

drene til og vil ha barna inn i skolen, sier Solli.

Bærekraftige prosjekter. En annen bøyg er lærerkreftene.

– Da viser jeg til at også disse finnes i lokalmiljøet, ved at flere ungdommer avbryter skolegangen før den er fullført – oftest fordi foreldrene dør og de ikke lenger kan betale skolepenger. Jeg maner til folks solidaritetsfølelse og til at disse ungdommene i stedet for å drive virkeløst omkring kan hjelpe andre, sier Solli.

Arnfinn Solli er overbevist om at

man kan snu avmaktfølelsen blant de fattigste ved å diskutere mulighetene.

– Når lokalsamfunnet selv tar ansvaret for å finne tak over skolen, skaffe frivillige lærerkrefter og nødvendig materiell, bidrar dette til at prosjektene blir bærekraftige, mener han.

Solli leker nå med tanken om å utdanne egne «fascilitators» eller dialogpartnere i lokalsamfunnene, som kan inspirere sine nærmiljøer til å se mulighetene.

– Det må være mulig å sette dette i system, påpeker han.